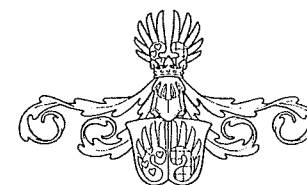

HERALDICKÁ ROČENKA 1992

HERALDICKÁ ROČENKA 1992

Heraldická společnost v Praze

HERALDICKÁ ROČENKA 1992
Vydala Heraldická společnost v Praze, Kyjevská 11, 160 00
Praha 6.
Redaktor: Jaroslav Jásek
Odborný lektor: Pavel R. Pokorný
Grafická úprava: -ypj-
Reg. OKNVP, kult.3-sine/81.
Vytiskl Bedřich Kment-offset Praha.
Uzávěrka 30. června 1992.

Vážené dámy, vážení pánové!

Heraldická ročenka prošla v posledním období několika zkouškami, které se obrázily zejména na špatné kvalitě tisku. Z finančních důvodů, po zdražení polygrafických prací, jsme byli nuceni setrvat u nej-lacinější metody přípravy tiskových podkladů. Výsledek je obecně znám, a proto mi dovozte, abych se Vám, jako redaktor Heraldické ročenky, upřímně za tuto skutečnost omluvil. Heraldická společnost v Praze považovala za nereseriózní zdrazovat zatím jedinou vydávanou publikaci, a proto zvolila cestu, kterou někteří z Vás kritizovali.

Právě otevíráte Heraldickou ročenku pro rok 1992, která by se měla stát jakýmsi předělem v její podobě. Nová grafická úprava a nová metoda zpracování tiskových podkladů by měla být odrazovým můstkem pro její další vývoj. Platební bilance Heraldické společnosti v Praze se natolik vyrovnala, že si můžeme dovozt dražší technologii zpracování při uchování původní ceny. Doufáme, že vnější finanční vlivy, které mohou nastat, a které nemůžeme ovlivnit, nám dovozí při tomto způsobu zpracování setrvat.

Jaroslav Jásek
redaktor

PODĚKOVÁNÍ

Heraldická ročenka 1992 vychází za finanční podpory MUDr. Františka prince Lobkowicze a MUDr. Emanuela svobodného pána Bechinie z Lažan.

Výbor Heraldické společnosti v Praze vyslovuje oběma pánům vřelé díky.

I U NÁS MŮŽETE INZEROVAT!!!

Heraldická ročenka nabízí své stránky k propagaci solidních firem.

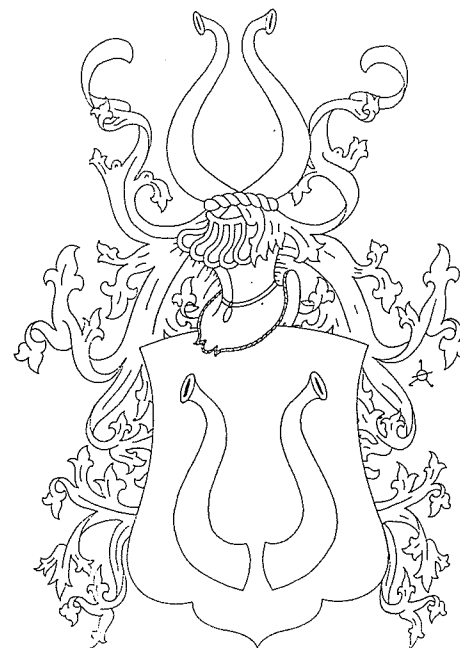
Informace můžete získat na kontaktní adrese nebo na telefonním čísle /02/ 791 86 52 (Jaroslav Jásek - redaktor Heraldické ročenky).

PÁNI DVOŘANÉ PETRA VOKA Z ROŽMBERKA A DVOŘANSKÁ SVĚTNICE TŘEBOŇSKÉHO ZÁMKU

(dokončení z Heraldické ročenky 1991)

Jakub Hrdlička

28

Oldřich Kalenice
z Kalenice

- DS: V červeném štítě s šedým lemem dva stříbrné bývolí rohy. Na turnajské dopředu hledící přilbě se zlatým lemem okrajů, mříží a s červeno-stříbrnou točenicí, figura ze štítu. Krydla červeno-stříbrná. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Oldřich Kalenice.
SV: Bez odchylek k DS.
FR: Štít zlatý, krydla zlato-stříbrná, točenice neuvedena.
MA: A: Do kopie doplněny správné barvy jako v DS.
B: Opravena zlatá barva na červenou.
PE: Shoduje se s DS i literaturou. /1/

Oldřich Kalenice z Kalenic patřil k lépe situovanému rodu rytířů, v 16. století evangelického vyznání, jejichž předkové, poprvé připomínání roku 1374, se psali podle vsi Kalenic u Horažďovic. Dobré majetkové zajištění jim umožňovalo obejít se bez služby u pan-

ských rodů. S Rožmberky udržovali přátelské kontakty. Už Jan st. na Nedrahovicích (zemřel asi po roce 1567) byl v rožmberské straně při sporu Viléma z Rožmberka s knížaty z Plavna a osobně se účastnil projednávání u zemského soudu.

Statek Chřešřovice získali Kalenicové výhodnou sňatkovou politikou. Když před rokem 1558 zemřel Oldřich Radkovec z Mirovic a jeho dvě dcery uvedený statek zdědily, provdala se Johanka za Jana st. Kalenice na Brníkách a Anna za jeho syna Bohuslava. Anna v roce 1572 pak koupila i druhou polovinu statku a před smrtí ho zapsala svému manželovi. Kromě Bohuslava měl Jan st. další tři syny, z nichž Jan vyplatil roku 1574 svého bratra, a získal tak dosavadní rodové sídlo Zruč nad Sázavou. Bohuslav proto mohl hned v následujícím roce přikoupit od Kryštofa ze Švamberka vsi Veselí, Bílinu, Křížanov a díly v Klukách, Březích a Kdešicích a své druhé manželce Mariáně z Tetova roku 1593 zapsat na Chřešřovicích 8000 kop čes. grošů. Byl zřejmě dobrým hospodářem, protože roku 1594 z úspor, manželčina věna a služného (úředník královny u desek zemských) mohl koupit již panství Bzí od Vladislava Hozlaura z Hozlau za 22 500 kop míšeňských grošů. Toto panství s ještě dalšími 4500 kopami převedl na manželku, která se však zmíněné částky musela zřeknout, neboť Bohuslav své finanční možnosti přecenil.

Bohuslav měl s první manželkou syny Jana, Oldřicha a Bohuslava, kteří se i s Jáchymem z druhého manželství zřekli Bzí, jehož nákup byl ostatně z větší části kryt věnem Mariány z Tetova, která jej pak před smrtí odkázala (roku 1602) Magdaléně z Tetova. Ta se zde ubytovala i s příbuznými, bratrem Burianem z Tetova a jeho dcerou Annou.

Oldřich, který při dělení otcovského majetku získal Chřešřovice (nejdříve jednu polovinu a později od bratří koupil i druhou) se roku 1594 zúčastnil Vokova uherského tažení a následující rok byl 21. 6. v krumlovské kanceláři vyhlášen za rožmberského lovčího (jagrmistra).

Roku 1600 byl hostem na svatbě Jana Zrinského s Marií Magdalenou Novohradskou z Kolovrat. Z Březanovy zmínky, že zde měl spory o verše s Šimonem Lomnickým z Budče, A. Sedláček správně usuzuje na pozdějším bádáním potvrzené básnické dílo Kalenicovo. Ve skutečnosti mohlo však jít nejen o formální spory mezi dvěma renesančními básníky, ale i o Oldřichovu kritiku Lomnického veršů, jejichž námětem se často stávalo ironické líčení choutek a poklesků dvořanů, mezi něž Kalenice v tuto dobu patřil.

V roce 1602 se snad podruhé Oldřich oženil s Annou z Tetova. Manželka, která dosud žila z milosti Oldřichových příbuzných, se ihned po sňatku stala zlostinou a panovačnou paní domu, jejíž lakota vedla tak daleko, že často manželovi nedávala ani najíst. Není divu, že Oldřich hledal společnost na přívětivější Třeboni, kde sice zastával úřad lovčího jen titulárně, nicméně se zde zdržoval tak často, že Petr Vok, pokud ho nemohl ubytovat přímo na zámku, platil mu ubytování u měšťana Jana Jiříka v ceně 6 kop ročně. Oldřich, pro kterého byly zřejmě výnosy vlastního majetku nedostupné, se dokonce v letech 1604 a 1605 stal jedním z mála Vokových dlužníků. A tak zatímco jeho otec posledním Rožmberkům úvěr poskytoval, Oldřich Vokovi souhrnně dlužil 500 kop.

Před Oldřichem sloužil Rožmberkům jako skutečný dvořan s platem na čtyři koně (štolmistr?, ostatní členové dvořanské družiny pobírali dle délky služby plat na dva či tři koně, pouze štolmistr na čtyři) jeho bratr Jan v roce 1589, o tři roky později byl vyslán otcem do Francie, kde bojoval na straně Jindřicha Navarrského.

Oldřicha nalézáme ještě na Vokově pohřbu, kde s Jiříkem Staškem z Cidliny vedl neosedlaného koně s přebohatým kyrysem a zbrojí, kterou Vok používal jako generál při tažení do Uher. Zbytek života strávil v neustálých sporech se svou ženou a během povstání v roce 1618 onemocněl a zemřel. Manželka místo starosti o nemocného shromáždila všechny cennosti včetně hotovosti, kterou Oldřich z posledních sil chtěl vyjmout z úkrytu a předat nezletilému synovi. Byl ale Annou z Tetova přistižen, fyzicky napaden a

krátce nato zemřel. Ihned poté (23. 2. 1619) Anna dokončila rabování Chřešřovic a přesunula se na svůj majetek do Bernartic, kam nechala odvézt i všechno obilí a odehnat dobytek.

Sirotka Jana Adama se ujal strýc Jan Kalenice, určený Oldřichem za poručníka, který musel do Chřešřovic převézt i část svého hospodářského inventáře, aby mohly být pozemky obdělány. Anna však roku 1621 zásahem u místodržitele panství převedla na sebe, ale počínala si tak kořistnický, že roku 1628 museli královští komisaři zcela zadlužený statek prodat za 12 500 kop míš. Jestli z nich byla Jan Adam nějakým způsobem odškodněn, nevíme stejně, jako o jeho jistě nepříliš radostných osudech. /2/

29

Jan Hofman z Neukirchen

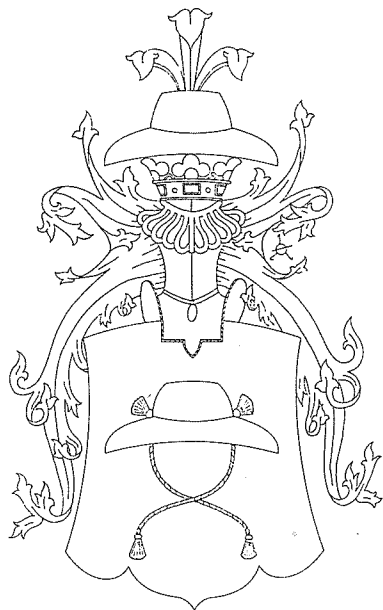
(v něm. verzi Hans Hofmann
i Hoffman von Neukirchen)

- DS: Ve zlato-stříbrně polceném štítě s šedým okrajem černá orlice. Na turnajské přilbě se zlatým lemem okrajů, míří a korunkou, hledící čelně, dvě roztažená orlí křídla, zadní stříbrné, přední černé, obě natočená vpravo. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Hanuss Hofman z Neukirchen.
- SV: Bez odchylek
- FR: Polcený štít, vpravo damaskováno, vlevo stříbrné, ale bez udání barvy, v něm "slezská" orlice, polcená tak, že ve stříbrné části je černá, v druhé barva neudána. V klenotu pouze jedno orlí křídlo, dělené stříbrno-černé. Krydla vpravo stříbrno-černá, vlevo zlato-černá.
- MA: A: Barvy doplněny jako v DS.
B: Neznámá barva levé poloviny štítu doplněna s otazníkem na zlatou a dosti neúplný přípis: "orel černý polcený, (štíť): pravá půlka zlatá, levá stříbrná".
- PE: Je v DS nakreslen správně, což vede k domněnce, že Mareš znal dobové zobrazení erbu Hanse Hoffmana von Neukirchen z roku 1599 v P1, fol. 33 či z jiného podobného pramene, protože erb není zatím v heraldické literatuře popsán a jedině tak bylo možno doplnit neúplný popis v FR a provést rekonstrukci, jenž se plně shoduje s nákresem v památníku.
- Hans Hoffman z Neukirchen byl snad příslušníkem některého neznámého rakouského rodu, zcela určitě podle jeho podpisu národnostně německého. Podle účtů je členem dvořanské družiny až do roku 1612 a vedle toho hlavně Vokovým nákupčím a zpravodajem ve Vídni, kde doručuje i Vokovy dary nejmenovaným osobám (1602-1604).

V roce 1607 je dosvědčen pobyt v císařské rezidenci v Brandýse, kam za ním Petr Vok posílá dopisy, tohoto roku zastupuje také svého pána na svatbách Pavla Jakuba ze Šternberka a u důlního podnikatele Šmilauera v Jihlavě. O dva roky (20. 1.) později se sám žení s Magdalénou, dcerou zvíkovského purkrabího Adama Čejky z Chlístova, v jeho domě v Miroticích. Na svatbu je pozván Jan Jiří ze Švamberka a rožmberský dvůr na ní zastupoval štolmistr Ludvík Quos z Pernsdorfu. To je zatím vše, co se podařilo o tomto dvořanu zjistit. /3/

30

Adam Tuněchodský
z Poběžovic

- DS: Ve stříbrném, šedě lemovaném štítě červený klobouk se stejně barevnými dole svázanými šňůrami. Na turnajské dopředu hledící přilbě se zlatým okrajem, mříží a korunkou klobouk ze štítu, ale bez šňůr, za ním tři stříbrná pštrosí pera. Krydla červeno-stříbrná. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Adam Tuniechotský z Pobiezowicz.
- SV: Až na záměnu dolů spuštěných šňůr klobouku s vrškem či snad s vrchní částí těla, na kterém je klobouk zdánlivě posazen, bez odchylek k DS.
- FR: Ve štítě zlatý klobouk. Krydla zlato-černo-stříbrná. Přilba kolčí a korunovaná.
- MA: A: Do kopie vepsány správné barvy, jaké jsou v DS.
B: Opravena zlatá barva na červenou a černá v krydlech vynechána.
- PE: Je obsahově shodný s DS, zdá se však, že oproti dosavadním tvrzením v literatuře /4/ používal Adam alespoň v této době modrého štítu s černým kloboukem, který byl i v klenotu ozdoben třemi stříbrnými pery. Krydla v barvách štítu, jak je tomu na dvou nezávisle vzniklých malbách z let 1596 a 1619. /5/

Adam Tuněchodský z Poběžovic našel v rožmberských službách zabezpečení a zřejmě i prostředky ke koupi statku. Již první předek Mareš z Poběžovic (u Chrudimi) pečtil roku 1401 na listině Jošta z Valu typickým znamením rodu - kloboukem, který měl tehdy ještě podobu ochranného železného šálíře. O padesát let později rod získal opět v blízkosti Chrudimi tvrz Tuněchody, kterou držel další půlstoletí.

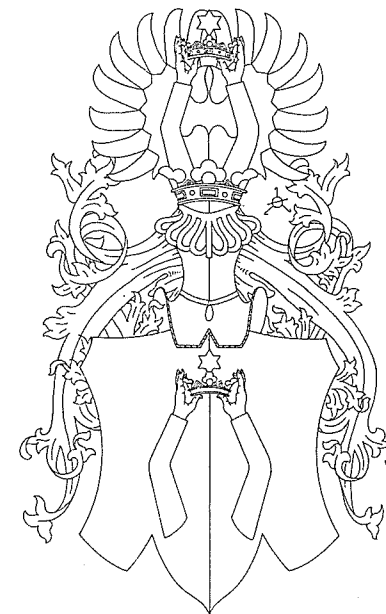
Adam byl synem Petra Tuněchodského a Mariány Záhorkové ze Záhorky. Nedržel

zřejmě žádný pozemkový majetek, a tak vstoupil do služeb Petra Voka. Jako mnoho jiných dvořanů se poprvé připomíná v dvořanské družině při uherském tažení, jelikož měl služné jen na dva koně, nebyl však jejím členem asi příliš dlouho.

V roce 1598 se za již vyličených okolností ženil (viz Fridrich Frokštejn) na Krumlově s Magdalénou Kunášovou z Machovic, dcerou Adama a Uršuly Hřebenářové z Machovic. Hostina pořádaná Vokem proběhla v zelené světnici u Pláště. Oddávajícím byl Jan z Vinoře, farář a arciděkan krumlovský, pár byl tedy katolický. O to překvapivější jsou Adamovy pozdější osudy.

Na Třeboni byl zprvu členem družiny s platem na tři koně, ale po roce 1606 se stal třeboňským hejtmánem a byl jím ještě roku 1612, než ho vystřídal Sigfrýd Meceroď. V roce 1606 koupil Machovice, ale po roce 1608 je zase prodal, protože když byl roku 1622 odsouzen za účast a relátorství na srpnovém sněmu roku 1619, který zvolil Fridricha Falckého za českého krále, ke ztrátě všeho majetku, byl mu zabaven jen Kmentovský dvůr v Chřenovicích u Budějovic a jistina na 13 000 kop míš. na bývalých švaberských statcích. Jeho manželka, která je uvedena roku 1628 již jako vdova, nakonec při revizi získala zpět dvůr a 1000 kop věna, které jí měl vyplatit manžel, a 1000 kop z jeho dlužních úpisů. K tomuto rozhodnutí přivedlo komisi jistě její vyznání. Rod Tuněchodských vymřel Adamovým pravnukem Karlem Zikmundem na Všeradicích, Svinařích a Lhotě roku 1731. /6/

31

Erenfrýd Berbištorf
z Berbištorfu a Žumberku

(něm. verze Ehrenfried Berbisdorf
von Berbisdorf und Sonenberk)

- DS: V červeno-černě polceném štítě s šedým okrajem dvě přirozené ruce, pravá brněná stříbrně, levá zlatě, drží zlatou korunku, nad kterou je modrá šestihrotá hvězda. Turnajská přilba se zlatým okrajem, mříží a korunkou nese figury ze štítu, ovšem mimo hvězdu, doprovázené dvěma roztaženými orlími křídly, vpravo černým, vlevo červeným. Krydla vpravo zlato-černá, vlevo stříbrno-červená. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Ehrenfried z Berbisdorfu a Ssumberku.
- SV: Bez odchylek k DS.

FR: *Ve štítě poznává jen modrou hvězdu nahoře, ostatní neznatelné. V klenotu uvádí jen dvě roztažené orlí křídla, pravé červené a levé černé. Křídla vpravo stříbrno-modrá, vlevo červeno-černá.*

MA: A: *Doplněny barvy jako v DS.*

B: *Česky připsáno: "Dvě ruce stříbrné barvy drží zlatou korunu, nad ní hvězdu, štít rozpolcený červený a černý".*

PE: *Měl tyto odlišnosti od rekonstrukce v DS:*

1) *ruce ve štítě byly oděné do rukávů střídavých barev*

2) *koruna byla stříbrná /7/*

3) *v klenotu bylo vpravo červené a vlevo černé křídlo, mezi nimi vpravo černé a vlevo červeně oděná ruka, držící stříbrnou korunu, nad níž modrá hvězda*

4) *křídla byla vpravo stříbrno-modrá, vlevo červeno-černá.*

Erenfrýd Berbištorf z Berbištorfu, jehož pobyt u rožmberského dvora byl pouhou epizodou a skončil příznačně pro jeho svárlivou povahu roztržkou s některými dvořany, pocházel z rodiny povýšené do rytířského stavu až císařem Fridrichem III.

V osobě Kryštofa a jeho dvou synů Volfa a nezletilého Jiříka, v červenci 1546 pak přijaté na zemském sněmu za obyvatele Českého království, oba dospělí složili již následující měsíc revers k zemi.

Kromě této české větve se rod, jehož počátky v Míšni lze podle některých autorů sledovat až do roku 1270 a jméno získal podle vsi Berbisdorf, ležící mezi Dráždany a Radebergem, rozšířil do Durynska, Branibor, Saska, a Saska-Altenburska (zde ještě na konci 17. století), Slezska a Bádenska, kde žili potomci ještě v minulém století.

Erenfrýdův otec (1546-1589) složil revers až mnohem později, protože byl nejprve hofrychtěm v Budyšině a rentmistrem císařské komory. Po přiznání k zemi roku 1571 získal nejdříve Varnsdorf (1585), který po něm zdědil nejstarší syn Gotfrýd, o dva roky později přikoupil také v severních Čechách Hlemýžď (1578-1587) a Nový Tulcpach (1573-1589).

Život Erenfrýda Berbištorfa byl nepřetržitou řadou násilností a soudních sporů. Již roku 1593, když spolu s Bernartem z Löben jednali s Janem Vančurou z Řehnic o berbištorfském statku Hrušov, skončilo vše krvavou rvačkou s Janem a jeho čeledí, již nezabránila ani Janova manželka, která se vrhla s nasazením života mezi obě strany na začátku sporu.

O pět let později, již jako lesmistr císařského panství Pardubice, při cestě z Prahy do Litoměřic na svatbu Petra Kouče v průvodu císařského truksase Jana Vojtěcha z Valdštejna, se zastával svého příbuzného Bohuchvala Berbištorfa, který při údajném lovu na koroptve v Klíčanech málem zastřelil služebníka Bernarta Hochhausara z Houchhausu a na Klíčanech, takovým způsobem, že si vysloužil od Bernarta předvolání za nactiutrhání k zemskému soudu. Erenfrýd ho nejdříve ignoroval a měl na něj být vydán zatykač, pak se ale dostavil a když zemští soudci zjistili, že urážky typu "v hrdlo lžeš, zvyjebená šelmo, zrádče a lotře", byly oboustranné, obrátili se na příbuzné, aby věc urovnali osobním smírem.

Nejpozději v lednu 1602 byl už ve službě Petra Voka, nejdříve s platem na dva, pak na tři koně. Nebyl prvním Berbištorfem sloužícím tomuto rodu, už roku 1589 jeho bratr Jiří Samuel vykonával úřad lovcího na dvoře Viléma z Rožmberka. Účinkování Erenfrýda na rožmberském dvoře, kde našel přítele jen v Theobaldu Hockovi, skončilo hádkami s dvořany, hlavně s bratry Vrchotickými (viz) a tak již 27. 2. 1603 se prostřednictvím Jindřicha Votíka Bradského z Labouně vzdal služby. Přesto se jeho erb dostal do dvořanské světnice, a to až roku 1607.

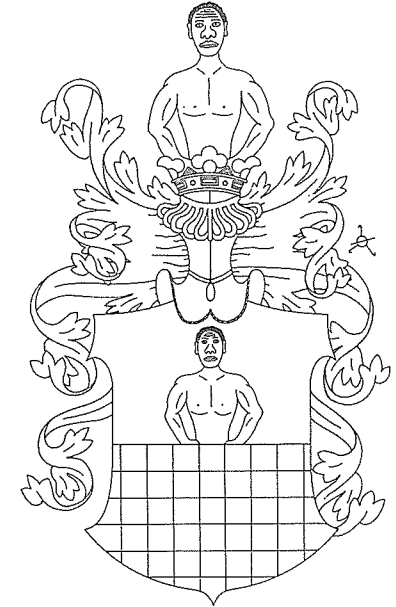
Zřejmě již před příchodem na Třeboň se Erenfrýd oženil s Hedvikou, dcerou Václava nejst. Záruby z Hustiřan na Žumberce a Příně (zemř. 1610), a bydlel s ní na žumberském hradě (u Nasavrk), přičemž se vrací do císařských služeb. V roce 1609 se v Pardu-

bicích odehrála další srážka. Zde byl Erenfrýd napaden jinými císařskými služebníky, a to jistým Konstantinem francouzského původu, který vše začal, a pak bratry Scipionem a Jakubem della Grangia. Nejdříve byl zraněn bodnou zbraní, ale pak pistolí postřelil Konstantina, který druhý den zemřel. Před trestem Erenfrýda zachránilo jen to, že Konstantin před svou smrtí v přítomnosti svědků vypověděl o své vině na celé události a Erenfrýdovo počinání bylo hodnoceno jako sebeobrana. Ve stejném roce se mu podařilo soudit se o urážku na cti s Václavem Felixem z Olivetu, kterého napadl, když se dotyčný pozastavoval nad Erenfrýdovým jednáním při cestě do Kutné Hory, ve své vsi Hlízov, kde jednoduše zastřelil loveckého psa pana z Olivetu, protože ho prý cestou oběžoval.

Peníze na pozdější koupi tvrze Sluhy u Lobkovic v roce 1617 od Sabiny Finkové z Pantenova získal dvěma způsoby. Jednak měl podíl na prodeji Hrušova, který nejstarší Gotfrýd prodal, postoupil či odkázal svým bratrům Erenfrýdovi, Jiřímu Vilémovi a Rudolfovi, kteří jej hned po Gotfrýdově smrti (1612) zpět prodali jeho druhé manželce Alžbětě Berbištorfové ze Štampachu. Za druhé je vysoudil na bratrech své manželky, kteří si s ním co do násilnictví nezašli. Spor začal ještě za života Hedviky, která měla na žumberském panství dědický podíl po otci a pojištěné věno, již roku 1612, kdy chtěla opustit Žumberk a bratři jí zakázali odvézt rodinné klenoty, které pokládala za své vlastnictví. Její manžel, který mezitím navštěvoval různá šlechtická sídla, se pustil do dalšího malicherného sporu, totiž soudně vymáhal na Janu Jiřím Vachtlovi z Pantenova víno a koně v ceně 100 kop míš., což mu Vachtl slíbil darovat před svědky při pobytech na zámcích Zásmačích a Chlumci nad Cidlinou u Václava Vchynského z Vchynic a Tetova, na Novém Kolíně. Po smrti Hedviky (9. 8. 1615) prodal svůj dědický podíl po ní (polovina Žumberka) za 10 000 kop míš. jejímu bratru Václavovi st. Zárubovi z Hustiřan na Třeboveticích a Branně.

Poté co získal Sluhy a byl celkem zajištěn, se Erenfrýd začal zajímat o politické dění, v němž vystupoval s razantností sobě vlastní. Roku 1616 se však stačil ještě soudit s bratry zemřelé manželky o zbytek věna, když již prodal její dědický podíl a domáhal se výplaty. Neúspěšně, stejně jako ve sporu s vykonavateli poslední vůle jejího strýce Bohuslava, který svým neteřím odkázal každé 500 kop na věno, 100 na zakoupení zlatých řetězů a 150 na výbavu. Spor byl zastaven pro zmátkovanost v púhonech. O rok později se připomíná jeho poslední soudní pře. Na tvrzi Kozomíně Jiříka Jindřicha Žejdlice ze Šenfeldu, jehož dceru Markétu si krátce předtím vzal, o vánocích roku 1616 pořádali šlechtici, mezi nimiž byl Erenfrýd se svým bratrem Rudolfem, obvyklou zábavu - střelbu na cíle o peněžitě sázky. Vilém Audrčský z Audrče, který sázky považoval za příliš vysoké a s ostatními se nedohodl, a tím se nemohl soutěže zúčastnit, rozmrzele obcházel jednotlivé střelce a popichoval je. Erenfrýd si to však nenechal líbit, na jeho adresu řekl několik neuctivých slov, načež byl Vilémem vyzván na souboj, byl zraněn a pohnal Viléma před soud.

V politické dráze byl Erenfrýd nekompromisním odpůrcem Habsburků. Ještě za vpádu pasovských vyzýval k veřejnému útrpnému výsledku zajatého kancléře Leopolda, biskupa pasovského Františka Tycho Gausneba Teynagla. Katoličtí místodržitelé se obávali nejhoršího, shromážděný dav se mohl po kompromitující výpovědi Teynagla vrhnout na katolíky a jak tvrdí Slavata, jej a Martinice začít kamenovat, což prý bylo Berbištorfovým cílem. K takovému výsledku na Staroměstském rynku v Praze sice nedošlo, ale Slavata a i jiní katolíci už tehdy nemohli Erenfrýdovi odpustit. Ten v roce 1617 odmítl přimutí Ferdinanda za budoucího českého krále. Hned od povstání byl v samém středu dění, i když podle zaujatého Slavaty představoval jen loutku v rukou Matyáše Thurna. Při defenestraci pomáhal vyhodit pisáře Fabricia a pak ještě z pistole střelil

na utíkajícího Martinice. Na srpnovém sněmu se vyslovil o Ferdinandovi jako o tyranu, s kterým nemá cenu vyjednávat; Češi, kteří si vždy volili krále svobodně, nemají ztrácet čas a místo jednání s Ferdinandem požádat nizozemské stavy o pomoc, najmout vojsko a táhnout na Vídeň. Kdo by tažení odporoval, má být oběšen nebo přibit na vrátech vlastního statku. Na konci svého expose z 19. 8. 1619 požadoval ještě ostřejší zásahy proti katolíkům.

Za povstání vedl i některé vojenské záležitosti, jako komisař direktoria v Hradeckém a Chrudimském kraji vstoupil do řad povstalců svého švagra Václava st. Zárubu z Hustiřan, který byl poté potrestán manstvím, a do direktoria Bohuslava z Michalovic, později popraveného na Staroměstském náměstí. Také se zúčastnil obrazoborecké očisty chrámu sv. Víta pod vedením kalvínských kazatelů Fridricha Falckého o vánocích roku 1619. Erenfrýd nečekal na odsuzující rozsudek a spolu se svou ženou Markétou a oběma svými bratry Vilémem a Rudolfem, dvořanem Fridricha Falckého, odjel ze země. Lichtenštejnovu výzvu k návratu pochopitelně neuposlechl, a tak byl v nepřítomnosti odsouzen 5. 4. 1621 "cti, hrdla a statků", dán do císařské klatby a jeho jméno přibito na šibenici. Statek Sluhy získali jezuité u sv. Klimenta, dům v Praze na Ungeltu, koupený ještě za povstání za 11 000 kop, uchvátil Pavel Michna z Vacínova a zabaveny byly i dva horní podíly na horách Ratibořicích v ceně 600 kop míš. a jistina na jméno Rudolfa Záruby z Hustiřan, která s úroky z let 1617-1677, kdy jí teprve královská komora získala, představovala výši 13 000 kop míš. Jeho manželce propadl podíl po otci na statku Kozmice.

Erenfrýd ještě nějaký čas bojuje proti císaři, naposledy ve vojscích braniborského kurfiřta, jehož komorníkem se stal Rudolf Berbištorf. Ten ještě roku 1652 žádá královskou českou komoru o náhradu alespoň části jistin v celkové výši 66 020 kop míš. (z čehož 42 000 vázlo na bývalých švaberských statcích), se zadrželými úroky dosáhly roku 1652 výše 204 600 kop míš., ale revizní a likvidační komise se jeho žádostí vůbec nezabývala.

Erenfrýdovým nebo Rudolfovým synem byl Samuel. Roku 1673 v Prusku vlastnil statky Heinrichau, Kloschenen a Perschlauken. Jeho potomci však nejsou známi. /8/

Vavřinec z Löwen

(něm. a nezkomolená varianta jména je Laurenz von Löben)

- DS: V modrém štítě s šedým okrajem do poloviny výšky stříbrná, kvádřovaná zeď, ze které vyrůstá neoděný muž zlaté barvy. Na turnajské přílbě se zlatým okrajem, mříží a korunou muž ze štítu. Krydla vlevo zlato-modrá, vpravo stříbrno-modrá. Nad erbem nápis na bílé stuze: Wawrzinec z Löwen.
- SV: V děleném štítě, dole šachovnice, nahoře vyrůstá muž černé barvy. Přílba turnajská, bez točnice či korunky, štít lemován, v klenotu muž ze štítu.
- FR: Spodní polovinu štítu označuje jako neznatelnou, v horní neudané barvy vyrůstá zlatý muž, který se opakuje na turnajské, korunované přílbě. Krydla vpravo modrá a červená, vlevo stříbrná.
- MA: A: Doplněny barvy jako v DS, vynecháno šachování.
B: Červená v krydlech opravena chybně na zlatou, dále k dolní polovině připsáno německy s otazníkem šachováno, což však bylo realizováno chybně jako kvádřování.
- PE: Barevně naprosto neodpovídá DS hlavně proto, že zlatá barva figury byla pouze podkladová (viz obdobně č. 13). Správný PE vypadal, a tak ho uvádí s nepatrnými odchylkami i literatura, /9/ takto: Štít dělen, dole červeno-stříbrná šachovnice, nahoře v modrém vyrůstající mouřenín (různí autoři

uvádějí i mouřenínku a u obou variant figury hlava ozdobená červeno-stříbrnou točnicí často ještě doplněnou stejně barevnými, vlajícími stužkami). Na turnajské přílbě s korunou figura ze štítu. Krydla vpravo modro-červená, vlevo stříbrno-modrá (literatura uvádí krydla celá jen stříbrno-červená nebo modro-stříbrná, tuto variantu nezná).

Vavřinec z Löwen zcela jistě pocházel z neobyčejně početného rodu, který svůj původ odvozoval od sídla na hranicích Dolní Lužice a Branibor. Odtud se během 15. a 16. století rozšířil do celého Slezska, Horní Lužice, Saska, Branibor a výjimečně i do Čech. V jakém příbuzenském poměru byl Vavřinec, jenž není kromě popisů dvořanské světnice z 18. století jinak jako Vokův služebník uváděn, ke Konrádovi z Löben, který naopak v současných pramenech je doložen, a to poprvé roku 1561 jako host na svatbě Viléma z Rožmberka s Žofií z Braniboru v Berlíně, zatím není jasné. Je možné, že jeho jméno bylo v roce 1749 již špatně čitelné (také příjmení bylo přečteno jako "Löwen" namísto Löben), a tak bylo německé Conrad zaměněno za Laurenz, popřípadě mohlo jít o druhé jméno téže osoby. Konrád, který je zachycen na třeboňském dvoře i v účtech komory jako blíže neurčený služebník Petra Voka, byl podle Březana 1. 5. 1603 smrtelně raněn na třeboňském trhu při vzájemné hádce, která přerostla ve rvačku, Janem Kunášem z Machovic. /10/

Daniel Bernman z Hotovic

- DS: V modrém štítě s šedým lemem zlatý trávník, z něho vyskakuje korunovaný kamzík, celý zlaté barvy, doprovázený po každé straně jedním zlatým trojlístkem, jehož zlatý stonek vyrůstá z trávníku. Na turnajské přílbě, hledící dopředu, se zlatým okrajem, mříží a korunou rostoucí kamzík ze štítu, hledící vpravo. Krydla modro-zlatá. Nad erbem bílá páska s nápisem: Daniel Bernman z Hotowicz.

SV: Štít má patrnou borduru, kamzík korunován jen v klenotu, vyrůstá z trávníku a doprovázen trojlístky.

FR: V modrém štítě zlatý korunovaný kamzík s černými růžky, týž v klenotu. Krydla modro-zlatá.

MA: A: Doplněny barvy jako v DS, kamzík má však výslovně popsány rohy jako černé.

B: Zlatá v krydlech opravena na červenou, což ale v DS nere realizováno.

PE: Přes značné úsilí nebyl erb tohoto rodu nalezen ani v literatuře, ani v pramenech. Proto na PE lze usuzovat jen z obou popisů, které jsou v tomto případě celkem detailní.

Daniel Bernman z Hotovic je také znám jen z pozdního popisu dvořanské světnice a jinak se jako člen dvořanské družiny, podobně jako Vavřinec z Löben, v dobových pramenech nevyskytuje. Tento rod se v dostupné literatuře nepodařilo nalézt, je ovšem velmi pravděpodobné, že jde o zkomoleninu. Žádný z erbovnických či šlechtických rodů Bergmanů, Bermanů, Bärnmanů atd. predikátu z Hotovic a stejného erbu, pokud je zatím známo, nepoužíval.

Štěpán Bulvan z Bulvan

DS: Ve stříbrném štítě s šedým lemem červený rak, na turnajské přilbě se zlatým okrajem, mříží a točenici stříbrno-modro-stříbrno-červenostříbrnou drží obrněná ruka meč. Krydla vpravo modro-stříbrná, vlevo červenostříbrná. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Sstiepan Bulwan z Bulwan.

SV: Přilba podobná kolčí bez korunky či točenice. Štít s výraznou bordurou byl původně prázdný, až teprve Mareš tuší dokreslil raka a vedle štítu je jeho písmem poznámka: "rak červený v bílém poli".

FR: Ve štítě jakási figura, kterou nedokáže popsat. Krydla na kolčí přilbě vpravo stříbrno-červená, vlevo modrostříbrná. U přilby neuvádí ani korunku, ani točenici.

MA: A: Na kopii popsána přikrývadla jako ve FR, nakonec ale v DS stranově prohozena.

B: Do textu vložena oprava, namísto neznatelné figury červený rak ve stříbrném poli.

PE: Je rekonstruován v podstatě správně, ovšem krydla celá červeno-stříbrná, totéž platí pro točenici, přilba určité kolčí. V dobových vyobrazeních občas chybí točenice. /11/

Byl pouze titulárním dvořanem Petra Voka, který dostával opatření pro sebe a svůj doprovod, pokud přijel na Třeboň. Po roce 1607 již nikoliv automaticky, ale jen na Vokův příkaz, se mu mělo vydávat 24 štyrchů různého obilí, hrách, 4 džbery kaprů a 60 mísních štík ročně. Úhrn ná cena těchto naturálií činila tehdy 62 kop 40 gr. míš.

Štěpán se do jižních Čech dostal z rodného Těšínska jako služebník pánů z Hradce. Z dalších příslušníků jeho rodu je v této době znám bratr či syn Mikuláš Adam, který na počátku 17. století studoval v jindřichohradeckém jezuitském gymnáziu, ale roku 1612 je již opět doložen na statcích u Těšína. O Štěpánovi víme celkem málo. Nejméně v letech 1595-1598 byl hejtmanem paství Hluboká a tehdy ho také Šimon Lomnický z Budče žádá, aby mu z poručení jeho pána Jáchyma Oldřicha z Hradce vyplatil z důchodů panství slíbenou odměnu za báseň k Jáchymově svatbě. Štěpán ale týž rok přesídlil do Hradce, protože Jáchym Oldřich byl nucen prodat Hlubokou Bohuslavu z Malovic na Dřítini a Vihlavech.

Jediným majetkem, který mohl Štěpán získat, byly Těmice, které mu roku 1595 odkázal Bohuslav st. Těmín z Těmic, který se v závěti sám označil jako Štěpánův ujec, což ovšem mohlo znamenat značné spektrum příbuzenských vztahů. Odkaz byl však vázán na podmínku vyplatit podíly Těmínovým třem bratrům a dvěma strýcům a jelikož Štěpán nedisponoval hotovými penězi, prodal Těmice s pivovarem, sladovnou, chmelnicí a jednou celou a částmi tří vesnic za 4500 kop míš. Esteře Vchynské z Těmic již roku 1597.

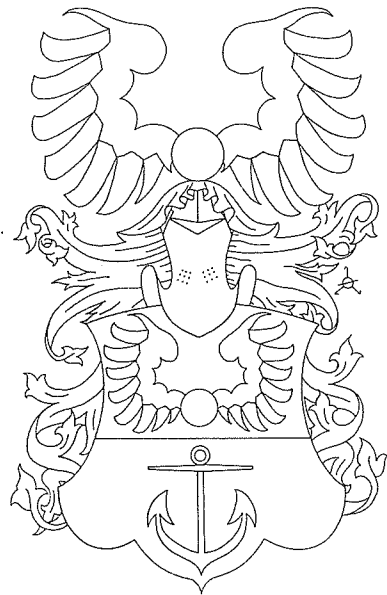
Pro Petra Voka Bulvan obstarával především nákupy různých potřeb v Jindřichově Hradci, přes který šla obchodní cesta z Rakouska. První kontakt je dosvědčen už roku 1603, kdy doporučuje jednoho rytíře do Vokových služeb. O dva roky později píše Vokovi o odložení svatby hradeckého pána s hraběnkou Khevenhüllerovou, zasílá 50 liber vosku na svíčky k jeho stolu a nabízí se, že sežene vše, co mu Vok napíše, a chce být jeho

služebníkem až do smrti.

V roce 1608 píše Petru Vokovi z Telče, že nemůže přijmout jeho pozvání na svatbu rožmberského "Rossbereitera" Mikuláše Wirtveina, protože jeho manželka onemocněla on ji musí v Telči ošetřovat, než se uzdraví a budou se moci vrátit domů do Jindřichova Hradce. Velice toho lituje, protože by tu "službu" rád pro svého pána vykonal, neboť je a bude mu až do smrti vděčný za ta dobrodíní, která mu Petr Vok prokázal. Z obou dopisů vyplývá snaha dostat se do služeb Petra Voka, snad podnícená Vilémem Slavatou, který chtěl mít na Třeboni po odchodu českého sekretáře rožmberské kanceláře Buriána Bramhauzského svého člověka. Stejně služby ovšem mohl Vokovi prokazovat Štěpán v Hradci.

Štěpánovou manželkou, o jejíž nemoci se hovoří v roce 1608, mohla být Juliána Bulvanová roz. Günstershoferová z Plavku, jenž byla švamborskou věřitelkou v letech 1614-1616 a vlastnila svobodný dům v Jindřichově Hradci. Také Štěpán půjčoval Adamovi II. a Jáchymovi Oldřichovi z Hradce, ale jeho půjčky Petru Vokovi nejsou dosvědčeny. V účtech z let 1607 a 1608 se objevují částky na spropitné Bulvanových služebníků, kteří Vokovi nosili nakoupené zboží z Jindřichova Hradce. Ve stejném roce koupil Bulvan pro Voka i nějaké knihy, ale již roku 1609 v Hradci umírá. V místním farním kostele je dodnes zachován jeho náhrobek.

Předposlední zprávou o Bulvanech v jižních Čechách je oznámení městské rady v Jindřichově Hradci, že přijímá pozvání na svatbu Štěpánova syna, která se měla konat 1. 8. 1616. Nevěstou byla Marie, vdova po jednom z největších obchodníků sukrem, dodavateli rožmberského dvora a věřiteli Petra Voka Melicharu Hofmanovi z Libuše. Mates z Bulvan žil ještě roku 1632. /12/

Herman Bulder z Bulderu

(též Bulderus z Buldern)

DS: Štít s šedým okrajem celý modrý, ale dělený, v horním poli zlatá a zlatě okřídlená koule, v dolním zlatá kotva, jejíž prostřední hrot namalován podle SV jako kroužek. Na kolčí přílbě bez korunky či točenice se zlatými okraji, hledící vpravo, figura z horního pole štítu orientovaná čelně. Krydla

35

modro-zlatá.

SV: K DS bez odchylek, ale šrafováno pouze dolní pole štítu, jako by se obě pole lišila barvou.

FR: Dolní figura označena za zlatý sloup, jinak bez odchylek.

MA: A: Doplněny barvy dle FR.

B: Bez doplňků či oprav.

PE: Odpovídá kromě tradičně špatného natočení přílby DS a tedy i oběma popisům, jež jsou zřejmě jedinými prameny, které erb Buldera, s velkou pravděpodobností, jeho osobní uzurpaci, zachycují v barvách.

Herman Bulder z Bulderu se za šlechtice či spíše erbovníka jen vydával. Podle vlastního udání pocházel z vestfálského městečka Osenburku a mimo funkce osobního lékaře Petra Voka se pyšnil i titulem dvorského matematika. Původně byl přijat jako alchymista Vilémem z Rožmberka s platem 60 kop ročně již 17. 1. 1582, takže patřil k služebnům k nejstarším dvořanům. Alchymii se však posléze zabýval ke svému štěstí méně než lékařstvím a matematikou, spíše se dělil o zisky s alchymisty, kteří na jeho doporučení byli přijati na krumlovský dvůr. Březan ve svém seznamu rožmberských služebníků zachovaném ve Světeckého opisu uvádí, že nejdříve přišel na Bechyni a po roce přešel k Vilémovi a dále doslova: "hlavní náhončí jejich (tj. pokladačů = hledačů pokladů, jak Březan označoval podvodné alchymisty) a všichni za psí h... dovedli".

K roku 1599, když odjíždí s Martinem Grejnérem (viz) a Jindřichem Danielem Švarcem ze Semanína do Prahy, je již uváděn jako osobní lékař Petra Voka a o rok později ošetřuje nemocnou Kateřinu z Ludanic. O jeho lékařských schopnostech se Březan při této příležitosti opět vyslovuje velice negativně.

Později, když byl Vok již více nemocen, přibývali k Bulderovi další osobní lékaři. Nebyl to ale projev nedůvěry k jeho schopnostem, ale běžný zvyk tehdejších velmožů a panovníků, kteří ve svých posledních chvílích byli obklopeni celým kolegiem lékařů. A tak se roku 1606 stal druhým lékařem Petra Voka Matyáš Týmín Lavín z Ottenfeldu, zemský lékař moravský, pak Severín Škata ze Škatenthálu, zemský lékař český a příbuzný rožmberského lékárníka Zachariáše Škаты a v roce 1611 i čtvrtý lékař Anastazius Hock ze Zweibrücken, příbuzný Vokova německého sekretáře.

Herman Bulderus zůstal u švamborského dvora, ale již roku 1612 zemřel. Měl v Třeboni příbuzné či dědice, od kterých Švamberkové koupili jeho knihovnu o 413 svazcích, v níž prevažovaly knihy medicínské a matematické (184 a 116), ale nechyběla ani díla historická (69), filosofická, filologická a poetická (32) a teologická (19). Knihovna byla převážána a označena supralibros nového majitele. Sdílela nakonec neblahé osudy celé rožmbersko-švamborské knihovny. /13/

Rudolf Puš z Gamsfeldu

(též z Kamfeldu, z Gamfeldu)

DS: V polceném štítě s šedou bordurou v horním poli s damaskem, rostoucí černý kamzík, dole ve stříbře tři kosmá, modrá břevna. Na dopředu hledící turnajské přílbě se zlatými okraji, mříží a korunkou kamzík ze štítu mezi dvěma stříbrnými bývolími rohy na způsob tzv. olifantů, každý z nich na konci ozdoben třemi pavími pery. Kamzík otočen vpravo, přílba dopředu. Krydla vpravo zlato-černá, vlevo stříbrno-modrá. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Rudolf Puss z Gamsfeldu.

SV: Bez odchylek k DS.

FR: Přílbu uvádí jako kolčí a křunovanou, v klenotu opomněl popsat bývolí rohy. Krydla: vpravo stříbrno-modrá, vlevo černá-zlatá.

MA: A: Doplněny barvy jako v DS, ale v klenotu neudány.
B: Bez oprav.

PE: Rekonstruován v DS dobře až na klenot. Nynější malba se zakládá pouze na SV a FR a v těch je v prvním případě klenot sice nakreslen celý, ale bez barev a pera vypadají jako paví, v druhém případě nejsou rohy v klenotu vůbec zachyceny. Proto byly v DS ponechány prostě stříbrné a domnělá paví pera jako přirozená. Správný klenot je znám z erbovníku, v němž je kresba datovaná rokem 1628 /14/ a vyhlížel takto: uprostřed černý kamzík ze štítu, vpravo bývolí roh na způsob tzv. olifantu dělený černo-zlatě a postrkán na konci třemi pštrosími pery stříbrným, modrým a stříbrným, levý roh dělen obdobně stříbrno-modře s pery zlatým, černým a zlatým. Takto vypadal i klenot PE a pro úplnost je třeba dodat, že měl proti kresbě v erbovníku stranově prohozená krydla tak, jak jsou dnes v DS.

Pocházel z vratislavské obchodní rodiny a byl jedním ze sedmi synů Rudolfa Puše (zemř. 1587) a Marie, roz. Dresslerové (sňatek ve Vratislavi roku 1561, zemř. 1598). Rudolf ml. odešel z rodného města a stal se později písařem u apelačního soudu v Praze, kde roku 1598 získal od císaře pro sebe a své bratry listinu na erb a predikát z Gamsfeldu. O rok později, to již byl kancelistou u apelací, byl přijat do českého rytířského stavu.

Jak dosvědčuje průvodní list císaře Rudolfa II. z 10. 10. 1600, odešel Puš od apelací pravděpodobně na již předem dohodnuté místo dvorského kuchmistra, které se u rožmberského dvora uvolnilo přechodem Jindřicha Vintíře (viz) do úřadu dvorského kanceláře. V roce 1604 se na svatbě dvorského malíře objevuje Pušova manželka Kateřina ze Mínu, s kterou měl dvě dcery, jejichž osudy však nejsou známy. Rudolf do roku 1606

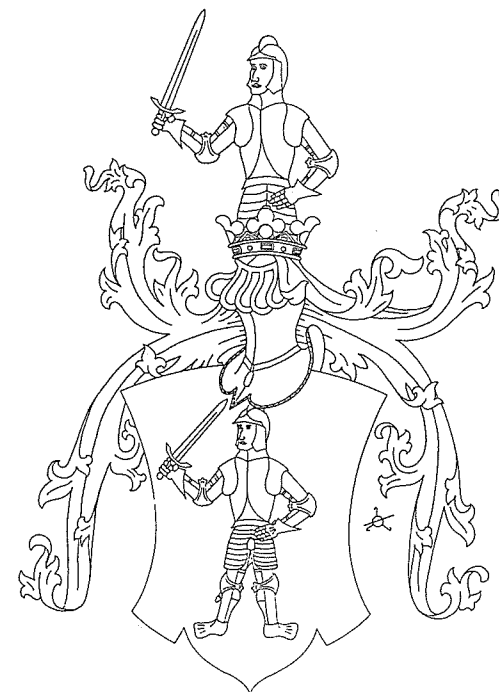
vykonával funkci kuchmistra a poté přešel do dvořanské družiny, kde s platem na tři koně měl větší příjem a méně povinností.

Od roku 1605 bydlel mimo zámek u třeboňského měšťana Lukáše Mirotického, kterému Vok platil 10 kop ročně. I přes členství v dvořanské družině byl čas od času pověřován jinými reprezentačními úkoly, jakým bylo například doprovázení odjíždějícího knížete Anhalts (21. 11. 1611) nebo vzhledem k jeho praxi u apelačního soudu právními akty (např. roku 1609 odvolání Mirotických z Malešova ve Vokově sporu).

Pušův majetek blíže neznáme, ale název jednoho z novohradských rychtářství, o dvou celých a částech ve dvou dalších vsích, Pušndorf, snad naznačuje, že je měl alespoň po nějakou dobu propůjčené do užívání. Petru Vokovi zapůjčil roku 1605 100 a roku 1611 celých 3000 kop gr. českých.

V roce 1612 je dosvědčen jako hofmistr švamberského dvora, ale již na konci roku žádá Jana Jiřího, aby se stal poručíkem jeho závěti, kterou chce sepsat, jelikož je stále více nemocen. /15/

37

Jindřich Doudlebský z Doudleb

DS: V modrém štítě s šedou obrubou stříbrný obrněnec, v pravé zdvižené ruce drží stříbrný meč se zlatým jílcem. Na turnajské přilbě se zlatým okrajem, mříží a korunkou figura ze štítu. Krydla modro-stříbrná. Nad erbem na bílé stuze nápis: Jindřich Daudlebský z Daudleb.

SV: Bez odchylek k DS.

FR: Štít má stříbrný, barvu figury nepopisuje, ale krydla rovněž stříbrno-modrá. Přilba bez korunky.

MA: A: Vepsána modrá barva štítu.

B: Opravena barva štítu na modrou a barva obrněnce na stříbrnou.

PE: Odpovídá DS a liší se od varianty, kterou popisuje Sedláček /16/ tím, že rytíř je ve štítě celý a nikoliv jen jeho horní polovina.

Psal se podle tvrzení, kterou rod držel od 13. století do roku 1522 a jež stála na místě kmenového hradiště Doudlebů, a později, do založení Českých Budějovic, centra přemyslovské hradské správy. Žádný jiný rod nebyl s Rožmberky tak svázán jako Doudlebská, vždyť již první z nich, družiník Voka I. Svatomír, jenž se objevuje na poč. 60. let 13. století, se teprve po několika letech služby u Rožmberků začíná psát z Doudleb, které si zřejmě od nich vysloužil. Další Doudlebský stejného jména patřil ke klientele Jindřicha II., ale později se s ním rozešel, a tak smíř musel řešit Václav IV. listem daným v Praze 16. 3. 1400. Vilém Doudlebský bojoval již opět na straně Rožmberků proti přijetí Ladislava Pohrobka za českého krále roku 1452 a v roce 1483 zastává úřad purkrabího na Krumlově. Čeněk Doudlebský je roku 1453 připomínán v souvislosti se svatbou Jindřicha IV. z Rožmberka, Diviš z Doudleb je rožmberským služebníkem roku 1496.

Novověkou tradici Doudlebských ve správních úřadech založil Jan opět jako purkrabí na Krumlově (1520-1521) za Petra III. Nejvýraznější osobou v rožmberských službách se stal však Petr. Začínal jako služebník Jindřicha VII. s platem 20 kop míš. ročně (1523-1524). Roku 1529 je už krumlovským purkrabím, o tři roky později se s Petrem V. dostává na Třeboň jako hejtmán panství a po smrti Jošta III. přechází ve stejné funkci s novým vládařem na Krumlov. Za poručnické vlády dosáhl nejvyšší možné funkce regenta celého rožmberského dominia. V tomto úřadě, kterým ho pověřil Petr V. Kulhavý ve své závěti, nejdříve roku 1545 svolal určené poručníky, o rok později je hlavou regentské rady ve složení Jan Milboch, Adam Sudek, Jindřich Dráčovský, Jindřich Vojíš, jejíž členové plnili méně důležité úkoly podle jeho rozhodnutí. Roku 1548 podporuje horní podnikání a je jedním z kverků, o rok později je vyslán poručníky, aby s horníky upravil u Vyššího Brodu splavnost Vltavy, zastupuje současně poručníky při volbě opata tamního kláštera, do roku 1551 má klíče od kaple sv. Jiří na krumlovském zámku, kde byla chována rožmberská privilegia.

Petr Doudlebský umírá 18. 3. 1551. Jeho regentská éra je poznamenána hospodárností, hodnocenou panstvím jako skrblictví, když kupříkladu značně omezil náklady na služebnictvo Anny Rožmberské z Roggendorfu. Velké zisky, které získal především půjčkami Rožmberkům, ale i Krajiřům, Kořenským, Šternberkům, Dvořeckým a dokonce rakouským Starhemberkům a Hohersleldům, odkázal z poloviny svým přátelům a druhou věnoval Vilémovi, Petru Vokovi a jejich sestrám spolu s dalšími věcnými dary.

Na služby Petra Doudlebského mohl navázat i Jan řečený Komínek, ale jeho purkrabství na Krumlově (20. 12. 1557-24. 8. 1559; již roku 1556 byl pomocníkem purkrabího Jindřicha Sudka) zakončila náhlá smrt během morové epidemie, která připravila o život i jeho předchůdce Ruprechta Altenštejnera a před kterou většina krumovského dvora odjela na venkovská sídla.

Když tedy někdy před rokem 1580 Jindřich Doudlebský vstupoval do služby k Petru Vokovi na Bechyni, pokračoval v tradici započaté před 320 lety Svatomírem z Doudleb. Jindřich byl prostředním synem Fridricha na Nadějkově (zemř. 1616) a jeho druhé manželky Kateřiny Smrčkové z Mnichu. O otcově finanční situaci svědčí jeho prosby k Václavu ze Švamberka na Bechyni, aby mu posečkal s vymáháním dluhů (1556), ale později se proměnil ve vzorného hospodáře, který kupoval od svých bývalých věřitelů jejich statky. Jindřich nicméně vstoupil do panské služby. Byl Vokovým dvořanem a současně i hejtmánem na Bechyni, v roce 1586 se stal po dobu Vokova pobytu na moravském panství Helfštejn i správcem všech jeho panství.

V roce 1584 odešel ze služby u Viléma z Rožmberka Jindřichův bratr Oldřich, protože mu bylo delší dobu zadržováno služné. Jindřich, který působil ve správních a hospodářských funkcích a tudíž své zájmy dokázal hájit lépe, byl na Bechyni hejtmánem až do jejího prodeje 8. 10. 1596. Od otce se majetkově oddělil již roku 1593 (17. 2.) a

při rozprodeji rožmberských statků k sanaci dluhů zbylých po Vilémovi zakoupil od Petra Voka za 5000 kop míš. Petrovice, Obděnice, Horní a Dolní Lhotu, Chýšky, Meziříčí a pustou ves Drhovičku. Na koupi přispěl zřejmě i jeho otec, takže Jindřich se zřekl svého podílu na jeho majetku ve prospěch svých tří sester a bratra Oldřicha.

Oldřichovi potomci se nezapojili do stavovského povstání roku 1618, nadále pak rozšiřovali panství Nadějkov, v jehož centru si postavili dokonce zámek. Poslední mužský potomek Jan František měl však jen dvě dcery, a proto Nadějkov roku 1668 prodal a přestěhoval se na panství své manželky Ludmily Veroniky z Kalenic Chřešovice. Zde o rok později umírá a s ním vyhasl i celý starobylý rytířský rod.

Vraťme se však k Jindřichovi. Ten se stal po roce 1596 radou rožmberské kanceláře a podílel se na nejrůznějších úředních výkonech. Ve stejném roce se účastnil opětovného předání statků Petru Vokovi od Kateřiny z Ludanic, roku 1599 sestavování komorního účtu, roku 1606 zasedá v regentské radě nahrazující uprázdněný úřad třeboňského hejtmána, roku 1610 zastupuje nepřítomného kamrmistra a buchhaltera, v květnu 1611 je v čele úředníků, kteří dohlíželi na zmínování rožmberského stříbra v Praze a Kutné Hoře určeného jako fiktivní půjčka císaři Matyáši na výplatu pasovských žoldnéřů a v květnu téhož roku vypomáhá v buchalterii. Na Třeboň dojíždí ze svého sídla v Malé Chýžce, kde je také pochován a kterou, nemaje legitimních potomků, odkázal městu Písku na dobročinné účely. Z ostatního majetku Petrovice roku 1600 prodal Janu Jiřímu ze Švamberka, díl Obděnic pak po sporech majiteli druhé části Jakubu Krčínovi z Jelčan roku 1601, Počepice držel jen v letech 1597-1602, zbytek se dostal jeho bratrovi a synovcům. Majetek získával i četnými půjčkami Petru Vokovi (např. roku 1599 2000 kop gr. čes., Švamberkům opakovaně 1000 kop v letech 1595, 1599 a 1601, ale dále jim odmítá půjčovat a chce naopak splatit celou jistinu, která dosáhla 4500 kop čes. gr.).

Osudy jeho četných nelegitimních potomků s jakousi Esterou, s kterou se zřejmě pro její nižší původ nikdy neoženil a již Březan v rodové genealogii označuje za jeho "opatrovnici", zůstanou již asi neznámy. /17/

Mikuláš Šreibersdorf z Teutšensteinu

(něm. Nicolaus Schreibersdorf von Deutschenstein)

DS: V červeném štítě s šedým lemem stříbrný leknový trojlíst. Na turnajské přilbě s korunkou, mříží a okrajem, vše zlaté barvy, figura ze štítu, doprovázena po každé straně jedním červeným, roztaženým, orlím křídlem. Krydla červeno-stříbrná. Nad erbem stříbrná stuha s nápisem: Mikulass Ssreybersdorf z Teutssensteyna.

SV: Bez odchylek.

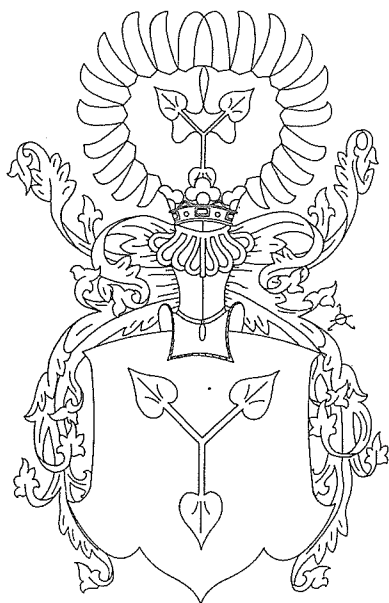
FR: Štít, křídla v klenotu a červená část krydel zlaté.

MA: Barvy doplněny jako v DS.

B: Opravena zlatá na červenou.

PE: Shoduje se s DS i literaturou. /18/

Pocházel z jednoho ze dvou slezských rodů s tímto predikátem, které ovšem nebyly nikterak příbuzné. Mikuláš patřil k rodině, jež odvozovala svůj původ z hradu Deutsch-Stein v Olešnickém knížectví, odkud se rozšířila i do knížectví Břeh, Vratislav, na Střelicko a Opavsko. Potomci rodu žili ještě na počátku 18. století, ale ke které větvi patřil Mikuláš, není možno přesně zjistit. Snad byl jeho příbuzným Jáchym Šreibersdorf, roku 1548 purkrabí na Křivoklátě, na poč. 17. století on nebo jeho příbuzný stejného jména je dosvědčený zpátky na Opavsku.

Mikuláš byl od září 1588 hejtmanem na Krumlově a po smrti Viléma z Rožmberka odešel spravovat panství jeho vdovy Polyxeny Rožmberské z Perštejna na Roudnici, ale roku 1597 je zpět na Krumlově jako rada kanceláře a vlastní zde dům po bývalém dvorském maršálku Jáchymu Metychu z Čechova. O dva roky později s Markem z Bavorova (viz) uskutečňují prodej rožmberského panství v Rakousku Haslach. V roce 1600 odmítl na rozdíl od Jindřicha Vintíře skládat přísahu, protože to dosud u Rožmberků dělali jen nesvobodní nižší služebníci, a byl převeden z kanceláře do dvořanské družiny, ale zůstává mu titul rady a dál se podílí na správě dominia. O půl roku předtím mu Petr Vok vydal listinu, v níž mu daruje zahradu, kdysi ve vlastnictví kněze Mistra Ondřeje Baudisia, rozprostírající se od Nového města v Krumlově a zbrojnice až k zahradě klarišek na Latráně, dále halštýř na rybníce za latránskou bránou a právo používat vodu, která se tam vede na mlýn Petra Voka potrubím. V roce 1607 se s Martinem Grejtnárem (viz) účastní uvedení nového vyšebrodského opata do úřadu, když předtím provedli inventování pozůstalosti zemřelého Michaela Fabricia. Doloženy jsou také jeho nákupy zlatnického zboží pro Voka a jednání v úředních a politických záležitostech spolu s německým sekretářem Theobaldem Hockem (1606, 1608).

Po roce 1612 se Mikuláš zdržuje již v Krumlově, kde vlastní dům, a později se v pramenech neobjevuje. Jeho dceru byla asi Eva Šreibersdorfová, provdaná za Adama Sudka (viz). /19/

Erhart Jan Gerhart Lišvic z Lišvic

DS: Ve stříbrném štítě s šedým okrajem červený jelen ve skoku. Na přímo hledící turnajské přilbě se zlatým okrajem, míří a korunou dvě roztažená orlí křídla, pravé červené, levé modré (či snad

černé?), každé postrkáno třemi stříbrnými praporky na zlatých žerdích. Krydla červeno-stříbrná. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Erhart Hans Gerhart z Lisswicze.

SV: Ve štítě jednorožec, přilba bez korunky.

FR: Ve štítě zlatý jednorožec ve stříbře, v klenotu vpravo zlaté a vlevo stříbrné křídlo, praporky v popisu neuvedeny. Taktéž krydla.

MA: A: Do kopie nakreslen v rozporu s SV červený jelen, dále doplněny barvy jako v DS.

B: Místo zlatého jednorožce červený jelen, levé křídlo opraveno ze stříbrného na černé, doplněn též údaj o praporech.

PE: Se shoduje s popisem A. Sedláčka /20/ zpracováním, jak sám udává, na základě dvořanské světlice, resp. tedy popisů v SV a FR, protože v dnešní době je ve světlici erb vymalován se špatnou figurou. Ve shodě s oběma prameny popsal erb takto: Ve stříbrném štítě červený jednorožec, v klenotu dvě křídla, pravé červené, ozdobené třemi praporky, z nichž jsou krajní červené a prostřední stříbrné; levé křídlo dle Sedláčka i Mareše černé, ale dle FR správně stříbrné s dvěma praporky stříbrnými a prostředním červeným. Krydla byla nepochybně červeno-stříbrná. Týž autor opravuje Krále, který na štít chybně klade jelena. Od toho byla zřejmě převzata nesprávná rekonstrukce v DS, zde chybí korunka na přilbě.

Byl příslušníkem rodu, který se přistěhoval do Čech v první polovině 16. století a původně se psal von Lushwitz, což ukazuje na německý původ, ovšem přesnější oblast, odkud přišli, není známa. Poprvé se objevuje Erhart, jinak Gerhart z Lišvic na služebním lénu na tachovském Dlouhém Derflíně (Langendörfles). Jeho nebo příslušníků následující generace Lišviců Jeremiáše (1566) a Jiříka (1572-1589) příbuzným byl i Erhart Jan Gerhart (dále jen Erhart). Před rožmberskou službou pobýval na Toužimě jako úředník Hasištejnských z Lobkovic (konec 80. let 16. století).

Již roku 1590 byl však přijat jako lovcí na Krumlově, o čtyři roky později je již radou dvorské kanceláře. V této funkci např. roku 1595 inventuje svěřené hospodářství po zemřelém vimperském hejtmanu Roudnickém s Abrahamem st. Mecerodem, ve stejný rok pak oba spolu s kancléřem Jiříkem Homutem z Harasova a krumlovským hejtmanem vyhláší nového lovcího Oldřicha Kalenici (21. 6.).

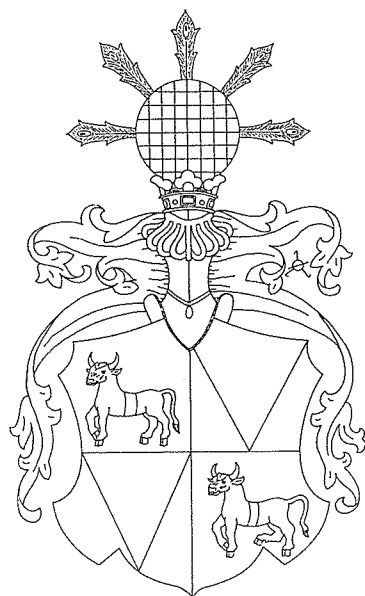
Zatímco Erhart sloužil u Rožmberků, jeho bratr či bratranec Reinhart, syn starého

Jiříka z Lišvic a císařský harciř, je pro dluhy vsazen do Daliborky, protože nedostal Jiřímu hraběti z Gutštejna v dlužním závazku. Ten by ho však po slzavých prosbách starého Reinhartova otce propustil, ale další jeho věřitelé, Chlumčanští z Přestavlk, o tom nechťeli ani slyšet, dokud nezaplatí alespoň část dluhů. Podle Gutštejna si tito šlechtiči lichváři vážili víc peněz, než vlastního bratra (rozuměno ve stavovském významu). Zisky z lichvy tehdy už uměly převážit nad pocitem sounáležitosti vyšších stavů.

Erhart roku 1596 doplňuje kancelář o spoluradního Adama Záhorku z Krumlova, je ve sboru pro znovupřevzetí statků od Kateřiny z Ludanic, postupuje darovaný statek Slavkov osobnímu lékaři Petra Voka Ondřeji Scholiusovi, kterému Vok vymohl i erbovní list a zaplatil za něj taxu dvorské kanceláři. Jako mírumilovný člověk se nechal od nového kancléře Jindřicha Vintíře přesvědčit ke složení přísahy Petru Vokovi (13. 11. 1601).

Hlavní Erhartovou starostí byla správa rožmberského horního podnikání. O velké zisky z něj na počátku 17. století, jejichž největšího rozmachu se ale už nedožil, se spolu s kutnohorským důlním odborníkem a erbovním měšťanem Zikmundem Zíglm z Choce-mic významnou měrou zasloužil. Při jedné z těchto cest, když jinak jezdil ve Vokových záležitostech i do Prahy a Krumlova i jinam, na Ratibořských horách 19. 11. 1605 zemřel. Byl jedním z mála radů rožmberské kanceláře, kteří byli v oblíbě u pána i u poddaných. Březan ho charakterizuje jako člověka upřímného, zbožného a věrného služebníka. Vok nechal Lišvicovi, který zřejmě neměl rodinu, dne 25. 12. 1605 na Třeboni vystrojit slavnostní pohřeb, na němž farář v Třeboni pronesl nad nebožtíkem řeč, v níž ho všestranně chválil. Lišvic je pohřben v třeboňském kostele sv. Jiljí. /21/

40

Jindřich Votík Bradský
z Labouně

DS: Čtvrcený štít s šedým okrajem. První a čtvrté pole zlaté, damaskované. V něm světle hnědý až růžový kráčeující volk se stříbrným pásem. Druhé pole stříbrné s červeným a třetí s černým klínem. Na přílbě - jakémsi hybridu kolčí a turnajské - se zlatým okrajem, mříží (?), bez korunky

či točenice, červeno-stříbrné šachovaný kotouč, ozdobený pěti pavími pery přirozené barvy. Krydla vpravo černo-zlatá, vlevo stříbrno-černá. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Hendrich Wotik Brodský z Labaunie.

- SV: Druhé a třetí pole šrafováno, jako by bylo černé, přílby kolčí bez korunky či točenice.
FR: V prvním a čtvrtém poli opomenuto popsat figuru, druhé a třetí černé se stříbrným klínem. Přílba turnajská, bez korunky či točenice. Deska šachována červeno-černo-stříbrně. Krydla vpravo černo-zlatá, vlevo černo-stříbrně.
MA: A: Doplněn celý popis jako je v DS, s tím rozdílem, že per v klenotu zde udáno šest, což ale nakonec nebylo realizováno.
B: Opraveny barvy na stav, který je v DS.
PE: Jeho první a čtvrté pole bylo ustáleno a odpovídá DS. Druhé a třetí pole je v literatuře /22/ popisováno jako červené či první z nich černé a druhé červené, vždy se stříbrným klínem. /23/ Proto můžeme u PE předpokládat, že bylo v obou případech černé nebo tmavě červené, ale nejspíše rozděleno stříbrným klínem červenočerně. Tomu by odpovídala i opravená krydla z FR, vpravo beze změny, vlevo místo černo-stříbrné červeno-stříbrná. V DS je použita varianta z literatury a navíc prohozeny barvy figury a pole. V otázkě přílby PE není možno jednoznačně rozhodnout, určitě však měla korunku a kotouč v klenotu byl šachován třemi barvami jako ve FR, nikoliv pouze červeno-stříbrně. /24/

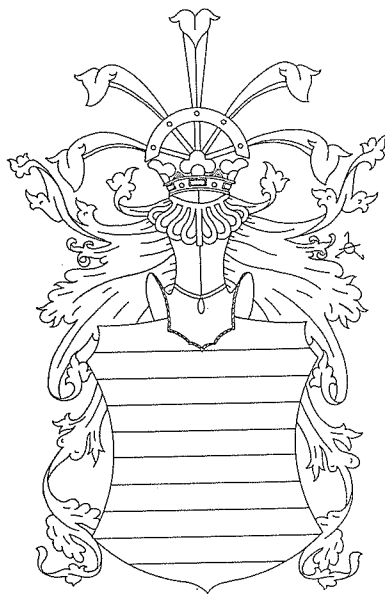
Patřil k rozzrodu původně východočeských vladků, kteří se psali podle Labouně, vsi mezi Kopidlnem a Jičínem. Prvním předkem větve byl Otík z Jičíněvsi žijící na konci 14. století. Druhé příjmení Bradský získali Otíkové, když se Markvart, jinak aktivní válečník za husitství, dostal po roce 1437 do držení hradu Brada, který však již roku 1450 ztrácejí. Na počátku následujícího století ale Votíkové zchudli a Beneš Otík (1527-1533) nadržel žádné statky a žil v poddanském městě Libáni. Byl snad otcem Jindřicha, Bedřicha (zemř. 1568) a Praxidy.

O Jindřichově mládí nemáme žádné zprávy. Teprve v závěru jeho života se o něm dozvídáme jako o rožmberském služebníku, jímž byl nepochybně dávno před rokem 1592, kdy je dosvědčen jako věřitel Petra Voka. Ještě v sedmdesátí pěti letech se roku 1594 stal na Vokově tažení do Uher spolu s maršálkem Jáchymem Metychem z Čechova správcem dvořanského doprovodu. Přešel s dvorem na Třeboň a působil v dvorské kanceláři. Stejně jako Doudlebský však u dvora trvale nepobýval, ale dojížděl k němu z Čížkrajce, které mu darovali Rožmberkové za dlouholeté služby. Tam i 23. 3. 1605 zemřel v úctyhodném věku 85 let a 4. dubna byl pochován v kostele v Trhových Svinech pod již připravený náhrobek, který se zachoval dodnes. O jeho vitalitě svědčí i to, že ještě ve stejném roce zastupuje o 19 let mladšího Petra Voka při kmotrovství na Moravě. Březan o něm poznamenal: "Člověk ctný, veselý, upřímný." Heslem Jindřicha Votíka bylo: "From sein, schadet nicht".

Ze sedmi prasynovců, vnuků jeho bratra Bedřicha a synů synovce Jana (zemř. 1601) na Hrádečku, kterým odkázal Čížkrajce se vsí Klačany a kteří je ihned prodali a rozdělili se o peněžité podíly, byl Fridrich na Keblanech (zemř. asi 1637) věřitelem Petra Voka a další dva v jeho službách. Jiřík byl roku 1611 pážetem a posluhoval Vokovi až do jeho posledních chvil (viz Fridrich Frokštejn) a Jindřich ml. byl od roku 1609 členem dvořanské družiny s platem na dva koně. Fridricha zase nalezneme v pohřebním průvodu Petra Voka v lednu 1612, kde vedl s Petrem Boubínským koně v aksamitu s pěti krumplovanými rožmberskými jezci, kteří drželi znak obrácený dolů. V roce 1612 pak Švamberkům kvitoval úroky z Vokova odkazu jemu určené. /25/

Jindřich Vintíř z Vlčkovic

DS: Štít s šedým lemem devětkrát stříbrno-černě dělen. Na turnajské přílbě se zlatým lemem, mříží

a korunkou zlatá polovina kola o pěti loukotích se dvěma černými a třemi stříbrnými pštrosími pery. Krydla černo-stříbrná. Nad erbem nápis na bílé stuze: Gindrich Wintir z Wlczkowicz

SV: Štít dělen devětkrát černo-stříbrně. Na polovině kola znatelné jen tři loukotě.

FR: Stříbrný štít s pěti černými pruhy, u klenotu neudány barvy, ani počty loukotí u figury kola.

MA: A: Kopie opatřena Marešovými poznámkami, které svědčí o váhání mezi variantou v SV a v DS.

B: Doplněny barvy per jako stříbrné a modré, to ovšem nerealizováno.

PE: Počet dělení a barvy (kombinace stříbrné s černou, ale i modrou) původního rodového erbu nebyly ustáleny. /26/ PE byl pak asi v té podobě, jak je zachycen ve FR, /27/ tj. štít stříbrný s pěti černými břevny (odlišný popis u SV je nepřesný, což je vidět i na kresbě klenotu). Klenot byl jako v DS, loukotí kola bylo pět, jak je to patrné i na kancléřově pečeti, /28/ ale pera byla zřejmě všechna stříbrná.

Jindřich Vintíř z Vlčkovic, pokud známo první svého rodu v rožmberských službách, dosáhl na dvoře překvapivě rychlého postupu, a to nepřilíší vybíravými metodami, které kritizuje již Březan. Rod Vintířů, poprvé připomínaný za Viléma, který roku 1373 podnikl pouť do Říma, se povznese za Jindřichova otce Václava, který jako věřitel Zdeňka Lva z Rožmitálu po roce 1541 získává do užívání, od roku 1565 pak trvale z jeho bývalého panství Velhartice městečko Kolínek s přilehlými vesnicemi. Jindřich se sice roku 1584 musel rozdělit se svými dvěma bratry, ale později mu jejich podíly byly přepuštěny nebo odprodány. Byl dobrým hospodářem a roku 1587 vybudoval na svém panství poplužní dvůr.

V 90. letech 16. století nastoupil službu u Petra Voka, nejdříve jako kuchmistr, pak se z něj stal rada a nakonec kancléř. Byl tvrdým zastáncem pořádku a roku 1599 Voka přemluvil k popravě dvou podvodníků, z nichž jeden - Jan Podlaha Ledenický - byl předtím propuštěn z místa správce rožmberského paláce v Praze. Po vykonané popravě Vok litoval, že se nechal přesvědčit o nutnosti takového trestu. V roce 1600 pak Jindřich Vintíř spolu s Volfem Novohradským z Kolovrat přiměli váhajícího Voka k prodeji Krumlo-

va císaři, především poukazováním na některé neodbytné věřitele. Kancléř také s maršálkem Hanušem z Říčan (viz) 13. a 14. května 1602 předal celé panství císařským komisařům, když se předtím účastnil 22 týdnů trvajících jednání (první jednání Petra Voka s císařem a jeho zástupci proběhlo však již 3. 6. 1600) o podmínkách prodeje, přičemž nakonec byl Krumlov prodán za 422 000 kop míšeňských grošů, z čehož ale 340 000 představovaly rožmberské dluhy, které na sebe převzal císař. Jindřich, jemuž se za prodej dle Březana dostalo od císaře finanční odměny a roku 1601 získal pro Kolínek právo druhého trhu, byl pak nově kromě dosavadních soudních sporů Petra Voka (s krumlovskými jezuity, s panem Kinským o Novou řeku atd.) zaneprázdněn při se Švamberky, kteří odporovali již předešlým darům a odprodejům z rožmberského dědictví.

Kromě řízení soudních sporů, které zabíralo Vintířovi nejvíce času (dle účtů podnikl sám nebo s doprovodem Petra Voka v roce 1602 čtyři, v roce 1603 tři a v následujícím roce pět cest do Prahy, kde většinou zůstával i po odjezdu svého pána), musel alespoň na dálku řídit sbor radů, kteří vedli správu dominia a dotazovali se ho písemně na postup v důležitějších otázkách.

Kancléř také od Voka přijímal tajnou korespondenci (např. roku 1601 mu posílá dopis od N. Kolovrata, který má po přečtení ihned spálit či na drobno roztrhat), zjišťoval pro Voka ceny domů v Praze (roku 1602 "U Kozlů" na Hradčanech, roku 1604 "U Pštrosů" na Malé Straně), nakupoval cennější předměty i potřeby pro panské hospodářství (např. roku 1604 mlýnské kameny). Doručoval též peněžní částky na důvěrná místa, zřejmě za politické a úřední služby jejich příjemců, a jeho hlas byl u Voka rozhodující i při propouštění a přijímání členů rožmberského správního aparátu (např. roku 1604 u něj hledá přímluvu třeboňský hejtman Adam Kroupa, aby mohl odejít ze služby, a navrhuje za sebe Viléma Koutského, který byl skutečně později přijat). Jak probíhala některá kancléřova jednání, ukazuje položka 7 kop míš. za víno pro něj, pana maršálka a jiné dvořany, kteří prodali jako zástupci Petra Voka některé jeho domy v Praze.

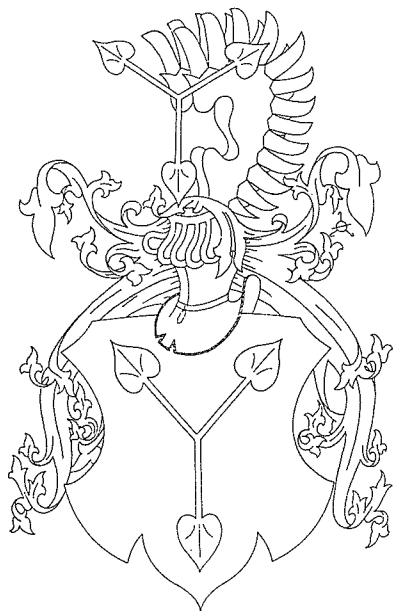
Za prokazované služby dostával kromě kancléřského platu, práva na užívání domu v Třeboni a pokoje v pražském paláci, který mu nestačil, a proto prostřednictvím Vokova správce v Praze Adama Veselského kupuje dům na Malé Straně od rožmberského dodavatele a bankéře Herkulese de Nova, ještě dary (roku 1602 dokonce 2000 kop míš., což je za celé období třeboňského Vokova dvora vůbec největší položka v účetní rubrice peněžitých darů; větší byly již jen peněžitě dary ve formě jistin, které Vok nechal zapsat Hockům, svým politickým spojencům - Anhalt, Budovec atd. - či osobním lékařům) a množství naturálií zasílaných na Kolínek (pro ilustraci: roku 1603 zasílá třeboňský hejtman na dvou vozech tolik věcí, že na ně musel být vypracován speciální rejstřík o několika stranách; mimo jiné šlo o med od dvorského kuchaře, dva druhy vína, z toho jeden na ochutnávku, košíky s ovocem a ryby; na závěr dopisu se hejtman omlouvá, že nesehnal požadovanou zvěřinu, přimlouvá se za jistého Urbana Hlaváčka, který se mimochodem postaral o ryby pro pana kancléře, a letmo informuje o stavu hospodářství).

Vok se obracel na kancléře i v právních otázkách, které musel řešit přímo na panstvích (např. při uvěznění erbovního měšťana Galla z Rajsnsštejna z Třeboně roku 1603 poté, co vladařovi někdo ze závistivých dvořanů namluvil, neznaje zemského zřízení, že udělením erbovního listu by se mohl Gallus vyvázat z poddanských povinností). Od téhož roku byl kancléř v čele početného sboru právních zástupců Petra Voka u všech soudů a úřadů desek zemských, jehož členy byli bohatí pražští erbovní měšťané s právníkem vzděláním Václav Kaliště z Kaliště a Otrsfeldu, Adam Linhart a Mikuláš Riedl erbovní strýcové z Najenperka, Vojtěch Koutský z Jenštejna a Martin Fruwain z Podolí. O rok dříve byl Vintíř zplnomocněn Vokem k jednání s nejvyšším kancléřem a

pražským arcibiskupem.

Petr Vok se zvláště při cestách k Volfu Novohradskému z Kolovrat na jeho zámek Lnáře (Kolovrat byl tchánem Vokova synovce Jana Zrinského, rožmberský věřitel a nejvyšší soudce, který byl již díky svému úřadu dobře politicky informován) rád stavoval na Kolínci (viz např. Vokův dopis kancléři z roku 1602). Když však přijel na křtiny dcery Vintířova syna Viléma Petra, jemuž byl o devět měsíců dříve na svatbě na Kolínci hostem, našel zde svého kancléře náhle zemřelého.

Jindřichovi synové Adam, v letech 1616-1627 správce na Roupově, a Vilém Petr se naposledy připomínají na konci druhé desetiletí 17. století, o osudech jejich potomstva nejsou zprávy. /29/

Hanuš z Říčan

DS: Na červeném, šedě lemovaném štítě stříbrný leknový trojlíst. Turnajská vpřed hledící přilba se zlatým okrajem, mříží a korunkou nese figuru ze štítu, která přesahuje červené orlí roztažené křídlo, na kterém je položena a jež je otočeno vpravo. Krydla červeno-stříbrná. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Hanuss z Rziczán.

SV: Přilba není korunovaná, klenot má zvláštnost popsanou v DS, ale křídla jsou dvě, zadní a přední.
FR: Štít zlatý, u přilby rovněž neuvedeno korunování, v klenotu figura ze štítu na jednom křídle neudané barvy. Krydla: červeno-stříbrno-černá.

MA: A: Do kopie obkresleno jen jedno křídlo v klenotu a vepsány barvy jako v DS.

B: Opravena barva štítu na červenou, doplněna barva křídla v klenotu.

PE: Je v podstatě totožný s DS, ale křídla v klenotu byla určité dvě. Odlišné postavení trojlístu vzhledem ke křídům v klenotu oproti stejnému erbu Zdeňka Kavky (viz č. 11) má zřejmě symbolizovat dvě různé větve panského rodu z Říčan. Tento fakt je ostatně traktován i v odborné literatuře. /30/

Hanuš z Říčan setrval v rožmberské službě více jak půlstoletí a nakonec dosáhl toho nejvýznamnějšího postavení - stal se dvorským maršálkem, což u rožmberského dvora představovalo funkci jinde vyhrazenou hofmistrovi.

42

Páni z Říčan nazývající se podle stejnojmenného hradu na jihovýchod od Prahy se na dějinném obzoru objevují počátkem 13. století a od 15. století se velmi početný rod dělí na mnohé větve. Jednou z nich byli Kosohorští, od nichž se na počátku 16. století odštěpila v osobě Hanušova otce Mikuláše st. další větev zvaná Hořovická. Mikuláš st. získal Hořovice jako věno své první manželky Vratky z Klinštejna (zemřela 1541), a to první půli, k níž roku 1525 od Vratčiných spoludědiců přikoupil druhou půli. Jeho působení se vyznačovalo dobrým hospodařením a přes odprodej statku Skalice (roku 1545) zaokrouhlil panství Hořovice dalšími přikoupenými vesnicemi ve slušný základ rodového majetku.

Hanuš byl jedním z šesti synů Mikuláše a nebyl ve svém rodě první, kdo sloužil Rožmberkům, i když vzhledem ke svému stavu se ani chudší členové rodu příliš do panské služby nehrnuli. Proto v úředních místech vidíme pouze Rynárta z Říčan, v letech 1499-1502 a 1507-1510 purkrabího na Soběslavi, kde ve stejném úřadě sloužil po něm i jiný Říčanský Heřman (1515-1517, 1532). Z jiné větve než Hořovičtí byla Anna z Říčan dosvědčená roku 1562 ve fraucimoru Žofie Rožmberské z Braniboru.

Hořovičtí byli v kontaktu s rožmberským prostředím již od doby Mikuláše st., který si korespondoval s Vilémem z Rožmberka, zatímco jeho nejstarší syn Jan byl jeho politickým spojencem a věřitelem (zemř. 1569). Přímou u Viléma jako člen dvořanské družiny sloužil druhý Hanušův bratr Václav (zemř. 1596), který v roce 1558 v doprovodu Viléma, tehdy nejvyššího komorníka, vítal císaře Ferdinanda I. při jeho vjezdu do Prahy. Už tehdy byl Hanuš, kterého do dvorské služby dal sám otec, pážetem u Viléma, později sloužil jemu i Petru Vokovi v Norimberce, při jejich pobytech u císařského dvora a až do roku 1592 byl členem dvořanské družiny na Krumlově. Václav, který se stal dvořanem u Viléma roku 1554, ze služby sice roku 1558 vystoupil, ale roku 1561 a 1562 cestoval s Petrem Vokem po Německu, Nizozemí a Anglii. Kromě těchto Říčanských ještě Mikuláš (zemř. 1591) na Beztahově pobýval s Vilémem z Rožmberka při jeho první legaci v Polsku v letech 1572 a 1573.

Hanuš si dvorskou službu tak oblíbil, že od dvora neodešel ani po smrti Viléma a nikdy se neoženil a nehospodařil na svých statcích. V roce 1594 se účastní se čtyřmi koňmi uherské výpravy svého pána a po odchodu Jáchyma Metycha z Čechova se stal těsně po roce 1597 maršálkem dvora. Kromě každodenní práce s řízením této instituce měl i některé povinnosti jiného charakteru, např. roku 1602 připravuje místo posledního odpočinku Kateřiny z Ludanic, předává s Vintířem (viz) dosavadní rožmberskou rezidenci císařským komisařům, roku 1606 je členem regentské rady, svým podpisem stvrzuje dvorské účty a figuruje na většině dlužních úpisů Petra Voka jako svědek a minimálně od roku 1592 je jeho věřitelem.

Zemřel na Třeboni 26. března 1611 a Petr Vok ho osobně doprovodil až k hrobu v kostele sv. Jiljí v Třeboni. Postaral se také o pohřeb se všemi poctami včetně vzdání cti od rožmberské gardy. Březan do své genealogie pánů z Říčan k jeho jménu připsal: "Pán dobrotivý, nehrdý, pokojné mysli." /31/

***

Pouze malá část dvořanské světnice se zachovala do našich časů ve své původní podobě upomínající na časy posledního Rožmberka. Bylo by však nepravdivé nezmínit se o osudech jejího tvůrce zvláště, když i jiná jeho díla, často taktéž s heraldickými motivy, neunikla zkáze.

Dvorní malíř Petra Voka pocházel z rodiny rožmberského úředníka na Vimperce Šebestiána Třebochovského, z jeho prvního manželství s Annou, dcerou lipnického měšťana Jiříka Kunčického (sňatek před rokem 1586). Otec se stal roku 1580 purkrabím na

Helfenburce, později i úředníkem celého panství. Záhy po sňatku Kateřiny z Ludanic s Petrem Vokem odešel spravovat její moravské panství Helfštejn, ale již po dvou letech dosáhli poddaní bratrského vyznání, že byl propuštěn. Usadil se v Olomouci, kde jako katolík získal postavení úředníka kapitulního kostela. Vše nasvědčuje tomu, že ve stejném náboženství vychovával i své syny. I proto zřejmě bratři dosáhli toho, že první splátka z jeho domu v Lipnici nad Bečvou, který roku 1580 řádně koupil a který musel při svém odchodu prodat Janu Bostěchovskému z Bostěchova, mu nebyla vyplacena, ale zabavena pro panskou pokladnu.

Horšící se situace ve správě panství přivedla Petra Voka k tomu, že přes nelibost helfštejnských poddaných Šebestiána Třebochovského povolal za rok zpět do jeho úřadu, ale po třech letech v roce 1590 bývalí nepřítelé docílili jeho opětovné propuštění. Naposledy zastával úřad Šebestián již o rok později a vykonával jej až do své smrti v roce 1593. Teprve z tohoto roku pochází zpráva o jeho druhé manželce Ludmile (původ blíže neznám), a proto je možno předpokládat, že jeho synové pocházejí z prvního manželství.

Oba sirotci, kteří pobývali až do otcovy smrti v Olomouci, byli převezeni na Bechyň. Jejich majetek po otci byl prodán poručníkem Jindřichem Doudlebským z Doudleb, tehdy hejtmanem na Bečyni a Choustnici, a to dům v Lipnici za 800 zlatých vdově Ludmile a Hnátkovský dvůr za 820 zlatých Václavu Molovi ze Střelic. Peníze nebyly pochopitelně složeny okamžitě, ale jako splátky byly ukládány lipnickou obcí v rámci sirotčí pokladny a z ní pak byly zaslány na výchování sirotků do Čech. Úplné vyrovnání Tomášových pohledávek proběhlo v roce 1605, Zikmundových o dvě léta později.

Za uvedené prostředky a s finanční podporou Petra Voka vstoupil Tomáš Třebochovský v lednu 1594 do učení ke krumlovskému malíři Janu Jelínkovi - Beránkovi. /32/ Vyučil se roku 1599 a okamžitě byl přijat Petrem Vokem jako dvorní malíř k pracem na výzdobě třeboňského zámku.

Roku 1603 (2. 2.) se oženil s Annou zvanou Malou, bývalou služebnicí z fraucimoru Kateřiny Rožmberské z Ludanic. Svatbu i oblečení novomanželů platil Petr Vok a zúčastnilo se jí padesát tři osob, z toho více jak polovina byla šlechtického stavu. Kromě umělecké práce, která bude popsána dále, Třebochovský cestoval prakticky každý rok na jaře na velký svatobartolomějský trh v Linci se suitou rožmberských služebníků, kteří obstarávali nákupy pro dvůr a svého pána (1605-1610). Kupoval zde kromě potřeb na své malby i pro Petra Voka, a to především knihy, rytiny, ryté portréty, ale např. i měděníci a umývadlo z alabastru či cukrkandlové ovoce. Méně podobných cest podnikl do Prahy, odkud zboží většinou posílali sami dodavatelé, ale i zde nakupoval pro svého pána rytiny a tištěné "relations", tj. jakési noviny o tehdejších událostech (1605-1606).

I po smrti svého pána zůstal Třebochovský v Třeboni, kde se mezitím domohl významného postavení a majetku. Jeho základem byla polovina domu tzv. Mrázovského (později Dorotkova), který koupil od obce Petr Vok roku 1602 za 413 kop grošů míšeňských (dále jen k g m) a daroval jej zčásti svému malíři stejného roku. Dům se nachází na třeboňském náměstí. Stejně tak dostal roku 1607 pozemek u panské kanceláře a založil zde zahradu. Roku 1633 koupil i spáleniště po domu měšťana Václava Fouska a louku na třeboňském předměstí. Do konce svého života se stal majitelem dalších dvou zahrad (u jindřichohradecké brány, u prostřední stoky), dvou luk (U zájezdu, Bažantnice) a orného pole (směrem k Jindřichovu Hradci), které všechny ležely v okolí města. Pracoval sice nadále na zakázkách pro další pány třeboňského panství Jana Jiřího a Petra ze Švamberka, Ferdinanda III., ale zdroje jeho příjmů se nepochybně rozšířily i na obchod.

Malíř Tomáš Třebochovský se však uplatnil i v životě Třeboně, kde nakonec dosá-

hl nejvyššího postavení. Již od roku 1606 byl volen často do úřadu purkmistra a v letech 1630-1639 zastával funkci primátora nepřetržitě. Z toho, že často dlužil velké částky za ryby pokladně panství, usuzuje Fr. Mareš na možnost jeho podílu na tomto obchodu.

Na konkrétní činnost pro městskou obec ukazují jeho časté cesty. V letech 1622-1639 jich podnikl celkem sedmkrát. Kromě blíže neurčené cesty (s bývalým rožmberským úředníkem Vítem Dekarou) k hraběti Slavatovi do Jindřichova Hradce (1622) a tři cest během roku 1624, při nichž jednal o odchodu císařských rejtarů z Třeboně opět se Slavatou, se účastnil jednání s Ferdinandem III. v Praze (1628) a několika audiencí ve Vídni v záležitostech panství (1631), dvakrát (1637), probošta augustiniánského kláštera v Třeboni (1632), obnovení privilegia na obchod solí a svobodných silnic a konečně i potvrzení výsad, udělených kdysi všem městům a městečkům panství (1635). Těmito audiencím předcházela jednání se správcem panství Adamem Putscharem a nejvyšším kancléřem českého království (1631) a taktéž prezidentem české dvorské komory, ale i se sekretářem české dvorské kanceláře Peseliusem a hrabětem Martinicem ve Vídni roku 1638. Obchodu se solí a silnic se týkala jeho poselství k radě města Cáhlova (1635), k Vilémovi Slavatovi (1637), k nejvyššímu sudímu království českého do Prahy (1638, 1639).

Méně významné byly jeho cesty do Prachatic roku 1626 (zapůjčení peněz Zikmundu Turnovskému), do Lišova, kam se měl dostavit k výměně městské rady (1627, 1628), a do Prahy, poprvé roku 1629, při níž vyřizoval dluh po Petru Vokovi, který na sebe vzala třeboňská obec, a podruhé roku 1638, kdy zde objednal u zvonaře Vojtěcha Arnolda dva cimbály na novou městskou věž. V písemném jednání byl jménem obce roku 1632 i se svým bývalým učedníkem ze samého počátku 17. století Jiřím Lokajíčkem a druhým měšťanem v Krumlově Matějem Peškem, v jejichž případě psal i abatyši klášteru ve stejném městě (obojí 1632).

V městské agendě se také nachází osm zmínek, které se týkají přímo Třebochovského, resp. jeho finančních záležitostí. V roce 1626 jsou to půjčky, které poskytl různým měšťanům v Českých Budějovicích, o dvě léta později naopak jde především o jeho dluh u tehdejšího hejtmana novohradského panství Pavla Třeboňského.

Tomáš Třebochovský, jak již bylo řečeno, zaujal ještě v době Petra Voka ve svém městě místo na špičce tehdejší hierarchie a dokázal si je udržet i za jeho nástupců během změněných politických poměrů, k čemuž jistě přispělo i jeho vyznání. Největšího vlivu dosáhl v letech 1630-1639, přičemž poslední rok tohoto rozmezí je i posledním datem, při kterém se Třebochovský objevuje v pramenech, o rok později z nich mizí i jeho manželka Anna.

***

Nejdůležitější součástí umělecké tvorby Tomáše Třebochovského byly jeho práce na třeboňském zámku, které jistě vykonával s učedníky, z nichž jsou známi dva. Zmíněný Jiří Lokajíček (1602) a Pavel syn Ladislava Dudka z Třeboně (1605). Pokud jsme o těchto pracích zpraveni na základě jeho účtů, které předkládal k proplacení a z nichž se zachoval pouze zlomek, ale i z příslušných položek komorních účtů rožmberského dvora, jež představují záznam o někdy dosti opožděném a seškrtaném proplacení již uvedených primárních účtů, započaly tyto práce ještě před přesídlením Petra Voka z Krumlova v tzv. Novém patře (1599-1600) a v pokojích pána (1602). Později pokračovaly výmalbou stropu ve Fraucimoru (1603), pozlacením věžních makovic na novém stavení a výmalbou stropu v markraběcím pokoji (1604). Dalšími pracemi v pokojích Petra Voka (1604-1605) a vyzdobením velkých železných vrat vnějšího i vnitřního zámku (1605-1606).

Pravděpodobným vrcholem výzdoby byla realizace nejprve dvořanské světnice (1603-1604, 1607) a následně i velkého erbovního sálu (1608). /33/ Ve stejném roce,

konkrétně v červenci a srpnu, pracoval Třebochovský i na výzdobě stropu a mobiliáře rožmberské knihovny, což se však protáhlo i na léta následující (1609) také proto, že do ní byly zahrnuty i přilehlé místnosti nového stavení, kde byly stropy posety zlatými puklami a rožmberskými růžemi, vyřezávanými ze dřeva a kolorovanými. Na novém stavení byly ve stejné době vymalovány okenice s nezbytnou rožmberskou růží a červenobílými pruhy.

Někdy před rokem 1611 vznikl i třetí velký sál zvaný císařský, v němž Třebochovský pozlatil a koloroval dvacet čtyři ozdobných "rolí" na úrovni hlavní římsy, šestnáct velkých a třicet malých krakorců, šestnáct velkých růží a šedesát velkých puklic vyřezávaných ze dřeva a umístěných na stropě, ale především vyzdobil sloupy okolo všech čtyř stěn, mezi jejichž dvojicemi se nalézal vždy jeden z dvanácti fiktivních portrétů starořímských císařů, podle kterých sál získal své jméno. Rámy portrétů ozdobil černo-zlatými pruhy.

O dalších pracích v tomto sálu, které Třebochovský navrhl, ale i o jejich proplacení není v komorních účtech záznam, nelze jednoznačně prohlásit, zda byly provedeny či nikoliv. Mělo jít o pozlacení a postříbření šedesáti čtyř vyřezávaných růží ve vlysu na stropě, malířskou výzdobu čtyř dveří sálu (na každých namalována červená růže) a jejich okolí, krbu a okolí oken. Že snad skutečně byly dokončeny, naznačuje proplacení 90 k g m za malby v paláci před fraucimorem, které se snad vztahují k této místnosti.

Vedle vlastního zámku byl Třebochovský autorem maleb ve velkém (1605-1608), dvou malých a tzv. novém (1607-1609) luthauzu v zámecké zahradě, jakož i na menších zahradních architekturách (1603-1607 točitě schodiště a ohrada celé zahrady, 1607 ploty, 1608 vstupní brána).

Do výčtu díla na stavebních památkách patří i pouhé obarvování, řidčeji též malby na krovech a věži třeboňského kostela sv. Jiljí (1604-1605, 1607), pozlacení makovic (1608) a výzdoba (1609) nové zbrojnice, kašny na třeboňském náměstí (1604), rožmberské apatyky (1607-1608), oltáře a kaple v kostele Vyšebrodského kláštera, v níž je pochován Jan Zrinský (okolo 1613), pozlacení makovic farního kostela v Nových Hradech (1608) a dvora Švamberka či Stojecína (1614), přičemž tato poslední zakázka částečně přechází již do následujících prací heraldických, částečně pak byla charakteru dekorativního (vymalování stropů a stěn ve čtyřech pokojích mazhauzu a pavlače dvora, napodobení mramoru v okolí vstupní brány, kresba hodin na vížce a dalších dvou slunečních s dedikačními nápisy).

V pořadí hned za malbami na architektuře stojí Třebochovského heraldická tvorba. Vedle dvou erbůvních sálů pracoval na rožmbersko-ursiniovských erbech na první bráně do celého zámeckého areálu (mramorový erb napouštěl Iněným olejem a provedl jeho kolorování a zlacení, malbu okolí s dodnes zachovanými nápisy, které však byly původně zlaté na modrém pozadí) a na vstupu do vnitřního zámku, kde pracoval podobně, tj. zlatil a koloroval znak, nápisy a okolo vytvořil kompozici sestávající z dekorativních malovaných sloupů s ozdobnými podstavci a hlavicemi a dvou stylizovaných pyramid spolu s girlandami ovoce a květin.

O dalších movitých heraldických artefaktech je povědomost výhradně z písemných pramenů. Tak roku 1602 dokončil Třebochovský pro Petra Voka rodokmen císaře Rudolfa II., malovaný tehdy obvyklým způsobem rozvětveného stromu se šedesáti třemi erby, v jejichž barvách bylo použito zlata a stříbra. V účtech existuje i záznam o malování jakýchkoli "pamětí" snad rodokmenů předků Petra Voka (1607-1608), dvou erbů (1609), opět kolorování různých genealogií (1609), vymalování znaku Petra Voka na čtyři hlavně děl (1610) a erbu do stanu pána z Landau i znaků osmnácti důstojníků pasovského vojska, jimž byly zhotoveny i jejich kreslené portréty, které však asi nebyly valně urovně,

protože stály úhrnem jen 8 k g m.

Třebochovský kreslil znaky svého pána i do erbovníků jeho přátel a návštěv, např. roku 1608 Johanu Pirchovi, dvořanu Rudolfa II., roku 1611 zmíněným pasovským důstojníkům i nového pána Jana Jiřího ze Švamberka do štambuchu pana Raše (1614) nebo obráceně, když roku 1614 zhotovil do erbovníku svého pána čtyři erby čtyř jeho blíže neurčených přátel, ale i na zakázku jiných objednavatelů, např. erb Viléma Slavaty do štambuchu rožmberského stříbrníka Petra v době pobytu Třebochovského v Jindřichově Hradci (1610). Tehdy zde koloroval také zámeckou kašnu s erby Jáchyma Oldřicha z Hradce, jeho matky Kateřiny z Monfortu a manželky Marie Maxmiliána z Hohenzollernu a na vojenský vůz zhotovil znaky současného držitele Jindřichova Hradce Viléma Slavaty a jeho manželky Lucie Otýlie Slavatové z Hradce.

Pravou eskalací heraldické produkce byly však průvody, ať už pohřební či svatební. Na pohřbu Petra Voka Třebochovský zajisté s pomocí zhotovil 487 tzv. malých erbů, tj. pouze rožmberský štít se jménem pohřbývaného a letopočtem na menších arších papíru, 123 tzv. velkých, tj. úplných erbů s použitím zlata a stříbra a s texty na velkých arších a 4 rožmbersko-ursiniovské erby ve stejné úpravě, navíc obklopené vavřínovým věncem. V menších rozměrech se opakovala situace na pohřbu Jana Zrinského. Jeho erbů bylo nakresleno 160 menších na černé "fakule", 80 větších na velké archy a 2 velké zlacené na damaškové praporce. V roce 1615 si svatba Benigny ze Švamberka s Otou Vilémem ze Schöburka vyžádala "pouze" 14 švamberských erbů na praporce trubačů a dva obou novomanželů na jejich svatební lože. Poslední velkou zakázkou byl pro Třebochovského pohřeb Jana Jiřího ze Švamberka roku 1617. Zde je znám jen návrh samotného malíře na zamýšlené práce a nikoliv jejich definitivní podoba. Jako při podobných minulých událostech mělo jít o tzv. velké erby, tj. o úplnou a polepšenou (1614) variantu švamberského znaku s letopočtem, zdobenou zlatem a stříbrem (1 kus po 17 k g m), menší, tj. štíty s textem a pouze barvami (1 kus po 12 g m) a dva praporce malované olejovými barvami, jeden s původním, druhý s polepšeným švamberským erbem (1 kus po 40 k g m).

Jako poslední příklad heraldické výzdoby, jejímž autorem byl, je možno uvést švamberský dvůr ve Stojecíně. Znaky Jana Jiřího ze Švamberka a jeho první i druhé manželky byly umístěny na všech čtyřech dveřích a desíti okenicích vyzdobovaných pokoji, velký znak stavebníka pak na křídla vrat vstupní brány (1614).

Oproti uvedeným rozsáhlým oblastem Třebochovského díla stojí jaksi v pozadí jeho portrétní a vůbec obrazová tvorba. Snad do ní lze počítat kopii jakési tabule (oltářní?) z Vyšebrodského kláštera (1603) a další blíže neurčenou (1604), obě pro Petra Voka. V r. 1609 vznikly spíše kresby než plátna hradu Landštejna, zámku v Jindřichově Hradci a městečka Stráže. Později byly přemalovány dva portréty (1611) a jiné opraveny (1610), ovšem bohužel opět anonymní. Za obraz lze považovat i zpodobnění průvodu při pohřbu Petra Voka, jehož skicy Třebochovský zachytil ze svého domu na náměstí a podle nich pak vytvořil obraz na pergamentu. Ten byl zavěšen na chodbě před panskými pokoji v třeboňském zámku, ale jako mnohá díla tohoto malíře nepřežila třicetiletou válku.

Na pohřeb Petra Voka Třebochovský dodal také malý a velký portrét svého pána. Na druhém je zachycen v životní velikosti, oděný v slavnostní dlouhé roucho. O rok později vytvořil další portrét Petra Voka a Jana Zrinského.

V 30. letech pobíral roční plat nejprve 100 (1630-1634) a později 200 zlatých od Ferdinanda III. a obilní naturálie z panské obročnice s podmínkou, že v prosinci každého roku zašle do Vídně jeden obraz. Další díla byla honorována samostatně. Z této produkce je uváděno jen zátíší se štikou ulovenou v rybníce Jamský. Taktéž nevíme, zda byl

dokončen obraz znetvořeného dítěte, k jehož malování byl ve shodě s tehdejší módou vyslán Petrem Vokem roku 1602 na statky Albrechta Pouzara z Michnic.

Touto epizodou je možno přejít k poslední oblasti, již jsou drobné zakázky Petra Voka a jeho nástupců. Konkrétních příkladů je poměrně velice málo vzhledem k jejich nutnému množství, a to proto, že kolorování a zdobení předmětů či map a knih bylo většinou shrnuto v komorních účtech sumárně pod označením "různé dílo". Tyto práce nejsou významné po umělecké stránce, ale ilustrují mobiliář panského sídla a jeho okolí.

Chronologicky vzato jde o tyto předměty: pulpit hodin (1604), polychromování sochy sv. Alžběty (1605-1606), další hodiny, nábytek nové knihovny, pažby 332 hradebních pušek (tupláků) roku 1608, lafety děl (1609) z rožmberské zbrojnice, r. 1609-1610 blíže neurčené zakázky do pokojů Petra Voka a do zbrojnice, kolorování map Čech a Uher, obarvení 48 stoliček a červených růží, zlacení 12 stoliček s umrlčími hlavičkami dle návrhu Jana Lukáše zhotovených v Praze, lafety tří děl (1610), tři sukna s malbami květů a 162 miniatur do iluminované pergamenové knihy, odevzdané V. Březanovi k uložení do knihovny (1610-1611), přemalování mapy Nové řeky, pozlacení rámu u obrazů sv. Bartoloměje a Jana Zrinského, obarvení truhličky na kompas (1612). /34/

Přehled díla ukazuje Třebochovského spíše jako dekorativního umělce, který často podle zakázek vykonával práce zcela řemeslné. Obdivuhodná je kvantita jeho produkce. Dekorativní výzdoba, ornamenty, znaky, kolorování, pozlacení a postřihování, knižní iluminace, vyzdobování architektur na značně vysoké úrovni a ojediněle i plátina scénérií a portrétů.

Z prokazatelně jeho prací se zachoval do dnešních časů bohužel jen nepatrný zlomek. Pomineme-li několik fragmentů v chodbách a místnostech v tzv. velkém paláci třeboňského zámku, jde vlastně jen o obě vstupní zámecké brány (vnější a vnitřní) a strop dvořanské světnice.

Prameny, literatura, poznámky:

- /1/ Sedláček (1925), s. 143; vysvětlení zkratk v textu i v poznámkách viz seznam zkratk na konci první části této statě v *Heraldické ročence* 1991, s. 61-66.
- /2/ Toman (1983), s. 61-70; B, s. 524, 528, 552, 560, 603, 607, 612, 636; bratr Oldřichův Jan st. byl do r. 1602 členem dvořanské družiny; Hradý, díl III., s. 139, díl IV., s. 327, díl VII., s. 251-253; SV, díl I., s. 18 n., 67, 235, 262, díl IV., s. 604; Cizí rody, ze Švamberka, sign. 4/22, 21/26, 22/23, 93.
- /3/ SV, s. 236 III. dílu; Cizí rody, Hofman z Nových Kostelů, č. 1.
- /4/ Vojtěch Král ve své kresbě v Hradec (1882), la má erb jako v DS, odtud byl převzat do OSN, díl XXV., s. 865 a u Sedláčka (1925), s. 196, takřka stejný, ale krajní pera v klenotu stříbrná a prostřední červené.
- /5/ P 2, fol. 63 a P 1, fol. 49 b.
- /6/ B, s. 524, 537; SV, díl I., s. 184, díl III., s. 65, díl IV., s. 69; Cizí rody, ze Švamberka, sign. 21/46-48, 52-54, 57; Hradý, díl I., s. 67 n., s. 210; Bílek (1882, 1883), s. 720.
- /7/ Tak je tomu na majestátu císaře Bedřicha III., který uvádí Sedláček (1925), s. 367; to, že koruna byla stříbrná a hvězda, která je přímo popsána jako modrá, lze usoudit z levých krydel, jež jsou modro-stříbrná, tj. odpovídají dvěma figurám ze štítu, zatímco pravá červeno-černá mají barvy zbývajících figur a polí štítu. Není tedy pravda, že by čeští Berčištorfové u koruny a hvězdy měli jen zlaté barvy, navíc takto zbarvené figury používaly i německé větve. Taktéž není jen specialitou české větve, že by jako jediná užívala polcený štít červeno-černý (čemuž stranově odpovídala barvou i křídla v klenotu), viz např. Sieb. Ba, s. 44/T. 27, Bő., s. 27/T. 93, PrAe., s. 5/T. 2, Thü., s. 50/T. 38.
- /8/ B, s. 561, 565; Jireček (1868), s. 52, 303, 307, 315; Jelinek (1916), díl I., s. 2, díl II., s. 84; Hradý, díl I., s. 46 n., 127, 138, 141, díl X., s. 69, 167, 258, 273, 276, 354, 366, 370, 373; ANM H 3; Bílek (1882, 1883), s. XXXVI, XLIV, 10, 367, 524, 925, 936; Klecanda (1928), s. 109.
- /9/ Sieb. AnA, s. 38/T. 21; Me, s. 13/T. 11, PoA, s. 55/T. 34, Pr., s. 242/T. 292, s. 17, 53/T. 18, 67,

PrA, s. 43/T. 32, Sa, s. 38/T. 42, SchIA, díl 2., s. 76-77/T. 49-50. Kromě toho existují u nás i dobová vyobrazení erbů této rodiny, resp. příslušníků, kteří pobývali v Čechách. Např. Volfa Albrechta z r. 1669 v P 3, fol. 24, kde mouřenín ozdoben kromě točenice s feličky i zlatými řetízky na rukou a krku a starší z r. 1608 Jiřího, v němž mouřenín bez řetízků a horní pole červené, in P 2, fol. 67.

- /10/ B, s. 185, 566.
- /11/ Např. na barevné kresbě erbu Adama Mikukáše z Bulvanu z 7. 8. 1603 v tisku: Siegmund Feyerabend, *Wappenbuch und Stammbuch*, Frankfurt 1589, Knihovna Národního muzea, sign. Dušek 124, fol. N 2. Také se o ní nemluví v popisu pečeti Štěpána Adama z Bulvanu, který podává Světecký v SV, díl 3., pag. 309. Naopak na pečeti téhož z roku 1605 je patrná, in SOA Třeboň, Cizí rody, registratura, sign. Khevenhüller č. 2. V naší literatuře je popis ve formě ilustrace avizován jen u Pilnáčka (1972), díl I., s. 119, ale v obrazových přílohách je příslušná reprodukce vynechána.
- /12/ Hradý díl IV., s. 245, díl VII., s. 146; SV, díl I., s. 45, díl III., s. 309; Cizí rody, ze Švamberka, sign. 21/51, Bulwan, č. 1-3, Khevenhüller č. 2; Pilnáček (1972), díl I., s. 119; Frolíková (1963), s. 101; Cizí rody - Jindřichův Hradec, sign. Bulwan VIII, T; Vs Jindřichův Hradec, sign. III K b; Rodinný archiv Slavatů, sign. 437 II N 4c; Sedláček (1925), s. 381; Novák (1901), s. 189, zde chybně pod jménem Bunwan.
- /13/ B, s. 543, 550, 567; Cizí rody, z Rožmberka, sign. 20 a; Karel Dudáček, *Vznik a vývoj rožmberské knihovny od jejího počátku až do poloviny 17. století*, diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, knihovna katedry Pomocných věd historických a archivního studia, Praha 1985, s. 20-21, příloha č. 1; SV, díl I., s. 234, 245, díl III., s. 19 n.
- /14/ Schellenberg (1938), s. 108, zde i oprava špatné barvy příkrývadla u vyobrazení na T. 18.
- /15/ B, s. 598, 607, 624, 627; SV, díl I., s. 515, díl II., s. 74 n., díl III., s. 140 n.; Cizí rody, Puš z Gamsfeldu č. 1; ze Švamberka, sign. 21/46-49, 57; Registra a Saalbuchy, č. 168, fol. 311; Schellenberg (1938), s. 108.
- /16/ Sedláček (1925), s. 60.
- /17/ SV, díl I., s. 46, 91, 112, 114, 170 n., 183, 197, 207, 210, 216, 222-229, 241-243, 268, 270, 402, 512, 516, díl III., s. 144, díl IV., s. 59, 544; Cizí rody, listiny, inv. č. 162, 163; B, s. 18, 33, 22, 20, 34, 36, 38, 40, 53, 159, 171, 236, 456, 487, 501, 543, 581, 607, 618, 619, 625, 627, Hradý, díl III., s. 33, 38, 287 n., díl VII., s. 932, 50, 208 n., díl XV., s. 147, 149; ANM CH 5; Jelinek (1916), díl I., s. 12, díl II., s. 132, 133, 40, 50; Toman (1983), s. 61-70.
- /18/ Sieb. SchIA, díl 3., s. 51/T. 30; Sedláček (1925), s. 636; Pilnáček (1972), díl III., s. 111-112. Zde vyobrazení v díle V. špatně pod č. 1646 II. namísto správného pod č. 1646 III.
- /19/ B, s. 350, 363, 508, 536, 549, 541, 553, 575, 588, 590; SV, díl I., s. 173, díl IV., s. 26-27; Hradý, díl III., s. 38, díl VIII., s. 39; Pilnáček (1972), díl III., s. 111-112; Cizí rody, z Rožmberka, sign. 9 c, fol. 23'-24.
- /20/ Sedláček (1925), s. 511.
- /21/ Klecanda (1926), s. 103; Cizí rody, z Lišvitz č. 1, B, s. 495, 520, 527-531, 563, 571, 577.
- /22/ Sedláček (1925), s. 159 a dosti zvláštní variantu s klínem postaveným obráceně a klenotem jiných barev Hradý (1887), V e.
- /23/ Že erb Bradských z Labouně skutečně kolísal případ od případu, ukazují jeho tři malby v P 1. U Kryštofa Votika v r. 1611 (fol. 28) a Jiříka Votika v r. 1617 (fol. 122) je 2. a 3. pole rozděleno stříbrným klínem červeno-černé, turnajské přílby s červeno-stříbrno-černo-zlatou točenicí a krydlý vpravo černo-zlatými, vlevo červeno-stříbrnými, nesou nepravidelně šachovaný kotouč červeno-černo-zlato-stříbrný s pěti pavími pery. Bedřich Otík v téměř památníku na fol. 158 má na svém erbu z r. 1619 sice 2. a 3. pole červené se stříbrným klínem, ale příkrývadla jsou stejná jako u předešlých dvou, takže tato barva pole je spíše chybou kreslíře, zvláště když i točenice je stříbrno-červeno-zlato-černá a stejné barvy se v diagonálách střídají na kotouči v klenotu, ozdobeném tentokrát sedmi pavími pery. 1. a 4. pole je u všechno stejné a shodné s DS.
- /24/ To převzato od Krále, viz pozn. 22.
- /25/ B, s. 523, 524, 563, 565, 575, 632, 636; Hradý, díl III., s. 259 n., díl V., s. 257, 266, 272; SV, díl IV., s. 13-15; Cizí rody, Votík Bradský z Labouně č. 1-10; Cizí statky, Zlív, sign. II 450/No. 1.; Kolda (1986), s. 151, 152.
- /26/ Sedláček (1925), s. 263.
- /27/ Takový štít je v erbu Jindřichova syna Václava (P 1, fol. 42, k roku 1613), který zde nese turnajskou korunovanou přílbu se stříbrno-červenými příkrývadly a klenotem zlatého půlkola o pěti lou-

- kotích, postrkaného pěti stříbrnými pštrošími pery.
- /28/ Jeho pečeti pod oplatkou např. na dlužním úpisu Petra Voka pro Petra Finkenaura z 23. 4. 1604, Cizí rody, registratura, sign. z Rožmberka 24 a.
- /29/ B, s. 543, 548, 552, 553, 555, 557, 563, 566-570, 574, 578; Hradý, díl III., s. 43 n., díl IX., s. 264; Cizí rody, z Rožmberka, sign. 8, 9c, fol. 25-26; 17/II, 21; Cizí statky, Praha, sing. II 217 a - 1 a, II 357 - 6 n; Vs Třeboň, sign. IB 7B 13, IB 6C 2.
- /30/ Sedláček (1925), s. 40; na pečeti Hanuše z Říčan z 27. 2. 1603 jsou křídla v klenotu menší než trojlíst, ale naprosto zřetelně vychýlena vlevo, in Cizí statky, listina inv. č. 119.
- /31/ B, s. 163, 191, 240, 523, 550, 562, 563, 581, 622; PÚ, pag. 315 - dar 500 kop míš. r. 1602; Hradý, díl III., s. 163; SV, díl III., s. 35-37, 65, 144, 233, 117; Cizí rody, z Říčan, č. 49 - genealogie pánů z Říčan od Václava Březana, větev Hořovických na pag. 11 a 12.
- /32/ Indra (1952), s. 54-55.
- /33/ Z výzdoby tohoto druhého erbovního sálu, jenž byla zřejmě daleko honosnější než u sálu prvního, se nezachovalo naprosto nic, protože byla dle všeho z větší části snímatelná, a tak po dobytí Třeboně císařskými oddíly 23. března 1622 padla snadno do rukou Baltazara de Marradas, který vypravoval celé vozy koňstí pro svůj nově získaný zámek Hlubokou, či po něm následujícího vojenského velitele města Zdeňka Lva Libštejnského z Kolovrat a na Vojkově, který zbytek vybavení zaslal na svůj statek Uhřetice. Je ovšem možné, že rezidua výzdoby zůstala v Třeboni, ale i ta vzala za své při stavebních úpravách sálu v letech 1661 a 1746.
- Sál, dodnes největší prostora zámku, se nachází v druhém patře spojovacího traktu mezi vnitřním zámekem, křídlem, kde byla umístěna rožmberská knihovna, a dlouhou chodbou, vytvářel tak prostor nad průchodem z tzv. Lipovky do zámecké zahrady; průchod je pozůstatkem původní městské hradební Brilické brány, pojaté do hmoty nové přístavby z let 1606-1608, in Mareš - Sedláček (1900), s. 80-82.
- O původní výdobě se dozvídáme z německého účtu Tomáše Třebochovského (otlštěn Marešem, viz. následující poznámka), který je bez data, ale lze jej vročit mezi léta 1608-1611, jelikož 21. března 1608 uzavřel krumlovský mistr truhlář Petr Taxner smlouvu se zástupci Petra Voka o zhotovení kazetového stropu pro sál - in Mareš (1900), s. 739 - a téhož roku mu bylo zapláceno, zatímco v r. 1611 byl Třebochovského účet za výdobu z části nebo celý, ale seškrtný proplacen již Švamberky. V účtu bohužel nejsou uvedeni držitelé třiceti dvou + čtyřech erbů, takže se lze jen dohadovat, zda patřily Vokovým dvořanům, okruhu jeho přátel či příbuzným nebo předkům.
- Třebochovský požadoval celkem 632 kop a 30 grošů míšeňských za tyto práce:
- za omalování stropu	55 k
- za kolorování, pozlacení a postříbření erbu Petra Voka, vyřezávaného ze dřeva a umístěného ve středu stropu	12 k
- za totéž na čtyřech dalších erbech, taktéž na stropě,	
1 ks po 6 k	24 k
- za totéž u 16 velkých, vyřezávaných dřevěných růží na stropě,	
1 ks po 2 k 30 g	40 k
- za 80 malých růží, stejného umístění, 1 ks po 1 k	80 k
- za 16 "Spicrossen" tamže, 1 ks po 2 k	32 k
- za výdobu 32 erbů, vyřezávaných ze dřeva a rozvěšených po všech čtyřech stěnách sálu, 1 ks po 5 k 20 g	176 k
- za ozdobení římsy pod těmito znaky	12 k
- za omalování krakštajnu v podobě lidské hlavy a okolí oken a okenic	6 k 30 g
- naposlady za obraz krajiny na jedné ze stěn sálu	65 k
- /34/ Mareš (1896-1897), s. 647-660, v této edici většinou uvedeny odkazy na prameny, chybí zde citace četných položek z PE.

Kresby: Michal Fiala

DIE KAMARILLA VON PETR VOK UND DIE HOSTUBE DES TŘEBOŇ (WITTINGAU) SCHLOSSES. TEIL 2.

Die Vollendung des Aufsatzes, dessen erster Teil in dem Heraldik-Jahrbuch 1991 notiert wurde, bringt die letzten Informationen aus der Reihe der 32 Wappen und aus den kurzen Biographien der Rosenberger Kammerherren. Am Ende wird dann ein Vermerk dem eigentlichen Schöpfer der Höflingskammer - dem Mahler Thomas Třebochovský - gewidmet. Dieser Künst-

ler, der schon seit seinen Kinderjahren und Ursprungswegen dem Dienste in dem Rosenbergsmlieu vorberstimmt wurde, war nicht nur ein allseitiger und produktiver Künstler, aber auch eine Persönlichkeit der Wittingauer Stadtverwaltung. Sein Einfluss kulminierte in den Jahren 1630-1639, wenn er trotz der voringen Dienste den nichtkatholischen Magnaten unaufhörlich das Amt des Wittingauers Bürgermeisters ausübte mit reichlichen Kontakten mit dem damaligen Gutsbesitzer, d.h. mit dem Kaiser Ferdinand III. Aus der mannigfaltigen künstlerischen und auch reingewerblichen Produktion ragt besonders die heraldische Tätigkeit hervor, die aber leider, sowie die anderen Teile des Třebochovský-Werkes nur aus den Buchhaltersinformationen der Herrenkammer bekannt ist.

Zusammenfassung von Cecilie Durdilová

K SYMBOLU BOTY PROSTŘELENÉ ŠÍPEM

(poznámky k článku Alice Zrebiec: *With Bells on His Toes*, *Metropolitan Museum Journal* 24, New York 1989)

Zájem amerického historického bádání o středověkovskou řemeslnou symboliku je zcela ojedinělý a vyprovokoval ho zcela nevšední přírůstek Roge-rovy nadace Metropolitního muzea umění z roku 1983, vyšívaný znak ševcovského cechu z roku 1584, který je údajně německé či polské proveniencí.

Paní Alice Zrebiec, mimořádná pověřená ředitelka oddělení textilu tohoto muzea, provedla v citované stati obsáhlý a fundovaný rozbor jak po stránce techniky provedení, tak po stránce uměleckohistorické. Tyto informace doplnila stručnou zprávou o důležitosti a funkci ostatního cechovního mobiliáře. Své úvahy pak podepřela srovnáním některých náhodně vybraných památek evropského regionu s touto památkou.

Samostatným objektem zájmu se stal samotný symbol zobrazený na tomto emblému. Jedná se o korunovanou botu prostřelenou šípem, na zdvižené špičce zakončené rolničkou. Na tomto místě si dovoluji citovat z uvedené práce: "Tvar boty, která vychází z módy konce 15. století, naznačuje opožděnost stylu výšivky, ale odpovídá spíše typu gotické zobákovité boty, nebo pohárovité boty, která byla často modelem pro nádoby, kterých se používalo při cechovních ceremoniích a v mimocechovních případech jako dárků z lásky." Zde naráží na neřemeslnou symboliku boty popsanou v roce 1980 Paulem Weberem. /1/ "Primárně se tyto boty vyráběly od konce 15. století a v 16. století z kůže, cínu, stříbra nebo pozlaceného stříbra a řada těchto pohárů přežila do dnešních dnů." Autorka dále dokládá, že tento typ obuvi s velmi vysokým protaženým obloukem a dlouhou špičatou zaoblenou špicí v symbolice přežívá přesto, že byl velmi dlouho proskribován civilními i církevními úřady jako výrazně frivólní a vyjadřující amornální způsoby. Svá tvrzení na toto téma autorka dokládá rozбором provedeným Paulem Lacroixem v roce 1862. /2/ Popsaný tvar obuvi byl podle autorky dovezen v 11. století do Francie a byl pojmenován jako hříběcí, krakovský či mistkovský a dále získal mimořádnou oblibu v mnoha zemích. "Na počátku se jednalo o zcela skromný rozměr, pak ale začala narůstat špička a dosáhla nadměrné dimenze, extrémně dlouhý konec se přivazoval ke

koleni nebo k dolní části stehna, aby se předešlo klopýtání. Mech, vlna nebo podobný plnicí materiál udržoval špičku vztyčenou a na vrcholek se někdy přidával zvoneček. Když někdo takto obutý kráčel, cinkání zvonečku na něj upozorňovalo a současně vztyčená špička připomínala falický symbol. Tato zvláštní forma boty byla považována i za symbol plodnosti. Tato myšlenka je posílena i na znaku, kde je bota probodnutá šípem a zakončená žaludovitým zvonkem." Toto své tvrzení podepírá autorka prací Williama A. Rossi z roku 1976. /3/ Autorka dále připomíná, že při vysvětlování zvláštního tvaru boty se nabízí, při jeho imaginárnosti, mnohá řešení. "Ne neposlední je i hádanka, jak vysvětlit šíp v souvislosti s cechem. Vzhledem k tomu, že výzkumy nedávají odpověď, zeptala jsem se Helmuta Nickela. Hledal ve své paměti a vyprávěl historku, kterou slyšel jako student, a která by mohla poskytnout klíč. Dr. Nickel dodal, že možná právě tato apokryfní historka je klíčem k vysvětlení symbolu boty prokláté šípem. Je také možné, že toto vysvětlení mohlo být použito, aby tuto tradiční, avšak proskribovanou botu učinilo legitimnější a použitelnější jako symbol, a zajistilo tak určitou liberálnost vtipným nápadem." Autorka tuto historku spojuje s lokací vyšívaného znaku, který pochází ze slezských sbírek, ale zároveň dodává: "Prostě hádanka kolem ikonografie tohoto předmětu není zcela vysvětlena a rozeznat tento začarovaný kruh nebude možné bez provokativního myšlení a erudice dr. Nickela."

Podle mého názoru je celá situace kolem symbolu boty prostřelené šípem v mnohém prostší, a proto si dovoluji s tímto autorčím rozбором částečně polemizovat a pokusím se doplnit autorkou zveřejněné informace o několika historických faktu.

V úvodu je zapotřebí několik poznámek o cechovní symbolice Českého království. Českého regionu proto, že při jeho centrální evropské poloze se zde prolínaly mnohé vlivy okolních etnik. /4/ Řemeslné cechy a korporace vymezené oblasti vždy symbolizovaly své řemeslo několika způsoby. Buď pracovními nástroji či přístroji (např. mlynář - vodní kolo), nebo výrobkem (např. pekaři - precílík) a v neposlední řadě určitou výrobní fází (např. mydláři - struna řezající kus mýdla). Mnohdy samozřejmě docházelo i ke kombinaci těchto symbolů. /5/ Nás zajímaví ševci v Čechách a na Moravě používali pravidelně tři škorně, odstředivě umístěné, směřující špičkami do rohů štítu. Vedle

tohoto symbolu se však vzácněji objevují i symboly s jednou visle stojící škorní nebo s jedinou botou, někdy prostřelenou šípem, jindy doplněnou sekáčku podobným nástrojem na krájení kůží. /6/ Exkurzí střední Evropou zjistíme, že výskyt boty prostřelené šípem není pouze záležitostí německou či polskou, i když vzájemné vlivy národních kultur nelze samozřejmě vyloučit.

V nejstarší městské knize města Bratislavy (Pressburg, dříve Uhry) z roku 1376 se nalézá jeden z nejstarších dochovaných symbolů ševcovského řemesla. Je to gotická bota s prodlouženou špičkou prostřelená šípem. /7/ V roce 1477 byl ševcům Starého Města pražského přiznán králem Vladislavem II. tento znak: stříbrný štít se třemi spraženými nohama v červených škorních s ostruhou. /8/ Tentýž symbol používali ševci z Valašského Meziříčí (Morava) v roce 1536 /9/, i ševci města Gliwice (Slezsko, dnes Polsko) v 17. století. /10/ Oproti tomu v téže oblasti v městě Prudník používali ševci korunovanou botu se zdviženou špičkou prostřelenou šípem. /11/ V roce 1682 se objevuje u ševců z Perninku (Čechy) též korunovaná bota prostřelená šípem. /12/ V Praze roku 1686 vznikla číše ševců v podobě korunované špičky prostřelené boty s třemi rolničkami, a to na špičce, kramfleku a podrážce. /13/ V městě Glogów (Slezsko, dnes Polsko) se dochovalo pečatidlo, na kterém je stylizovaná gotická bota s kuličkou na zvednuté špičce prostřelená šípem. Pochází z 2. poloviny 17. století. /14/ Ze západního Slovenska (dříve západní část horních Uher) pochází cechovní džbán ševců, kde je vykreslena, mimo škorně a ševcovských nástrojů, i bota s rolničkami prostřelená šípem. Džbán je datován rokem 1701. /15/ Obdobná bota se objevuje koncem 18. století v Holanech (severních Čechy), /16/ stejně jako na pečeti ševců města Krnova (Slezsko, dnes součást České republiky) z roku 1828. /17/ Obdobná bota s rolničkami na špičce, kramfleku a podrážce, ale bez šípů, je ve znaku ševců z Bernu (Švýcarsko) v roce 1882. /18/ Korunovaná bota prostřelená šípem je považována za obecné znamení německých ševců 19. století. /19/

Z uvedených příkladů je jasné patrné, že bota prostřelená šípem se jako symbol ševcovského řemesla zjevovale ve všech oblastech střední Evropy, i když dominantní byla pouze v Německu a v městech, kde převažoval německý vliv. Jisté je, že ve všech případech se obraz boty prezentoval vždy v gotické podobě lhostejno, ve které době byl tento symbol používán. Úcta k tradici byla vlastně stále ještě velmi silná. Otázkou zůstává, zda symbol prostřelené boty má své kořeny ve Slezsku, kde je připisován legendárnímu hrdinovi Janu z Lehnice (Hans von Liegnitz). /20/ Obdobných

pověstí existuje u jiných řemesel na slovanském území celá řada.

Na závěr zbývá vyjádřit se k otázce druhotné symboliky boty se vztyčenou špičkou zakončenou rolničkou. Zdá se mi přehnané tvrzení, že zbytnělá špička boty připomínala falický symbol či dokonce umělý penis (dildo), který spolu s probodávajícím šípem a žaludovitou rolničkou měl evokovat plodnost. Tato Freudovská spekulace v historickém povědomí střední Evropy těžko obstojí přesto, že Sigmund Freud se právě na tomto území narodil (Morava). Podle mého názoru byla rolnička (či spíše původně kulička) pouze technologickým zakončením tvarované gotické usně na špičce boty. V tak prosté stře, jakou řemeslná symbolika ve své podstatě je, se odrážela spíše přísná věcnost a pokora pramenící ze všeobecného postoje, vycházejícího ze základního pravidla cechovních korporací: Práce je povinnost určená Bohem.

Jaroslav Jásek

Prameny, literatura, poznámky:

- /1/ Weber, Paul: *Schuhe*, Stuttgart 1980, s. 44-45.
- /2/ Lacroix, Paul: *Histoire de la Chaussure*, Paris 1862, s. 51.
- /3/ Rossi, William A.: *The Sex Life of the Foot and Shoe*, New York 1976.
- /4/ Chomýř, Mojmir: *Cechovní heraldika, Heraldická ročenka 1980*, s. 45-61.
- /5/ Jásek, Jaroslav: *Tablo turnovských cechů, Heraldická ročenka 1989*, s. 65-94.
- /6/ Čarek, Jiří: *Poznámky k soupisu typářů, Archivní časopis, č. 1, 1973*, s. 4-16.
- /7/ Novák, Jozef - Švec, Ján: *Cechové znaky*, Bratislava 1975, heslo ševci, nestr.
- /8/ *ibid.* /4/.
- /9/ Okresní archiv Vsetín, ševcovský cech ve Valašském Meziříčí, inv. č. 13.
- /10/ Tomczyk, Damian: *Pieczenie górnośląskich cechów rzemieślniczych z XV-XVIII wieku i ich znaczenie historyczne*, Opole 1975, s. 111-112.
- /11/ *ibid.* /10/, s. 146.
- /12/ Typář je uložen v Okresním archivu Karlovy Vary, fond Spojené cechy Pernink. Též: Jásek, Jaroslav: *Pokladnice cechovní symboliky, Heraldická ročenka 1986*, s. 2-22.
- /13/ Pohár je uložen v Muzeu hl. m. Prahy.
- /14/ *ibid.* /10/, s. 113.
- /15/ Śpiesz, Anton: *Remeslá, cechy a manufaktury na Slovensku*, Martin 1983, bar. příloha.
- /16/ Soulmová sbírka. Též: *Pečetě - umění a historický pramen, Česká Lipa 1984*.
- /17/ Okresní archiv Bruntál, cech ševců města Krnova, nesing.
- /18/ Freiherr von Steiger-Münsingen, Albert: *Die erlichen Gesellschaften (Zünfte) im alten Freistaate von Bern*, Adler 1882, s. 10-23.
- /19/ Abadie - Flagen u. Wappen, No. 1169, nedat.
- /20/ Zrebiec, Alice: *With Bells on His Toes*, Metropolitan Museum Journal, č. 24, New York 1989, s. 167-171.

ZBYŠEK SVOBODA: ČESKOSLOVENSKÁ STÁTNÍ A VOJENSKÁ SYMBOLIKA. VYDALO FEDERÁLNÍ MINISTERSTVO OBRANY 1991. 84 S., 40 OBR. PŘÍLOH.

Jmenovanou publikaci můžeme do určité míry považovat za český protějšek knihy J. Nováka, *Státní znaky v Čechách a na Slovensku* dnes aj v minulosti, která vyšla v témže roce o něco dříve. Svobodova práce je však tématicky rozšířena o vojenskou problematiku, která je zde pro československé poměry poprvé takto souhrnně zpracována od prvního československého odboje dodnes. Stručný exkurs do vývoje československých významných naplňuje i faleristickou tematiku.

Hlavní součástí publikace je však stručné shrnutí vývoje československé státní symboliky a jelikož je autor vexikolog, je zde toto hledisko akcentováno. Dvě úvodní kapitoly stručně uvádějí do problematiky druhů symbolů a vzniku a vývoje českých, slovenských a československých státních symbolů. Instruktivní text je doprovázen vhodně koncipovanou černobílou obrazovou přílohou. Dále následují kapitoly o symbolech prvního československého odboje, o podobách státních symbolů v meziválečném období, dále během druhé světové války a v poválečném období. Téma aktuálně vrcholí výkladem o hledání a stanovení podob současných státních symbolů. Z uvedeného textu je průběžně odkazováno na obsažnou barevnou obrazovou přílohu na konci publikace. Z uvedených kapitol je možno zvláště vyzdvihnout pojednání o symbolech během první světové války, které přináší skutečně mnoho nového jak textově, tak v obrazové příloze.

Vzhledem k výše uvedenému je tedy možno recenzovanou práci hodnotit velmi pozitivně. Na druhé straně zde zaznamenáme i několik politováníhodných nedostatků a drobných nepřesností, až po věci, které by se v seriózní literatuře již neměly vyskytovat, jako je neuvedení použitých pramenů a literatury. To má význam nejen pro čtenáře, kteří se chtějí o problém hlouběji zajímat a tento seznam jim může posloužit jako vodítko ke studiu, ale je rovněž otázkou elementární slušnosti upozornit na využití publikace, či odborné studie ostatních autorů, kteří se tématem zabývali. Že zde bylo využito i cizích prací je nepochybné a snadno doložitelné. /1/

Z některých dalších nepřesností je možno uvést na pravou míru skutečnost popisovanou na s. 30, kde autor říká, že autorem oficiálního znaku Národní rady československé v Paříži byl grafik R. Růžička. Ten byl jedním z autorů tohoto symbolu, vedle např. Oskara Brázdy, ale hlavním a nejužívanějším znakem byl znak ztvárněný chicagským architektem Josefem Mrázkem, jehož barevné provedení je v

obr. příl. č. 4 dole. Tomuto ztvárnění předcházela ještě podoba z prosince 1917 bez Svatoplukových prutů. /2/ Na s. 48 zasvěcený čtenář postrádá rozvedení druhorepublikové znakové problematiky, která je zde zmíněna jen jednou větou, tedy vzhledem k dostupnému zpracování, zcela nedostatečně. /3/ Na str. 49 je možno opravit, že protektorátní státní symboly nevstoupily v platnost 10., ale již 6. října 1939. Naopak je zde možno přivítat málo známý údaj, že Slovenský štát se 21. 7. 1939 přejmenoval na Slovenskou republiku. Pro úplnost by snad bylo vhodné uvést i další dvě legislativní normy týkající se slovenské státní symboliky v uvedeném období, /4/ zvláště je-li zde obrazově dokumentována standarta prezidenta Slovenské republiky. Zajímavé je rovněž uvedení slovenské válečné vlajky, jejíž podoba s dnešní neoficiální slovenskou vlajkou se slovenských státním znakem budí nepříjemné pocity. V této souvislosti zasvěcený čtenář postrádá zmínku o slovenském vojenském orlu, který měl na hrudi slovenský znak a byl užíván slovenskou armádou jako čepicový odznak. /5/

Na str. 50-51 je velmi zajímavý přehled užívání československých státních symbolů během trvání druhé světové války.

Účastníci znakových porad z prvního čtvrtletí roku 1990 zpozorní na stranách 54-55 a zřejmě zaznamenají možná přílišnou stručnost výkladu o tehdy řešené problematice. Největším nedostatkem uvedeného úseku je však nerozlišení obsahu porad na Federálním shromáždění 5. 2. 1990 a 14. 3. téhož roku. Autorovo tvrzení, že byl se sympatiemi přijat jeho návrh hesla ve formě "Veritas vincit", je pravdivé pouze s uvedením, že se tak stalo až 14. 3. 1990, tedy poté, co tato myšlenka zazněla z úst nejméně pěti dalších účastníků porady dne 5. 2. /6/ Podobných subjektivních hodnocení tehdejších porad se nevyvarovalo více jejich účastníků. /7/ Proto autor této recenze na některá tvrzení reagoval objektivizujícím příspěvkem na stranách Heraldické ročenky 1991. /8/

Jako velmi užitečnou je možno hodnotit přílohu recenzované publikace s názvem *Zásady správného používání státních a vojenských symbolů*, neboť předpisy vydané nakladatelstvím Svoboda ve dvou vydáních byly již společenským vývojem antikvovány. /9/

Závěrem je možno o recenzované příručce konstatovat, že je jistě potřebnou popularizací tematiky pro veřejnost a zvláště atraktivní pro ni bude kvalitní barevná příloha, kde je v č. 11 zpodobněn i autor. Některé zde uvedené nedostatky však brání jejímu jednoznačné kladnému přijetí u poučených čtenářů. U tak renomovaného autora, jakým Z. Svoboda bezesporu je, taková skutečnost zamrzí i překvapí zároveň.

Milan Hlinomaz

Prameny, literatura, poznámky:

- /1/ Srov. studie Ludvíka Muchy a Aleše Brožky ve *Vexikologii* č. 36, 1980, s. 612-621 a 633-636; též Vrtel, L.: Na troch vrškoch biely kríž. Rozprávania o našom znaku. Bratislava 1990.
- /2/ Vybrazení uveřejněno v *New York Tribune Sunday* z 19. 12. 1917.
- /3/ Hlinomaz, M.: K problematice státních symbolů pomnichovské ČSR a tzv. protektorátu, *Archivní časopis* 37, 1987, s. 79-84; též: K neznámé epizodě československé státní symboliky, *Slovenská archivistika* 25, 1990, s. 47-55.
- /4/ Zákon č. 263 ze dne 19. října 1939 o standartě prezidenta Slovenské republiky, částka 59 Slovenského zákoníku z 26. 10. 1939, s. 548 + 2 s. obr. příl.; vládní nařízení č. 118 ze dne 30. dubna 1940 o používání státního znaku, státní pečeti, státní vlajky a státního praporu, částka 24 Slovenského zákoníku z 25. 5. 1940, s. 177-183.
- /5/ Srov. na předsádce knihy *Od Tatier po Kaulkaz*. Obrazkové dokumenty o bojoch slovenskej armády v rokoch 1941-42. Martin 1943.
- /6/ Stenografický zápis uvedené porady je k dispozici v příloze studie M. Hlinomaze: *Československá státní symbolika v letech 1918-1990*, *Sborník archivních prací* 42, 1992, 1.
- /7/ Např. Louda, J.: Jak jsem navrhoval federální znak, *Vexikologie* č. 78, 1991, s. 1527-1530; Alexy, Z.: Ako som navrhol znak Česko-Slovenskej federácie, prezidentský štandardu a vlajku Slovenskej republiky, *Vexikologie* č. 79, 1991, s. 1549-1555; též: *Das dritte Wappen der Tschecho-Slowakei*, Adler, *Zeitschrift für Genealogie und Heraldik*, 16, (XXX.) Band, Heft 2, April/Juni 1991, s. 26-29.
- /8/ Hlinomaz, M.: Ke vzniku nových českých, slovenských a československých státních symbolů, *Heraldická ročenka* 1991.
- /9/ Svoboda, J.: Co máme vědět o státních symbolech. Praha 1988 (2. vyd.). Jediné zpracování odkazující na prameny a literaturu pochází z pera autora této recenze ve *Sborníku archivních prací*, 42, 1992, s názvem *Československá státní symbolika 1918-1990*. (S autentickými přílohami zápisů porad.)

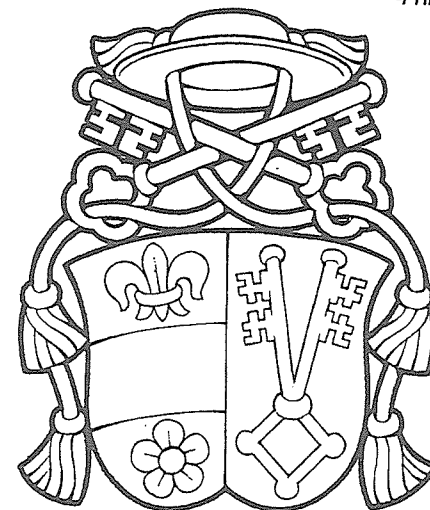
STRAHOVSKÝ CHRÁM BAZILIKOU

Od vydání papežského breve 6. listopadu 1991 se stal strahovský chrám Nanebevzetí P. Marie bazilikou. V liturgickém smyslu jsou za baziliky větší považovány čtyři římské chrámy - sv. Petra, sv. Jana v Lateráně, sv. Pavla za hradbami a Sancta Maria Maggiore. Basilica minor je čestný titul nejvýznamnějších kostelů v Římě i mimo Řím, obdařený zvláštními výsadami. Je přiznáván chrámům významným pro liturgický a pastorační život místní i celé církve. U nás se takové počty dostalo např. r. 1905 poutnímu kostelu na Sv. Hoře u Přibrami či v r. 1948 klášterní svatyni sv. Markéty v Břevnově. K slavnostnímu vyhlášení titulu došlo na Strahově 2. února 1992 za účasti papežského nuncia G. Coppy. V souvislosti s touto historickou událostí přijal zdejší farní úřad 16. 12. 1991 svůj znak.

V pravé černé polovině polceného štítu zlaté břevno, provázené zlatou lilí a stříbrnou růží. V levé modré polovině zlaté klíče se společnou čtyřbokou hlavici. Nad štítem zkřížené papežské klíče - kosmý zlatý, šikmý stříbrný. Vše převyšeno bílým kloboukem se dvěma střípaci na každé straně.

Zvolený znak je odvozen ze znaku obnovitele Strahova Jana Lohella z konce 16. století, doplněný lilí a růží z jeho dnešní podoby. Papežské klíče nad štítem jsou jednou z výsad chrámů nesoucích titul Basilica minor. Klobouk je pak v barvě premonstrátského řádu.

-PRP-

Kresba: Zdirad Čech

**JIRÍ ČMIEL - JAN BEDNAŘÍK: DĚJINY
ZKŘÍŽENÝCH KLÍČŮ.
KARVINÁ 1991, VLASTNÍM NÁKLADEM.**

Prvý z tří slibovaných svazků si vzal za úkol zpřístupnit českému zájemci biografie všech papežů, doplněné v druhé polovině sledovaného období i jejich znaky. Taková práce může být nesporně zajímavá a užitečná nejen pro heraldiky. Volba tématu je však žel to jediné, co lze na předloženém textu hodnotit pozitivně. Každý pokus o podobné kompendium musí být, zejména v našich podmínkách, nesporně kompilací. Je však nezbytné, aby i kompilace vycházela alespoň ze základní literatury. Ta zde ovšem zcela chybí. Několik v závěru připomenutých encyklopedií nelze v žádném případě považovat za prameny. Zcela chybějí tituly věnované přímo tématu. Z novějších lze připomenout Fischer-Wollpert, Rudolph: Lexikon der Päpste. Regensburg 1985; Gelmi, Joseph: Die Päpste in Lebensbilder. Graz 1983; Franzen, August Bäumer, Remigius: Papstgeschichte. Freiburg 1974; opakovaně a v různých jazycích vydávaný přehled Kühner, Hans: Lexikon der Päpste (v letech 1956-1960 vyšlo německy, anglicky, francouzsky) či Seppelt, Franz: Geschichte der Päpste. Bd. I-V, München 1954-1959. Absence starší literatury, lze-li snad uvedené tituly ospravedlňovat jejich menší dostupností, je pak naprosto neomluvitelná. Pastor, Ludwig: Geschichte der Päpste; Dokoupil, Antonín (= Alberti): Papežové; Samsour, Josef: Papežové v dějinách; Lobkowicz, Z.: Římští papežové; příslušná hesla v Lexikon für Theologie und Kirche nebo v Bohovědném slovníku Podlahově. Jde-li navíc o práci heraldickou, jak se alespoň sama představuje, pak zůstává skutečně rozum stát nad faktem, že není uveden ani jediný titul z této disciplíny. Papežská heraldika se dočkala monografického zpracování ve dvojím vydání příručky D. L. Galbreatha. S výhradami je použitelná i starší studie C. v. Querfurta: Die Wappen der Päpste (Adler 1876) a zobrazení papežských znaků přinášená v letech 1943-1970 papežská ročenka Annuario Pontificio. Podle některých chyb a nepochopení předloh je zřejmé, že autorům sloužily za podklad miniaturní vyobrazení znaků v knize F. J. Bayera: Das Papstbuch, München 1925, převzatá pak v Seppeltově a Löfflerově práci Papstgeschichte von den Anfängen bis zur Gegenwart. München 1933. Textově jde často o doslovné opisy populárních medailonů A. Kánského: Galerie Pontifiků, uveřejňovaných v posledních třech ročnících Katolických novin. Závislost je tak značná, že v případě skutečného vydání (čtenář totiž dostává za zcela nehoráznou cenu pouze

strojopisný průklep), by mohla být postihována autorským zákonem. Ponechám-li stranou biografické údaje, které zejména v nejnovější době dokazují naprostou neznalost (seriál v Katolických novinách vycházel pomaleji a nebylo odkud opisovat), nelze přejít bez povšimnutí psaní osobních jmen. Ta je možné uvádět buď latinsky, nebo česky. To, co autor nabízí, je směsicí latiny, češtiny, němčiny a nejrůznějších zkomolenin. Stejně tak kresbičky znaků, neboť v této heraldické práci nenajdeme jediný blason, svědčí o mechanickém převzetí z necitované předlohy. Některé detaily jsou z neznalosti překresleny zcela mylně. Připomínám jen nepochopený znak dominikánů ve štítě Benedikta XIII. a zcela chybně použitý stejný znak pro Benedikta XIV. Nemá smysl pokračovat ve výčtu chyb, nepřesností a omylů. Z toho, co bylo řečeno, si soudný čtenář učiní závěr sám. Lze jen doufat, že sama cena odradí případné zájemce a tento opus nedojde většího rozšíření.

-PRP-

**FRIEDRICH MATERNA: DIE MATERNA
VON KWIETNITZ SAGA.
HOFMANN-VERLAG AUGSBURG, 1991,
S. 844.**

Autor knihy Die Materna von Kwietnitz Saga si položil za cíl zpracovat genealogii jednoho z českých vladických rodů, z něhož údajně sám pochází. Z jeho badatelského úsilí vzešlo obsáhlé dílo, které je povahy značně diskutabilní, což je zapříčiněno hlavně tím, že autor, doktor medicíny, nemá odpovídajícího historického vzdělání a neovládá v dostatečné míře, pokud vůbec, češtinu.

Knihy je pojata velice široce, začíná osídlením českého prostoru Keltů. Toto pojetí pokračuje zpracováním starých českých pověstí, jimž autor přičítá nepřiměřenou vypovídací hodnotu. K tomu se druží pojednání o vzniku a životě české šlechty. Jako nobilitologická studie je tato pasáž příliš stručná, jako doplněk maternovské genealogie je zbytečná. Zbytečně obsáhlá kniha pojednává též o dějinách maternovských statků, kde je obsírná pasáž o rodech dalších majitelů panství. Taktéž nepodstatné jsou exkurzy do českých dějin. Pasáže jsou zatíženy omyly a špatnou interpretací převážně tištěných pramenů.

Hlavní jádro díla tkví ve výčtu jednotlivých členů rodu s vyspáním zjištěných údajů o nich. Původ Maternů z Květnice vidí autor v příslušnicích původně měšťanského rodu Holců z Květnice žijících v Praze. Do tohoto rozrodu se mu, patrně na základě podobnosti jmen, podařilo zamíchat i hustiského kněze a politika Prokopa Holého.

Po úvodních peripetiích rodu, jejichž spolehlivost je nutno na každém kroku ověřovat, se autor věnuje třem liniím Maternů, totiž linii přítoké, třebešické a radovesnické. Zde čerpal hlavně z dostupné literatury, avšak nevyhnul se zase četným omylům, např. ztotožnění několika osob v jednu, či naopak vytvoření další generace, byť její příslušníci mají jména svá i jména svých manželek shodná.

Přehlednost těchto míst je navíc ztížena obsáhlými exkurzy do genealogií rodů, z nichž pocházely manželky jednotlivých Maternů. Opět je zde možno nalézt omyly. Každý rod zde má uveden i svůj erb. Kresby jsou převzaty z literatury, popis však nedodržuje základní heraldická pravidla a zvyklosti.

Hlavní omyl knihy se objevuje v pojednání o linii radovesnické. Do třicetileté války se zpracování, včetně omylů, neliší od dvou linií předchozích. Za třicetileté války zprávy o Maternech mizí. Autorovi se podařilo "brilantním způsobem" najít pokračování rodu v selském stavu, takže se přes několik nejasných generací dostal až k Maternům žijícím v 18. století, jejichž potomstvo trvá dodnes. Tyto Materny spojil autor do příbuzenského poměru. Poslední generace jsou zmíněny s poměrně bohatým faktografickým materiálem.

Je otázkou, zda překlenutí nejasného období v 17. a na počátku 18. století, jehož spolehlivost je více než méně sporná, je možno připsat na vrub autorově neznalosti češtiny a absenci historického vzdělání, či zda se MUDr. Friedrich Materna stal obětí některého "genealogického" podnikatele, který mu za příslušný peníz chybějící články do rodinné posloupnosti jakýmsi způsobem sehnal,

popřípadě některého ze spolupracovníků uvede-ných na počátku knihy.

V druhém dílu knihy je pojednáno o dalších rodech a rodinách užívajících příjmení Materna. Údaje druhého dílu opět možno brát s určitou skepsí.

Třetí díl pojednává o rodech, které se s Materny spříznily. Heraldický doprovod třetího dílu je zajímavou ukázkou bezradnosti autora. U jednotlivých rodin publikoval znaky několika různých rodů stejně znějícího jména, aniž by se pokusil zjistit, který znak tomu kterému rodu náležel, pokud vůbec šlo o rod erbovní.

Čtyři stránky knihy jsou též věnovány erbu Maternů z Květnice, který je popisován jak z literatury, tak z dochovaných trojrozměrných předmětů.

Zvláštní kapitolou knihy je poznámkový aparát. Je zde uveden jako Literaturverzeichnis a je dělen do dvou částí. První část představuje neúplný seznam citací, které jsou v druhém díle uvedeny zkráceně. Druhá část poznámkového aparátu je uspořádána podle číselných odkazů. Autorova neznalost češtiny se projevuje i zde, neboť Friedrich Materna nedokázal ani správně opsat české názvy publikací a institucí.

Knihy je doplněna osobním rejstříkem a společným rejstříkem věcným a místním.

Text doprovází bohatý fotografický materiál. Jeho význam je pouze ilustrativní, závažnější jsou snad jen nečetné fotografie renesančních náhrobků a fotografie artefaktů s erby Maternů z Květnice. Faktografický přínos knihy je pro starší období mizivý i jako souhrn poznatků publikovaných jinými badateli, neboť, jak už bylo výše řečeno, je nutno údaje neustále ověřovat. Snad bez chyb je část o posledních generacích Maternů, avšak její možný význam pro historickou a genealogickou práci se s největší pravděpodobností projeví až v příštích desetiletích.

Michal Fiala

- glosy - poznámky - zprávy - recenze -

Nakladatelství MILES spol. s r.o.

Litožnická 419, 190 11 Praha - Běchovice

si dovoluje oznámit, že připravuje k vydání publikaci
W. Wanka, J. Stephanie a A. Romaňáka

RAKOUSKÁ ARMÁDA V OBDOBÍ VÍDEŇSKÉHO KONGRESU

Jedná se o dosud nepublikovaný soubor kolorovaných litografií, který byl věnován polnímu maršálovi knížeti Karlu Schwarzenbergovi, v té době vrchnímu veliteli spojeneckých vojsk, vítězi nad Napoleonem v bitvě u Lipska.

Tyto rytiny představují rakouskou armádu na vrcholu slávy. Na jednotlivých listech jsou zachyceny skupiny vojáků různých pluků a druhů zbraní. Vzhledem k tomu, že nebyly dosud publikovány, jde o unikátní pramen vysoké výtvarné i dokumentační hodnoty.

Odborný výklad je věnován struktuře rakouské armády oné doby, jejímu začlenění do dějinných souvislostí a popisu stejnokrojů výstroje a výzbroje zobrazených druhů vojsk. Každý list je z rubu opatřen popisem historie a dislokace příslušného pluku.

Obrázky jsou reprodukovány na volných listech na kvalitním matném křídovém papíře a jsou snímány přímo z originálu.

ERBOVNÍ A NOBILITAČNÍ LISTINY SVOBODNÝCH PÁNŮ HILDPRANDTŮ Z OTTENHAUSENU

Michal Fiala

Šlechtická heraldika novověku je často poznamenána mnohými omyly, které se tradují po několik badatelských generací. Ve své podstatě je to způsobeno tím, že nepřesnosti obsažené v heraldických encyklopediích minulého a počátku tohoto století se donekonečna opisují, aniž by byly korigovány srovnáním s prameny. Jedním z takovýchto omylů, byť ne přímo do čí bijícím, je případ znaku rodu Hildprandt von und zu Ottenhausen.

Hildprandtové pocházeli z hornobavorského města Landsbergu. 27. června 1530 obdrželi bratři Jiří a Jošt Hildprandtové od císaře Karla V. nobilitační listinu. Tato listina se bohužel do dnešních dnů nedochovala.

Listinně doloženou nobilitaci máme až 17. prosince 1579 pro bratry Jáchyma a Šimona Hildprandy, kteří byli pravděpodobně syny jednoho ze dvou předešlých. Tito dva Hildprandtové měli dva bratry, Abrahama a Filipa, kteří dlouhá léta sloužili v různých armádách. Jelikož nebylo ponětí, zda jsou naživu, nebyli do nobilitace svých bratrů pojeti. Šimon zastával úřad radního a purkmistra v Landsbergu a s manželkou Annou Stadtmüllerovou měl syna Johanna Reinhardta (Reichardta).

Johann Reinhardt byl za císaře Rudolfa II. správcem Lvího domu na Pražském hradě v letech 1608-1611. Po císařově smrti se dal do služeb jeho bratra a nástupce Matyáše a přežil i toho, odešel k arcivévodovi Leopoldu Pasovskému. V roce 1620 požádal císaře Ferdinanda II., do jehož služeb přešel, o nobilitaci pro své dva strýce Abrahama a Filipa, v čemž mu bylo vyhověno listinou z 1. května 1620. V této listině byl jemu a jeho strýcům udělen také predikát von und zu Ottenhausen.

Z konfiskací koupil statek Brodec u Citolib (1624) za 12 000 zl. rýn., zabavený Jáchymu Jindřichu Štejnsdorferovi ze Štejnsdorfu. /1/ Johann Reinhardt byl od téhož roku radou při úctárně české komory. Roku 1628 získal inkolát v českém rytířském stavu. Zemřel někdy po roce 1629.

S manželkou Laurentianou Pilzmann von der Ruhe měl syna Františka Emanuela, který roku 1672 přikoupil za 24 000 zl. Hořkov a Děkov od Rosiny svobodné paní von Schönfeld, roz. von Heiden, předtím provdané za Františka de Couriers. Ve vlastnictví Hildprandtů zůstal tento statek až do roku 1717, kdy byl prodán generálu Jiřímu Olivierovi hraběti Wallisovi von Caringhmain.

František Emanuel zemřel dva roky po transakci, roku 1674, a s manželkou Marií Barborou svobodnou paní Fieger von Hirschberg měl syny Karla Josefa a Václava Alexandra a dceru Marii Ludmilu, provdanou za Leopolda Vančuru z Řehnic.

Starší syn Karel Josef (nar. cca 1671) byl v letech 1715-1721 členem rektifikační komise a od roku 1721 do roku 1751 zastával úřad hejtmana rakovnického kraje.

Roku 1715 koupil za 42 000 zl. Krakovec s Modřejovicemi od Diviše Albrechta svobodného pána Helversena von Helversheim /2/ a Slabce a Sádlnu roku 1754 od Františka Karla Vančury z Řehnic za 34 000 zl. /3/

Roku 1739 mu byl listinou danou ve Vídni 9. března potvrzen starorytířský stav v Čechách a erb. 23. srpna 1756 mu Marie Terezie udělila stav svobodných pánů. Téhož

roku Karel Josef umírá.

Mladší syn Františka Emanuela Václav Alexandr seděl na Opálce a Klenovém a zemřel před svým bratrem. Stal se zakladatelem mladší větve Hildprandtů. Jeho syn Jan Josef na Kánicích, Netřebi, Hradišti, Přikřicích, Osvračíně a Radonicích byl spolu se strýcem Karlem Josefem povýšen do stavu svobodných pánů. Tato větev vymřela na počátku 19. století.

Karel Josef Hildprandt měl s manželkou Marií Terezií Polyxenou Rašínovou z Riesenburka dva syny, Karla Josefa a Františka, a dvě dcery, Marii Alžbětu, provdanou 17. října 1739 za Ferdinanda Maria Josefa svobodného pána von Rumerskirch (zemřela 10. ledna 1772), a Gabrielu, provdanou za Václava svobodného pána von Rumerskirch, která zemřela v Praze 24. března 1816. Jeho dcerou je zřejmě i Anna Barbora, manželka Jana Jindřicha Chanovského z Dlouhé Vsi, která je jmenována v potvrzení starého rytířského stavu z roku 1739 jako vdova.

Karel Josef II. Hildprandt von und zu Ottenhausen se roku 1714 oženil s Marií Annou Křelířovou ze Zaksova, s níž měl syna Václava Karla. Karel Josef II. zemřel roku 1762.

Václav Karel Hildprandt na Slabcích, Sádlně, Hořkově, Kralovicích, Modřejovicích, Svinařovu a Zvíkovci přikoupil roku 1796 Měcholupy od Patricie of Betagh /4/ a dva roky nato Blatnou se Škvořeticemi od Amanda Serényiho de Kis-Serényi. /5/ Byl císařským komořím. Oženil se s Marií Annou svobodnou paní Kavanagh de Borries. Po své smrti 12. května 1803 zanechal syny Františka de Paula, Jana, Prokopa a Václava Vincenta a taktéž dceru Annu, která se stala druhou manželkou Jana Bernarta Antonína hraběte von Rumerskirch.

Nejmladší, Václav Vincent, se narodil 23. října 1780 v Měcholupech, oženil se s Kristinou von Hackelsberg-Landau. Zemřel 14. června 1832. Zůstal po něm jediný syn Rudolf (1807-1850), oženěný s Adelou hraběnkou von und zu Trauttmansdorff-Weinsberg. Jím vymírá tato pošlost po meči, neboť po sobě zanechal pouze dvě dcery, Henriettu, manželku Karla hraběte Pilati von Thassul und Daxberg, a Eleonoru, manželku Emila hraběte Dezasse von Petit-Verneuil.

Oba prostřední synové Václava Karla, Jan a Prokop, nezanechali potomstva.

Rodová posloupnost pokračovala dále od nejstaršího z bratrů, Františka de Paula. Narodil se 11. července 1771. Na císařském dvoře získal hodnost komořího. Kromě toho se zapojil do života české společnosti v první polovině 19. století; byl členem Vlastenecké hospodářské společnosti, Štěpařské jednoty, Pomologického spolku a Společnosti vlasteneckého muzea. Za ženu měl Annu von Klebelsberg (1772 - 14. května 1841). Zemřel necelé dva roky po své manželce 24. ledna 1843.

Jeho syn Ferdinand, nar. 19. března 1797, byl vychováván Janem Evangelistou Purkyněm. Roku 1827 mu otec odevzdal rodinné statky kromě Slabců a Hořkova. Od roku 1822 byl ženat s Karolinou von Nostitz-Rieneck. Zemřel 6. března 1845.

Do roku 1849 spravovala jeho rodinný majetek jeho manželka. Toho roku se ujal správy tehdy už jediný Ferdinandův syn Robert (nar. 13. června 1824). Mladší Ferdinandův syn Otto, narozený 1827, zemřel čtrnáctiletý 22. března 1845.

Robert se účastnil ve dnech 2.-12. června 1848 Slovanského sjezdu v Praze, po vypuknutí pražského červnového povstání se účastnil bojů na barikádách. Po potlačení povstání se uchyluje na své blatenské panství. 15. ledna 1857 se oženil v Náměšti nad Oslavou s Augustou hraběnkou von Haugwitz (8. července 1835 - 7. června 1919).

Za svého pobytu na Blatné se věnoval povznesení píseckého okresu, roku 1860 byl jedním ze zakládajících členů Hospodářské jednoty Píseckého kraje a roku 1869 rolnické školy v Písku. Také byl členem Vlastenecké hospodářské společnosti. V roce

1880 byl dokonce zvolen za okres Písek do zemědělské rady. Roku 1865 byl zvolen okresním starostou v Blatné, totéž se opakovalo i v roce 1869, ale tehdy nebyl potvrzen panovníkem. Starostovský úřad zastával ještě v letech 1880-1888. Od roku 1885 byl doživotním členem panské sněmovny Říšské rady.

Roku 1888 zrušil úřad ředitele velkostatku a spravoval panství sám spolu se svým zetěm Augustinem von Koller. Robert zemřel 30. března 1889.

Nejstarším potomkem Roberta Hildprandta byla dcera Karolina (23. července 1858 - 23. prosince 1938), provdaná 18. června za Wernera von Blumenthal, pruského královského komořího a ceremoniáře. Druhá dcera, Marie, narozená roku 1860, se 18. června provdala za Augusta svobodného pána von Koller.

Teprve po dvou dcerách přišel syn, Ferdinand, který se na rodil 23. března 1863 na Blatné. V letech 1887 - 1900 a poté znovu od roku 1903 byl císařským komořím. V letech 1914-1919 zastával úřad blatenského okresního starosty. Byl taktéž zemským poslancem a předsedou hospodářskoprůmyslového spolku blatenského okresu. 18. června 1892 se oženil v Praze s Josefínou von Thun-Hohenstein. Zemřel 12. ledna 1936.

Ferdinand měl čtyři syny. Nejstarší Robert se narodil 5. března 1893. Od roku 1934 žil v Brně. V roce 1919 se oženil s Alžbětou hraběnkou Mitrovskou z Nemyše, se kterou se po třináctiletém manželství rozvedl. Na naléhání německých úřadů se za okupace dal k Němcům, důsledkem čehož bylo, že jeho nejstarší syn Ferdinand (nar. 1. července 1920) musel narukovat na ruskou frontu, kde 26. července 1942 padl u llinovky.

Druhý Robertův syn, Vladimír, (nar. 28. července 1921) skončil v Rakousku v ústavu pro choromyslné, třetí syn Jan odešel do Kanady a 6. dubna 1953 se v Montrealu oženil s Antonii Novati.

Druhým synem Ferdinanda Hildprandta byl Karel, narozený 20. listopadu 1894 na Blatné, jenž si zvolil životní dráhu malíře.

Vlastnil Škvořetice a 13. srpna 1919 se oženil s Marií von Daubek, se kterou získal Osek u Strakonic. Marie (Mimi) zemřela roku 1935 v Praze v ústavu pro choromyslné. Manželství zůstalo bezdětné.

Za války se snažil zachránit svého synovce Ferdinanda, aby nemusel na frontu tím, že na něho převedl Škvořetice, ale nebylo to nic platné.

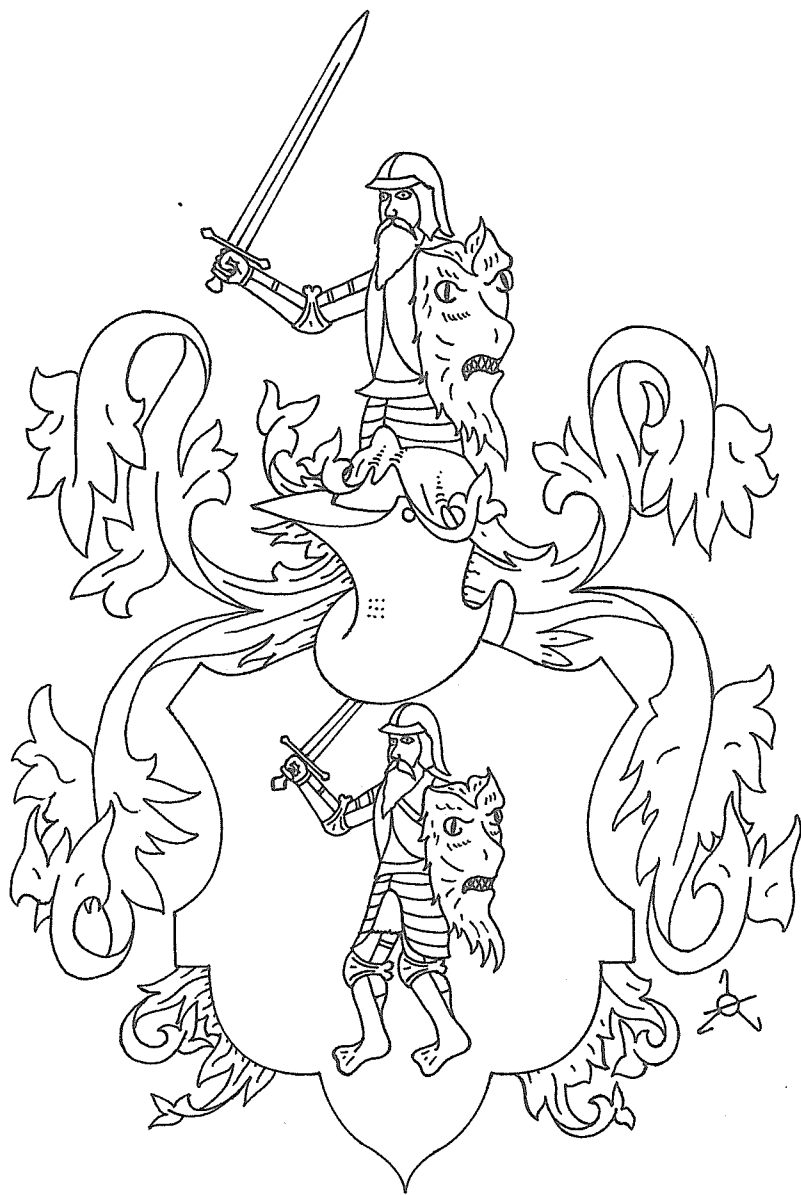
Karel žil naposledy ve Škvořeticích v bývalé vesnické škole vedle zámku. Zemřel 20. ledna 1975 ve strakonické nemocnici. Úřady mu nedovolily, aby byl pohřben do rodinné hrobky v Paštíkách u Blatné. Hrob mu nechali udělat přátelé na hřbitově v Radomyšli. Dodatečně byl k němu uložen Zdenko hrabě von Thun-Hohenstein, který měl hrobku v radomyšlém kostele. Po zabrání hrobu cizími lidmi bylo Thunovo tělo exhumováno a přeneseno do hrobu Karla Hildprandta.

Mladší Karlův bratr Jindřich (nar. 17. listopadu 1895) se věnoval sochařství. Zemřel v Mnichově roku 1968. Je autorem velkého znaku v nádvoří blatenského zámku.

Posledním z Ferdinandových synů byl Fridrich (Fido). Narodil se 2. dubna 1902 v Praze. V roce 1937 se oženil s dcerou československého velvyslance ve Spojených státech Ferdinanda Veverky Nellou. Po 2. světové válce mu byl zkonfiskován majetek a Fridrich musel pracovat v elektrárně v Písku. Roku 1960 se na dožádání císaře Hailé Selassiého legálně vystěhoval do Etiopie, kde mu byl svěřen na addisabebském dvoře dozor nad císařským hřebčincem.

V Etiopii žila rodina až do převratu v roce 1974, kdy přesídlila na Madeiru a potom do Gautingu u Mnichova.

Fridrich měl pouze dvě dcery. Starší Josefína byla provdaná za Jana Čapka, s nímž se rozvedla. Měla syna Jana a naposledy pracovala v Mototechně v Praze na Vino-

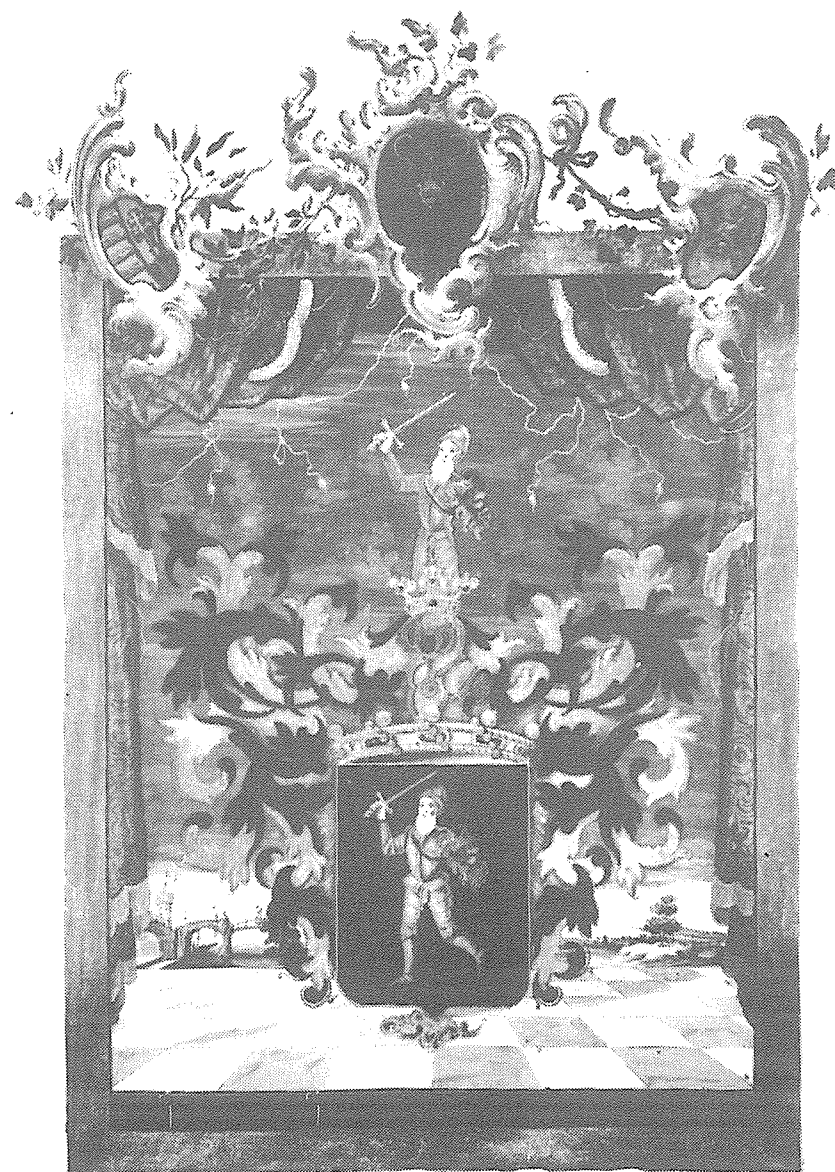
Erb Hildprandtů z let 1530-1579

Miniatura z listiny Rudolfa II. pro Jáchyma a Šimona Hildprandty ze 17. prosince 1579.

Miniatura z listiny Karla VI. pro Karla Josefa Hildbrandta von un zu Ottenhausen z 9. března 1739.

Miniatura z listiny Marie Terezie pro Karla Josefa a Jana Josefa Hildbrandty von und zu Ottenhausen z 23. srpna 1756.

hradech, odkud se pak vystěhovala roku 1973 do Etiopie za rodiče. Druhá dcera Johana se vdala v Římě za řeckého architekta Cermenise. /6/

První hildprandtovská nobilitační listina je ze 17. prosince 1579 a byla vydána v Praze. Listina je vyhotovena na listu pergamentu o rozměrech 73 x 51,2 cm s 11,5 cm širokou plikou. K listině je na zlacené šňůře přivěšena velká císařská pečeť, z níž se zachovaly pouze fragmenty. Listina je psána neogotickou minuskulou 2. poloviny 16. století. /7/

Císař Rudolf II. povyšuje v listině landsberské měšťany Jáchyma a Šimona bratry Hildprandty do říšského šlechtického stavu. Polepšuje jim jejich starý erb, kterým byl černý štít, na něm vpravo obrácený obrněný starý muž se špičatou "sturmbaubou" a dlouhou šedou bradou. Muž drží v pravici meč se zlatou záštitou a jílcem, přes jeho rameno visí zlaté terče v podobě lví hlavy. Na štítě je postavena kolčí přilba s černostříbrnými příkrývadly, klenotem je rostoucí muž ze štítu. Polepšení spočívalo v záměně kolčí přilby přilbou turnajskou a v přidání koruny na přilbu. Dále listina povoluje Hildprandtům držet léna i úřady a jakožto šlechticům jednat a vést obchody. Jako sankce za porušení ustanovení listiny je pokuta padesát hřiven zlata.

Uprostřed listiny je miniatura o rozměrech 9,6 x 13,1 cm. Erb je v oválné kartuši s damaskováním tmavším odstínem, okraj kartuše je růžový se žlutými detaily. Ze stran hledí do kartuše dvě hlavy starého muže, podobné muži ve znaku (nepochybně jde o souvislost), nahoře na okraji kartuše je klepadlo v podobě lví hlavy, vpravo od něho váza s květinami a ovocem, pod ní trs téhož. Vlevo od vázy sedí zelený papoušek a ohlíží se na ni. Vpravo je táž váza a trs květin a ovoce, ale papoušek žere květiny pod vázou. Z každého trsu splývá bílý závoj do otvoru v okraji kartuše, umístěného nad starcovou hlavou. Pod kartuší jsou dva andělé nohama orientovaní ke spodní špičce kartuše. Jsou přirozených barev a mají zelenočervená křídla a žluté vlasy. Pod každým z nich je trs rostlin s jedním červeným a jedním žlutým kulovitým plodem. Kartuš je položena v šedo-modrém, zlatě lemovaném obdélníku.

Další listina je datována 1. květnem 1620 ve Vídni. Je vyhotovena na pergamentu v podobě knihy v tmavočervených sametových deskách o 12 fóliích o rozměrech 27,5 x 32,7 cm. Na zlacené šňůře je přivěšen fragment velké císařské pečeti Ferdinanda II. v poškozené dřevěné misce. Listina je psána neogotickou minuskulou 1. poloviny 17. století. /8/

Císař Ferdinand II. v ní na žádost Johanna Reinhardta Hildprandta rozšiřuje šlechtictví, udělené jeho otci a strýci Jáchymovi, na další dva bratry nobilitantů z roku 1579, Abrahama a Filipa Hildprandty. Dále povoluje všem těmto Hildprandtům a jejich manželsky pošlým dědicům pečeti červeným voskem, uděluje jim predikát von und zu Ottenhausen a k tomu též právo užívat domicilu uvozeného "von", "zu" nebo "auf". Johannu Reinhardtovi uděluje titul "Unser und unsers löblichen Hauses Österreichs Diener". Dále dává všem právo se kdekoli zakupovat a své jmění svobodně směňovat a dle vůle se svobodně stěhovat, právo zastávat jakýkoliv úřad. Osvobozuje je od povinnosti ubytovat vojsko a vykonávat stráž, dále je osvobozuje od všech daní a poplatků, bere je v ochranu svou i říšskou a uděluje jim právo, na zdůraznění této ochrany, zdobit si svá sídla a domy říšským orlem a znaky rakouských zemí. Konečně omezuje práva všech ostatních, jež by byly na překážku právům, uděleným touto listinou, avšak Hildprandtové jsou povinni dát se panovníkovi k potřebě kdykoli, kdy to Ferdinand nebo jeho nástupci uznají za vhodné, a bezpodmínečně se dostavit na místo, které jim bude určeno. V sankční části je stanovena pokuta 100 hřiven zlata pro toho, kdo by proti ustanovení této listiny cokoli činil.

Třetí listina byla vydána ve Vídni 9. března 1739. Je psána na pergamentu v podobě knihy v červenohnědých sametových deskách o 10 fóliích o rozměrech 29 x 33,5 cm. Na zlacené šňůře je přivěšena velká císařská pečeť Karla VI. v dřevěné misce. Listina je psána neogotickou minuskulou 18. století s použitím humanistické polokursivy pro slova latinského původu či pro jejich latinské kmeny. /9/

Císař Karel VI. v listině oznamuje, že vzešel spor mezi Václavem Chanovským z Dlouhé Vsi na jedné straně a vdovou po Janu Jindřichu Chanovským z Dlouhé Vsi Annou Barborou rozenou Hildprandt von und zu Ottenhausen, poručnicí jejich dvou synů Josefa a Viléma Chanovských ohledně fideikomisních dlouhovesko-langendorfských statků Krasylov a Němčice, z něhož vzešly pochybnosti o urozenosti Hildprandtů v českém rytířském stavu, ačkoli až dosud Hildprandtové svobodně kladli svá zboží do zemských desk. Nicméně v deskách doklad o inkolátu Hildprandtů nebyl vtělen, ani nebylo zmínky, že by listina na inkolát byla u desk předložena. Císař v revizním procesu potvrdil Karlu Josefu Hildprandtovi, který celou záležitost u dvora presentoval, listinu císaře Rudolfa II. z roku 1579, dále též listinu od Ferdinanda II. z roku 1620 a dále potvrdil listinu stejného panovníka z roku 1628, již byl Johannu Reinhardtovi Hildprandtovi udělen inkolát v Čechách v rytířském stavu. Pokuta za porušení ustanovení této listiny je 50 hřiven zlata. Na posledním foliu listiny je poznámka ingrosátora větších desk zemských Františka Josefa Mladoty ze Solopisk o zapsání této listiny do desk, s datem 18. února 1740.

Miniatura znaku je umístěna na foliu 6. Pod a nad ní je po jedné řádce textu, rozměry miniatury jsou 15 x 16,6 cm. Štít znaku, který je stejný jako v listině z roku 1579, stojí na hnědém vršku vyrůstajícím z tmavozelené trávy. Vpravo je růžvooranžová skála se zeleným trávníkem, na něm tvrz pleťové barvy s věží, již se kouří z komína, za ní přes celé pole bílé moře s hnědozelenou lodí o jedné červené plachtě a třech červených trojúhelníkovitých korouhvích, za lodí šedá škála s hradem pleťové barvy. Vlevo od štítu je dole na trávníku hnědá cesta s mostem přes mořskou zátoku, za mořem ze zeleného pobřeží vyrůstá růžvooranžová skála se zeleným trávníkem a pevností pleťové barvy. Nebe, u spodku bílé, přechází nad erbem do modra, kolem znaku jsou bílé obláčky. Vše je ve zlatém rámu.

Poslední listina byla vydána ve Vídni 23. srpna 1756. Je psána na pergamentu v podobě knihy v červenohnědých sametových deskách o 10 fóliích o rozměrech 29,6 x 36,1 cm. Na zlacené šňůře je přivěšena v kovovém pouzdře velká císařská pečeť Marie Terezie. Listina je psána neogotickou minuskulou 18. století s použitím humanistické polokursivy pro slova latinského původu nebo jejich latinské kmeny. Celá listina je uchovávána ve speciálním kovovém pozdře. /10/

Císařovna Marie Terezie v listině povyšuje Karla Josefa Hildprandta a jeho synovce Jana Josefa Hildprandta do stavu svobodných pánů. K tomu jim uděluje právo pečeti červeným voskem, používat predikátu Wohlgeborn, dále právo zastávat všechny úřady, které přísluší panskému stavu, a svobodně vlastnit sídla a taktéž rovnoprávné postavení k ostatním členům panského stavu. Nakonec jim polepšuje erb přidáním baronské koruny na štít. V sankční formuli je uvedena pokuta 100 hřiven zlata. Celá listina byla vydána jako ocenění služeb, které Hildprandtové prokazovali panovníckému domu Habsburků, zvláště služeb Karla Josefa Hildprandta, jenž byl v letech 1715-1721 zemským rektifikačním komisařem a v letech 1721-1751 hejtmanem rakovnického kraje. Jde zároveň o ocenění činů Karla Josefa Hildprandta za válek o dědictví rakouské a při dvojím obléhání Prahy. Na posledním foliu listiny je poznámka o zapsání do zemských desk s datem 6. října 1756 od Josefa Mladoty ze Solopisk, nejvyššího dědičného dveřníka a ingrosátora větších desk. /11/

Na foliu 6 je miniatura o rozměrech 18,7 x 29,6 cm. Znak v miniatuře se liší od znaku z předchozí listiny pouze v tom, že je na štít vložena stará koruna svobodných pánů. Štít znaku je postaven na zlaté arabesce stojící na dlaždicové podlaze ze šedozelených a bílých dlaždic, podlaha má šedý okraj. Za podlahou je vpravo mořský břeh s hnědým porostem přes modré moře, u pravého okraje miniatury stojí tmavorůžová pevnost, za ní světležlutý dům o dvou věžích. Zpod pravého mostního pilíře vyplouvá šedohnědá loď o jednom stěžni. Zpoza pravého okraje štítu vyniká část stromu. Vlevo od štítu moře končí, z něj vystupuje šedozelený pahorek, na něm stojí zelený strom s rozeklaným kmenem, za ním se rozprostírá zelený trávník s křovím a stromy, vlevo je hnědá laťová lávka přes zátoku. V pozadí po obou stranách erbu se táhnou šedomodré skály, nad nimi je bílá obloha rychle přecházející do modra. Po obloze plují oblaka. Miniatura je ve zlatém rámu, ze kterého splývají purpurové závěsy se zlatými třásněmi a šňůrami. Na horním okraji miniatury jsou tři zlaté kartuše vystupující z rámu. Uprostřed je ve zlatě černý orel s červenými jazyky, černou zbrojí a zlatými aureolami, na prsou má červený oválný štítek s bílým břevnem, na štítu je posazena knížecí koruna. Štítek je ovínut kolanou řádu Zlatého rouna. Vpravo od něj je kartuš s polceným štítem, vpravo v červeném čtyři bílá břevna, vlevo rovněž v červeném na zeleném trojvrší zlatá koruna a z ní vyrůstá bílý patriarchální kříž (Uhry). Vlevo od kartuše s císařským orlem je kartuš s červeným štítem, ve kterém je stříbrný dvojocasý zlatě korunovaný lev (Čechy). Po kartuších se pnou úponky s listy a květy.

Diplomatickou skladbou se listiny z let 1579, 1620 a 1756 neliší od ostatních listin tohoto druhu. Každá z nich začíná velkou intitulací, běžnou, ba přímo závaznou pro listiny vydávané pod velkou majestátní pečeti. U prvních dvou listin je intitulace, jaká se používala po celé 16. a počátkem 17. století, resp. od smrti Ferdinanda I., neboť v ní chybí titul španělského infanta, který mohl používat pouze syn španělského krále, jímž byl z rakouských Habsburků pouze Ferdinand I. V listině Marie Terezie se objevují v intitulaci i tituly italských a nizozemských držav, které připadly Habsburkům po vymřelé španělské větvi. Zároveň jsou zde i tituly jejího manžela Františka Štěpána Lotrinského, totiž Lotrinsko, Bar a Toskána, tyto jsou však v intitulaci až úplně na konci, dokonce za tituly paní Vindické marky, Pordenone, Salins a Mecheln, jež pravidelně uzavíraly intitulační řadu Habsburků. /12/

Dále následuje promulgace ve stereotypní formě "Bekennen offentlich mit diesem Brief und thun kund allermenniglich". Po promulgaci následuje opět poměrně stereotypní arenga a po ní narrace, v níž jsou obsaženy důvody vydání listiny a zároveň i cenné údaje o osobách obdarovaných. Poté přichází dispozice, která je rozdílná podle obsahu udělovaných milostí a výsad, po ní pak následuje opět stereotypní sankce vyzývající všechny k respektování práv listinou udělených a stanovující pokuty za prohřešení se proti nim. Korborace je jednou z nejméně proměnlivých částí listiny. Poslední částí textu je datace provedená způsobem tehdy už běžným, to jest kontinuálním číslováním podle pořadí dnů v měsíci a letopočet, který je uveden jak od narození Krista, tak v letech vlády římské, uherské a české.

Závěr listiny představují podpisy. Vlevo je podpis panovníka a pod ním podpis kancléře, vpravo pak madační poznámka s podpisem místokancléře a pod ním podpis sekretáře. Na listině Marie Terezie je pak ještě mezi podpis panovnice a kancléře vsunut podpis státního a konferenčního ministra Friedricha Wilhelma von Haugwitz.

Poněkud odlišná je listina z roku 1739, kde po promulgaci následuje hned narrace a arenga je vypuštěna. V intitulaci převládají tituly španělské, stejně jako datace má kromě počtu let od narození Krista a podle vlády římské, české a uherské, také počet let vlády španělské, a to v pořadí hned za vládou římskou.

Při popisu hildprandtovského znaku se literatura nedopouští žádného závažnějšího omylu. Prakticky jediná chyba se projevuje v kresebném provedení erbu. Jde o stylizaci tarče, které muž ve štítě drží v levé ruce, má ho zavěšeno přes rameno. Štít je totiž znázorňován jako lví hlava en face, zatímco ve skutečnosti, dle miniatury ze všech třech privilegií, která miniaturu obsahují, je štít pojednán skutečně jako štít a lví hlava, jejíž podobu tarče mít má, je brána z profilu. Jde tedy o vytváření povrchu štítu do podoby lví hlavy a ne, jak by tomu napovídaly pozdější kresby, o pouhou lví hlavu, kterou muž ve štítě drží v ruce. Chybnou stylizaci erbu rodu Hildprandt von und zu Ottenhausen možno nalézt např. v Novém Siebmacherovi /13/, odkud ji s největší pravděpodobností přejali i další kreslíři. /14/

Prameny, literatura, poznámky:

- /1/ Bilek, T. V.: *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, I. sv., Praha 1882, s. 631.
- /2/ Sedláček, A.: *Hrady, zámky a tvrze království českého VIII. Rakovnicko a Slánsko*, Praha 1891, s. 109.
- /3/ Hradý, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III. *Severní Čechy*, Praha 1984, s. 233.
- /4/ Státní oblastí archiv (SOA) Třeboň, RA Hildprandt, inv. č. 65, sign. III D 4a, kart. 11.
- /5/ SOA Třeboň, RA Hildprandt, inv. č. 65, sign. III D 4b, kart. 11.
- /6/ Použity materiály ze SOA Třeboň, RA Hildprandt; inventář:
Barborová, E.: *Rodinný archiv Hildprandt z Ottenhausen 1579-1945*, Třeboň 1973.
Dále: - *Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser*, Gotha 1911, s. 375-376.
- *Genealogisches Handbuch des Adels, Freiherl. Häuser B*, Bd. VI, Limburg a. d. Lahn, 1976.
- Kolář, M.: *Hildprandtové, Ottův slovník naučný XI*, Praha 1897, s. 288.
- *Riegerův slovník naučný III*, Praha 1863, s. 788.
- /7/ SOA Třeboň, RA Hildprandt, inv. č. 1, sign. I 1, kart. 1.
- /8/ SOA Třeboň, RA Hildprandt, inv. č. 3, sign. I 3, kart. 1.
- /9/ SOA Třeboň, RA Hildprandt, inv. č. 6, sign. I 6, kart. 2.
- /10/ SOA Třeboň, RA Hildprandt, inv. č. 14, sign. I 14, kart. 4.
- /11/ Jde o syna ingrosátora předešlé listiny.
- /12/ Rozbor intitulací habsburských panovnických listin byl proveden na základě edicí:
- Goldast, M.: *Commentarii de regni Bohemiae incorporatumque provinciarum iuribus ac privilegiis*, Frankfurt 1627, mit Codex diplomaticus von 501 - 1619 und Appendix - Tomus II.
- Lünig, J. C.: *Das Teutschen Reichs - Archivs I. - IV. Bd.*, Leipzig 1711-1720.
- Hirsch, J. C.: *Das Teutschen Reichs Münzen - Archiv, Bestehende in einer Sammlung Kayserl. - und Reichs - Münze - Gesetze, Ordnungen, Privilegien über das Münz - Redit, Kayserl. Rescripten, Reides - Gutachten, Commissions - Decreten, Münz - Probations - Reichs - und Crayss - Tags - Abschiede, auch einzelner Chur - und Fürsten unter sich, und mit denen vornehmen Reichs - Städten errichteter Münz - Vereinigungen, Edicten, Valuations Tabellen etc. nebst zuverlässigen Nachrichten vom Teutschen Münz - Wesen überhaupt, in ältern, mittlern und neueren Zeiten, aus Archiven und Original - Action publicis, in Chronologischer Ordnung, dem Publico zum Bestehend, zusammen getragen, und mit einem Real - Indice versehen*. Nürnberg 1756.
- Čelakovský, J.: *Codex juris municipalis regni Bohemiae I*, Praha 1886.
- /13/ Meraviglia-Crivelli, R. J.: *J. Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch in einer neuen, vollständig geordneten und Reich vermehrten Auslage*, IV. Bd., 9. Abth. *Der böhmische Adel*, Nürnberg 1886, s. 65, tab. 44.
- /14/ Na základě restitučního zákona se v současné době navrácí majetek zámku Blatná Nelle Hildprandtové, její dceři Josefíně a jejímu vnukovi Janu Čapkovi.

Foto: Státní oblastí archiv Třeboň
Kresba: Michal Fiala

Die Wappen- und Adelsbriefe der Familie Hildprandt von und zu Ottenhausen haben sich im ganzen vier Exemplare erhalten. Die Nobilitation vom Georg und Jobst Hildprandt hat sich leider nicht erhalten.

Durch die Urkunde des Kaisers Rudolf II. vom 17. Dezember 1579 wurde den Joachim und Simon Hildprandt der Adelstand verliehen und ihr Wappen verbessert: Im schwarzen Schild hält ein alter gepanzerter Mann mit spitziger Sturmhaube und mit langem grauen Bart, der in seiner rechten Hand ein Schwert mit einer goldenen Schutzwehr und Griff hält, über Schulter hängt ihm ein Gold-Tartsche, das eine Löwenkopfform hat. Auf dem Schild steht der Stechhelm mit den schwartzsilbernen Helmdecken, das Kleinod ist ein wachsender Mann wie im Schild. Die Verbesserung bestand darin, dass der Stechhelm durch einen Turnierhelm verwechselt wurde und die Krone wurde auf die Haube zugegeben.

Die zweite erhaltene Urkunde stammte vom 1. Mai 1620, wenn die Brüder der zwei vorhergenannten Nobilitanten Abraham und Philipp die Nobilitation erhalten haben. In der selben Zeit wurde auch die Nobilitation dem Sohn von Simon dem Johann Reinhardt bestätigt. Alle haben auch das Prädikat von und zu Ottenhausen erhalten und auch die weiteren Gnaden, die bei diesen Gesetzen üblich sind. Ihr Wappen wurde nicht bestätigt oder verbessert.

Die dritte Urkunde stammt vom 9. März 1739 und der Kaiser Karl VI. bestätigt die vorgehenden Urkunden als auch den alten Ritterstand von der Familie Hildprandt und deren Wappen.

Die letzte Urkunde ist vom 23. August 1756 datiert. Ihr Empfänger, derselbe von der vorher genannten Urkunde, ist Carl Joseph Hildprandt. Zu ihm schließt sich in diesem Falle auch sein Neffe Johann Joseph an. Die Kaiserin Maria Theresia befördert beide genannten in den Freiherrenstand und verbessert ihren Wappen mit einer Freiherrkrone. Überdies verleiht sie ihnen das Prädikat "Wohlgeboren".

Zusammenfassung von Cecilie Durdilová

Pavel R. Pokorný

Nižší duchovenstvo uplatnilo svůj znak téměř výlučně na pečeti. Ta nesla ve středověku většinou obraz svätce nebo štít rodový a přijaté osobní znaky se objevují od 16. století. Od 18. století se znakový projev vzdaluje ryze heraldické podobě a v oválných kartuších se stále častěji objevují ustálené symboly. Vnějškově sice přetrvává ještě užití turnajské přílby nebo pouhých pokrývad, ale to jsou pouze poslední relikty původního znaku. Takovým je vlastně i oválný štít, jehož obsah se jednoznačně profiluje do námětově omezených motivů. Častá je lebka s hnáty (smrt a pomíjivost světa), pelikán krmící mláďata vlastní krví (církev), kalich s hostií, klasy a réva (eucharstie). Od počátku minulého století zcela mizí jakákoliv heraldická stylizace a symboly jsou kladeny volně do pečetního pole. Postupně zanikají osobní pečeti duchovních a ve 2. čtvrtině 19. století již převažují pečeti farních úřadů, které se svým obsahem obvykle upínají k chrámovému patrociniu a naprosto ztrácejí heraldický charakter. Jen zcela výjimečně se objeví prvky např. městského znaku. Vývojem byla pečetidla zatlačena kovovými a později gumovými razítky. Tato proměna pak v praxi změnila původní sigillum farního úřadu v ohyzdnou skvrnu, postrádající jakoukoli vypovídací schopnost. Snaha o obnovu užitě heraldiky v 30. letech, představovaná u nás zejména Břetislavem Štormem, přinesla i pokus o zavádění nově volených znaků pro farní úřady. Nesporně dobře míněný úmysl se však nedočkal obecnějšího rozšíření. Ostatně i ty znaky, které byly přijaty, díky rozháranému vývoji příštích let a desetiletí, upadly většinou v zapomnění, nebo byly spojovány pouze s osobou svého objednavatele. V současnosti nalezly znaky farních či děkanských úřadů nadšeného propagátora v pilném dělníku drobné užitkové grafiky pro českomoravské duchovenstvo, Zdiradu J. K. Čechovi. Pokus učiněný v olomoucké arcidiecézi, kde byly znaky nejen far, ale i vyšších církevněsprávních celků, prosazeny shora, otištěním v diecézním schématismu, se setkal s reakcí více než rozpačitou, ne-li přímo odmítavou. Důvodem zde byl především způsob prosazování celého záměru.

Znaky farních úřadů se tedy i v našich časech ujímají jen pomalu a spíše případ od případu. Svou roli tu hraje i moment psychologický. Starší generace kněží, kteří prožili dlouhá léta obtížné pastorační pod vřadyslídívým dohledem církevních tajemníků, přijímají návrhy jen s rozpaky. Naproti tomu generační výměna v některých farnostech přinesla naopak živý zájem o nové, svým způsobem nevšední řešení razítek, případně i hlavičkových papírů. Jako příklad bych chtěl uvést znaky ze Strakonicka, které byly přijaty 14. září 1991.

Děkanský úřad Strakonice

V modrém poli šikmo červený gotický štítek se stříbrným osmihrotým křížem a zlatým

závěsným řemenem. Převýšeno černým kloboukem se šňůrami ukončenými dvěma střapci.

Pro znak děkanského úřadu je zvolen derivát znaku města Strakonice, zdůrazňující stáletou příslušnost duchovní správy k johanitskému řádu. Část městského znaku znak děkanství nezaměnitelně určuje, připomíná historickou tradici a vyjadřuje současný právní stav, kdy děkanství je podřízeno diecézi a nikoli řádu.

Farní úřad Katovice

V černém štítě stříbrná věž s cimbuřím o třech stínkách, červenou špičatou střechou ukončenou zlatou makovicí. V patře věže černé gotické okno a v přízemí prázdná brána. Převýšeno černým kloboukem se šňůrami ukončenými jedním střapcem.

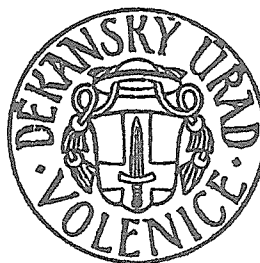
Pro znak farního úřadu je zvolen modifikovaný znak městečka Katovic. Gotické prvky připomínají původ zdejšího kostela ze 13. a 14. století. (Pole městského znaku je modré a chybí gotické prvky věže.)

Farní úřad Střelské Hoštice

V modrém poli stříbrná, vlevo obrácená husa s červenou zbrojí, hledící zpět na zlatou mitru. Převýšeno černým kloboukem se šňůrami ukončenými jedním střapcem.

Pro znak farního úřadu zvoleny atributy sv. Martina biskupa, patrona zdejšího kostela.

Děkanský úřad Volenice

Ve stříbrném poli červený kříž sv. Petra do krajů štítu. V něm vztyčený stříbrný meč se zlatým jílcem a záštitou. Převýšeno černým kloboukem se šňůrami a ukončenými dvěma střapci.

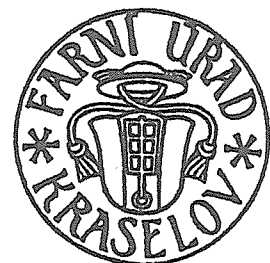
Zvolené štítové figury připomínají patrony zdějšího chrámu, sv. Petra a Pavla. Kříž jako nejstarší heraldický symbol byl vybrán pro stáří zdejšího kostela i obce samé. Červená je tradiční barvou mučedníků. (Obec se připomíná již 1227.)

Farní úřad Strakonice-Podsrp

V modrém poli zlatá koruna prostoupená stříbrným, dolů obráceným mečem. Převýšeno černým kloboukem se šňůrami ukončenými jedním střapcem.

Pro vyjádření P. Marie byla zvolena koruna, pronikající meč pak upřesňuje patronium zdejšího kostela - Pannu Marii Bolestnou. Rovněž barvy modrá, bílá a zlatá jsou tradičně mariánské.

Farní úřad Kraselov

V modrém poli stříbrný kůl, v něm je vložen červený vztyčený rošt. Převýšeno černým kloboukem se šňůrami ukončenými jedním střapcem.

Tinkтуры štítu jsou převzaty z rodového erbu vladyk z Kraselova (v modrém poli stříbrný okrouhlý štít). Rošt je tradičním atributem sv. Vavřince, patrona farního kostela.

Jsme tu tedy svědky nového, doufejme trvalejšího, projevu živé heraldiky. Jeho praktické použití je sice úzce vymezeno, ale i tak si zaslouží naší pozornosti. Nově přijímané znaky by měly být alespoň zaregistrovány.

CECHOVNÍ MISTŘI VÁPNA A KAMENE

Jaroslav Jásek

Kámena a hlína, spolu s vápnem jako pojivem, byly po dřevu od nepaměti základním stavebním materiálem. Prosazování staveb z kamene má u nás svůj počátek někdy ve 2. polovině 10. století. /1/ První kameníci se v Praze objevují právě v tomto století. /2/

Spolu se zakládáním měst se začalo prosazovat nejen řemeslo kamenické, ale i zednické. Tato řemesla provozovali nejen mistři tuzemští, ale i mistři příchozí, a to hlavně z Německa a Itálie. /3/ V průběhu 14. století se v Čechách objevují kameníci a zedníci ve značném počtu, nicméně nejsou z tohoto období známa žádná kamenická či zednická bratrstva cechovního charakteru. I v jiných zemích se cechy těchto řemesel ustavovaly opožděně, např. v Německu až počátkem 16. století. /4/ Vysvětlení tohoto stavu je velmi prosté. Kameníci a později i zedníci byli organizováni v hutích vedených více či méně slavným stavitelem, a byli najímáni na práci pro konkrétní stavby. Na počátku 15. století se v Praze objevuje řádně pojmenované řemeslo zedníků /5/ a roku 1458 je založen cech zedníků a kameníků ve Starém Městě Pražském. /6/ Jednání o nových statutech tohoto cechu se konalo roku 1482. /7/ V roce 1488 vznikl cech kameníků v Kutné Hoře a byl povinen se držet pořádků platných v pražském cechu zednickém a kamenickém, /8/ "podle práv svých jakožto z hlavního města spravovati má cechy tohoto řemesla po všem království". /9/ Není známo, do jaké míry se dařilo pražskému cechu "ukočirovat" pět cechů zedníků a kameníků, jejichž existence je na přelomu 15. a 16. století v Čechách prokázána. /10/ Víme, že zmíněný kutnohorský cech různé odstředivé snahy prosazoval a není také žádných zpráv, že by cech kameníků a zedníků v Českém Krumlově, který byl založen roku 1564, měl s pražským cokoli společného. /11/ Na počátku 16. století se objevuje jedno z příbuzných řemesel - skalníci, a to v Praze. Cechovně se organizovali "skalníci petřínské skály" v roce 1501, pořádek jim byl obnoven roku 1526 s tím, že z vůle šestipanského úřadu byli "staršími nad nimi ustanoveni" cechmistři kamenického cechu. /12/ Z počátku 16. století také víme, že "Vlastí a němečtí mistři, pokud vyhověli podmínkám, bývali do pražských cechů zednických a kamenických přijímáni. Malostranští mistři mohli dle smlouvy z Benešem z Pístitova (roku 1524) přistupovati buď k huti na Hradě nebo k cechům druhých dvou měst Pražských". /13/ Na tomto místě je třeba připomenout, že kameníci a zedníci/byli jedním z nejrozšířenějších řemesel nejen u nás, ale i v celé Evropě. Nemá smysl se zabývat celým stavebním ruchem, který, až na drobné výkyvy, byl značný. Pro naši potřebu stačí konstatování, že zedníci a kameníci pracovali, po stránce organizační, třemi způsoby:

- svobodně
- v hutích, což byla účelová sdružení pro konkrétní stavby často vedená věhlasnými umělci a staviteli
- v cechách.

Mnohdy se vše prolínalo natolik, že přesné rozlišení je v tomto směru velice obtížné. Zedníci a kameníci byli často najímáni zejména šlechtou a církví z ciziny, přinášeli nové nápady, slohy i módní výstřelky, a tím ovlivňovali i řemeslníky ostatní. Za kvalitu práce v hutích odpovídal "hutní mistr", za kvalitu staveb budovaných cechy pak starší cechovní mistr. /14/ "O zednících a kamenících ustanovili konšelé tří měst Pražských, aby měli jeden svobodný cech, ale v jednom každém městě rozdílně, se svými staršími, se svou pokladnicí. Dovídáme se o tom sic teprve roku 1539, ale v ustanovení stojí, že tak bývalo od starodávna. Malostranských mistrů se tato starodávnost nemohla týkat, ti

Typář cechu zedníků a tesařů města Jílové z roku 1733

dlouho nebyli cechem; roku 1524 sloučili se s hutí kamenickou na Hradčanech v cech a ten po čase sdružil se s dvěma cechy dolejšími. Než tomu jakkoli, zvláštní to forma: dvojí nebo trojí cech, a přece zas jeden, aspoň co do statut, na stejných zásadách zřízených." /15/ 16. století bylo opravdu na události kolem cechu kameníků a zedníků bohaté. V roce 1539 projeví pražští zedníci přání, aby byli odděleni od kameníků pro věčné hádky a vzájemné "fušování do řemesla". Vzájemné kompetenční spory byly nakonec pražskými konšeli urovnány. /16/ Ne tak u sporů mezi mistry a tovaryši. Ti chtěli "nevázanost" k cechům, protože "dávali se v Praze do volné služby k Vlachům, což v řádě pražském roku 1539 marně zakazováno". /17/ Popsané události ukazují, že se cechy zedníků a kameníků marně bránily "svobodnému podnikání". Tuhé cechovní řády nemohly být nikdy vlastní řemeslníkům "chodícím po práci", kteří znali světa a vědomí si své zručnosti museli být vždy v opozici. Vznikání a zanikání různých hutí, povolávání odborníků z ciziny a stěhovavý způsob života většiny příslušníků popisovaných řemesel působil nakažlivým fluidem svobody. Cechy, hutě i svobodní řemeslníci si takto vzájemně komplikovali život, ale nikoliv ke škodě práce jako takové. Cechy existovaly dále, hutě prosperovaly až do konce 18. století. Přechod na jiné organizační struktury v 1. polovině 19. století byl proto snazší a téměř bezbolestný.

Jednotlivá řemesla měla po stránce technologické svá specifika, a proto pro po-

Typář cechu zedníků a kameníků z Mimoně z roku 1755

chopení jejich symboliky je zapotřebí věnovat jim i po této stránce pozornost.

Řemeslo kameníků sestávalo z některých úkonů při zpracování kamenné hmoty na stavební prvky. Prvotní opracování vylámaného kamene do kvádrové podoby se provádělo hlavně přímo v lomu nebo v hutí. "Bosírování", přibližné osekávání kamene špičáky (špičatá železa), bylo prvním úkolem. Potom následovalo vypracování čistých lemů dláty, jehož výsledkem byla definitivní podoba polotovaru. Vnitřní plochy lemů se opracovávaly různými způsoby, které závisely na tvrdosti kamene. U měkkých kamenů pro tuto práci sloužily zrnovány (řada špičáků zasazených do rámu), široká dláta (rýhovačky), nebo zubáky, což byla ozubená dláta. Tvrdé kameny se opracovávaly pemrlicemi, jemnější druhy kamene se zušlechťovaly broušením a leštěním. Vše se pak tvarovalo různými nástroji a nářadí. Byly to násadové sekáče, klíny, perlíky, pucky, paličky, zubatky, lemovadla a různá dláta. /18/

Zedníci prováděli základní práce při stavbě, což bylo stavění základů, zdí, kleneb, kladli dlažbu, omítali a dělali mazaniny, osazovali kleště, vefeje, zhotovovali podklady pod trámy, osazovali schody, bourali staré a stavěli nové objekty. K těmto pracem potřebovali zednické kladívko, zednickou lžici, naběračku neboli fanku, různá pravítka, krokvi-

ci, kladku a různá lešení. Na bourací práce používali krumpáč, špici, sochor, klíny, kládvo a různé páky. /19/

A právě některé z uvedených nástrojů se staly základními symboly k vyjádření důležitosti těchto řemesel. Jako příklad řemeslné symboliky dobře poslouží obrazy pečetních polí:

NOVÝ KNÍN - sdružený cech zedníků, kameníků, tesařů a pokrývačů

Konec 17. století

Typář průměru 37 mm

Čtvercový štít obklopený rozvilinami, v 1. poli krokvice překřížená lžící a kladívkem (zedníci), v 2. poli palice překřížená klínem (kameníci), ve 3. poli jsou překřížené teslice a nebozez (tesaři) a ve 4. poli překřížení pokrývačská kladívka (pokrývači). Pečetní pole lemováno dvojlínkou.

Opis: PEC:CE:ZED:KAM:TESAR:PRZIKR:MIESTA.NO:KNINA.HOR.ZLATICH. /20/

NAČERADEC - cech zedníků a kameníků

1728

Typář oválný 56 x 57 mm

Ve štítě obklopeném rozvilinami nahoře krokvice překřížení kružidlem v opačné poloze, pod nimi leží nad sebou úhelník, kladívko a lžice. Pečetní pole lemováno perlovcem.

Opis: TATO.PECET.RZEMISLA.ZEDNICKI.A.KAMENICKI.MGESTA.NACZERADITC /21/

JÍLOVÉ - cech zedníků a tesařů

1733

Typář průměru 31 mm

V pečetním poli pod korunkou vpravo kružidlo překřížené úhelníkem, pod nimi nebozez překřížený širočinou a teslicí, vlevo pod kružidlem krokvice přeložená vpravo lžící a vlevo kladívkem. Pečetní pole lemováno linkou.

Opis: PE:PR:CE:ZED:A..TE:REM.JILOWI 1733 * /22/

MIMOŇ - cech zedníků a kameníků

1755

Typář průměru 45 mm

Ve čtvercovém štítě s rozvilinami v 1. poli krokvice, ve 2. poli kružidlo přeložené úhelníkem, ve 3. poli kladívko přeložené lžící a ve 4. poli dláto přeložené palicí. Pečetní pole je lemováno linkou a opis perlovcem.

Opis: *INSIGEL:D:MAVER:STEINMETZ:I.H.C.H.STA:NIMES* /23/

VYSOKÉ NAD JIZEROU - cech zedníků

19. století (?)

Typář oválný 41 x 42 mm

Ve štítě s lemem nástroj připomínající kopist na míchání malty přeložen kladívkem a lžící. Nad štítem vyrůstá obrněnec držící v pravé ruce tlapatý kříž. Pečetní pole je lemováno linkou. Opis: DAS.HANDVV.IN HÖHSTAT. /24/

Z uvedeného exkursu symbolikou kamenického a zednického řemesla na typářích vyplývá, že základním symbolem kameníků je palice s klínem či dlátem a kružidlem. Zedníci nejčastěji používají jako symbolu zednické lžice a kladívka, které doplňují krokvicí, kružidlem či úhelníkem. Typologicky se proto tato řemesla řadí k těm profesím, které symbolizují svou práci používanými nástroji. /25/

Prameny, literatura, poznámky:

/1/ Janotka, Miroslav - Linhart, Karel: Řemesla našich předků, Praha 1987, s. 77-78.

/2/ Winter, Zikmund: Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a v XV. století, Praha 1906, s. 10.

- /3/ *ibid.* /1/, s. 78.
 /4/ *ibid.* /1/, s. 78, též: *ibid.* /2/, s. 165.
 /5/ *ibid.* /1/, s. 81.
 /6/ Winter, Zikmund: *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526-1620)*, Praha 1909, s. 98.
 /7/ *ibid.* /2/, s. 579-580.
 /8/ *ibid.* /2/, s. 585.
 /9/ *ibid.* /1/, s. 78.
 /10/ *ibid.* /2/, s. 577.
 /11/ Winter, Zikmund: *Český průmysl a obchod XVI. věku*, Praha 1913, s. 44.
 /12/ *ibid.* /2/, s. 591.
 /13/ *ibid.* /6/, s. 97-98.
 /14/ *ibid.* /11/, s. 129: "Ráz praeventivní nese v sobě nařízení v cechu malostranských zedníků a kameníků, aby každý mistr povinen byl rejsováním takové díla před počítím ukázati pro ujetí škod, co se mnoho stává".
 /15/ *ibid.* /2/, s. 616-617.
 /16/ *ibid.* /11/, s. 25.
 /17/ *ibid.* /11/, s. 343.
 /18/ *ibid.* /1/, s. 78-79.
 /19/ *ibid.* /1/, s. 82.
 /20/ Archiv Národního muzea (ANM), sign. D 31.
 /21/ ANM, sign. D 145.
 /22/ ANM, sign. D 74.
 /23/ ANM, sign. D 76.
 /24/ ANM, sign. D 13.
 /25/ Zvláštní kapitolou symboliky řemesla kameníků je užívání řemeslnického znaku či znamení. Celá problematika je popsána v obsáhlé práci Petra Kroupy a Jiřího L. Bílého: *Brněnští sochaři, kameníci a zedníci v letech 1570-1620*, Brno 1987. V této zdařilé a nověsost potřebné práci se pokouší autoři objevit řád v používání znaků a znamení řemeslníků a umělců uvedených profesí stojících zpravidla mimo cechy s cílem přispět k určení obecných principů jejich tvoření a k objasnění jejich významu. Nezbytné je také "určit vztah mezi znakem a výrobní značkou a hypoteticky odvozovat možné znaky, znamení a značky". Symbolika cechovní je poměrně jasná, symbolika řemeslníků je věcí dalšího bádání.

Foto: Jaroslav Beneš

DIE KALK- UND STEINZUNFTMAISTER

Mit der Gründung der Städte haben sich die Steinmetz- und auch Mauergewerbe durchgesetzt. Im Laufe des XIV. Jahrhunderts erschienen die Steinmetzen und Mauer in einer bedeutenden Anzahl, sie gründeten aber keine Zünfte, da sie gewöhnlich in den Steinmetzhütten gearbeitet hatten. Die erste Zunft wurde im Jahre 1458 in der Prager Altstadt gegründet. Aber in dieser Zeit kam es immer zu den Zünfte-, Hütten- und freier Handwerker- Durchdringungen vor.

Aus dem beschriebenen Arbeitsstil und dem gebrauchten Gerät kommt es aus, dass die Steinmetzen als Symbol ihres Gewerbes den Schlegel, den Meissel und den Zirkel, die Maurer die Kelle, den Hammer und die Lotwaage benützten hatten. Diese Tatsachen sind durch zahlreiche Siegelgemälde vom 17. bis 19. Jahrhundert belegt.

Zusammenfassung von Cecilie Durdilová

JEŠTĚ JEDNOU K PALATINÁTU HRABAT SLAVATŮ Z CHLUMU A KOŠUMBERKA

Michal Fiala

Slavatovskému palatinátu bylo už věnováno několik článků většího či menšího rozsahu. Základ položil František Teplý, /1/ který podal výčet slavatovských nobilitantů. Tento výčet však není úplný a navíc autor znaky popisoval podle pečeti, takže popisy jsou torzovité, často je zachyceno schéma rozdělení štítu na pole, uvnitř nichž jsou slovy zmíněny figury, jež se v polích nacházejí. U popisů chybějí barvy. Znaky také nejsou uvedeny u všech osob. Je to způsobeno tím, že Teplý nepopisoval znaky ani podle originálů listin, ani podle register.

Lze tedy i dnes nalézt nové slavatovské nobilitace. První takovou publikoval v roce 1973 Jan V. Sedlák a šlo o rod Petzeltů (Pezellů). /2/ Po ní následovala práce Pavla R. Pokorného o znacích pro Patroniho z Treuenfelsu a Táboorského z Hyršfeldu. /3/ Počet osob byl završen rodem Duchků z Taborsberka, o nichž psal Tomáš Krejčík. /4/ Dosud poslední prací týkající se slavatovských palatinátů je článek Karla Müllera, který podal zprávu o listině pro Pezely, jejichž erb už zmínil Sedlák. /5/

Při zpracovávání přírůstků pergamenových listin v Archivu hlavního města Prahy byla nalezena další osoba, jejíž znak pochází z palatinátní kanceláře vladařů domu hradeckého.

Listinou danou na Malé Straně 27. dubna 1674 uděluje Jan Jáchym Slavata erb hospodářskému hejtmanovi slavatovských panství Eliasu Carlovi Schwartzovi a dává mu predikát "von Schwarzenfeld". /6/

Znak byl polcený, v pravé polovině černé barvy byla železná kotva, levá polovina byla dělena. Nahoře v zeleném se viděl černý, vzletající, zlatě korunovaný havran, dole v černém zelený jetelový list, který v miniatuře nastylizoval malíř spíše jako list chmelový. Na štít je postavena turnajská pílba s černo-stříbrnými a zeleno-stříbrnými příkrývadly a s točenicí týchž tinktur. Klenot opakuje havrana ze štítu.

Pozadí za znakem je v miniatuře fialové zdobené rostlinným ornamentem a stejnobarevným rámem. Rám i ornament je proveden odstínem, resp. stříbrem. Vše je položeno do zlatého rámečku.

Jak je vidno, i u Schwartze von Schwarzenfeld zapadají erbovní figury do širšího znakovitého rámce slavatovských nobilitací. Neobjevuje se zde sice nejužívanější figura, růže, avšak součástí znaku je kotva, která, stejně jako růže, pochází z polepšeného slavatovského znaku erbem pánů z Hradce.

Nález této erbovní listiny ukazuje, že počet slavatovských nobilitantů není dosud uzavřen a že můžeme očekávat další přírůstky do jejich řad, nebo i listiny pro osoby, které uvádí František Teplý, avšak o přesné podobě jejich erbu se nezmiňuje.

Prameny, literatura, poznámky:

- /1/ Teplý, F.: *Slavatovské palatináty*. Český časopis historický XXX, 1924, s. 470-501.
 /2/ Sedlák, J. V.: *Ze slavatovské heraldiky II*. Genealogicko-heraldické listy 1973, č. 22, s. 3, 6-7.
 /3/ Pokorný, P. R.: *Dvě opomenuté erbovní listiny*. Heraldická ročenka 1975, s. 94-98.
 /4/ Krejčík, T.: *Další slavatovská palatinátní listina*. Heraldická ročenka 1978, s. 51-53.
 /5/ Müller, K.: *K slavatovské heraldice*. Heraldická ročenka 1989, s. 95-97.
 /6/ Archiv hl. m. Prahy, Pergamenové listiny, prozatímní sign. Pf 24 e. Něm, orig., perg. kniha, 8 fol., 240 x 328 mm, vazba z modrozeleného sametu, pečeť v dřevěné krabičce přivěšená na modro-zelené šňůře. Popis znaku na fol. 5-6, miniatúra na fol. 4, 152 x 195 mm.

NOCH EINMAL ZUM PALATINAT DER GRAFEN SLAVATA VON CHLUM UND KOŠUMBERK

Bei der Anordnung von Urkunden im Archiv der Hauptstadt Prag, wurde eine Urkunde von 27. April 1674 entdeckt, in der Johann Joachim Slavata dem Wirtschaftshauptmann Elias Carl Schwartz das Wappen und Prädikat "von Schwarzenfeld" erteilt.

Wappen: Der Schild iust gespaltet, vorn ist im Schwarz ein einsemer Anker, hinten ist geteilt. Oben im Grün sieht man ein schwarzer, aufliegender, goldkrönter Rabe, unten im Schwarz ist ein grüner Kleeblatt. Auf dem Schild steht ein Turnierhelm mit schwarz-goldenen und grün-goldenen Helmdecken und mit dem ebenso gefarbenen Wulst. Das Kleinod ist ein Rabe wie im Schild.

Zusammenfassung vom Michal Fiala.

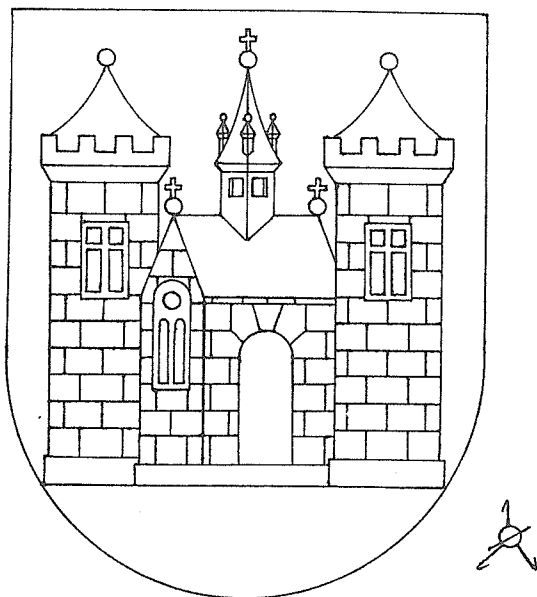
NOVÝ ZNAK MĚSTA PŘÍBRAMĚ

Daniel Doležal

Netřeba připomínat, že v souvislosti se změnou režimu po listopadu 1989 nastaly pro pěstování a praktické používání heraldiky příznivější podmínky. Zejména se to týká heraldiky městské, kde znak tvoří jednu z hlavních součástí městské identity. Mezi městy, která využila možnosti kodifikovat svůj znak, bylo i královské horní město Příbram.

Příbram se v současné době skládá ze dvou historických měst - Příbramě a Bře-zových Hor. Dominantní postavení Příbramě vedlo k dosavadnímu přejímání jejího znaku, coby znaku celého velkého města. Příbramský znak, ač je doložen již v 15. století a je možné uvažovat o ještě starším datu vzniku, byl poprvé kodifikován až velmi pozdě. Stalo se tak až přípisem ministerstva vnitra ze dne 4. srpna 1949. /1/ Diplomatičticky se jedná v podstatě o znakové privilegium, které obsahuje i barevné vyobrazení znaku. Zároveň byla tehdy poprvé ustanovena i městská vlajka.

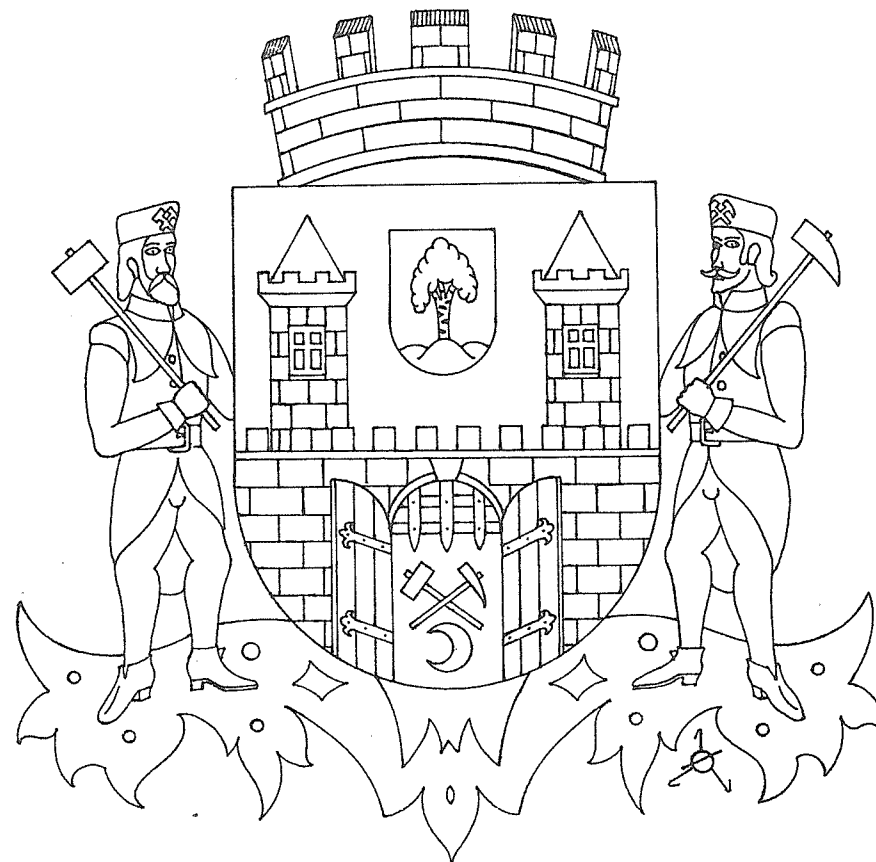
V roce 1953 došlo ke sloučení Příbramě a Březových Hor. Tehdy se toto

Znak Příbramě

V červeném štítě na zeleném trávníku stojí dvě stříbrné kvádrové věže, každá je prolomena jedním oknem, má cimbuří o čtyřech stínkách, modrou stanovou střechu a makovici. Mezi věžemi stojí kostel zobrazený bočně, štítovou zdí k pravé straně. Kostel je postaven z kvádrového zdiva stříbrné tinktury. Štítová stěna je prolomena jedním sdruženým oknem s kruhovou kružbou, v boční stěně jsou otevřená vrata sklenutá půlkruhovým obloukem. Na kostele je modrá sedlová střecha opatřená na obou koncích makovicí s křížkem, vše zlaté. Uprostřed střechy kostela je stříbrná sanktusová věžička o jednom okně po každé straně, s modrou střechou zakončenou zlatou makovicí se zlatým křížkem. Na střechu střechy věžičky stojí tři stříbrné fiály, každá s modrou střechou zakončenou zlatou makovicí. Věžička stojí hranou kupředu. Průhledy oken a dveří jsou černé. Celá stavba stojí na nízkém stříbrném soklu, který je pod kostelem nižší než pod věžemi.

spojení měst na znaku vůbec neprojevovalo. Někdy v sedmdesátých letech (bližší datum nelze stanovit) se rozhodl MěstNV v Příbrami ze znaku odstranit všechny křížky. Přes snahu pracovníků okresního archivu se dosud nepodařilo ve spisech bývalého MěstNV toto rozhodnutí nalézt. Podoba takto zmrzačeného znaku se pak nachází ve známém díle J. Čarka. /2/

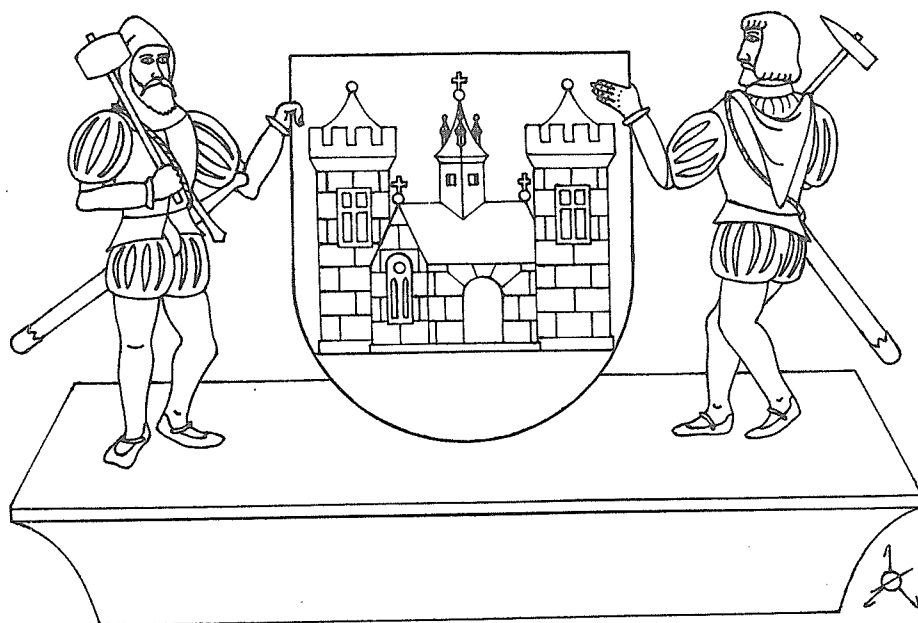
Znak Březových Hor

V modrém štítě je stříbrná kvádrová zeď s cimbuřím o deseti stínkách. Zeď je prolomena branou s polospuštěnou zlatou mříží a se zlatými rozevíracími vraty s černým kováním. Vnitřek brány je proveden červeně se stříbrnými zkříženými hornickými kladivy na zlatých násadách, mlátek doprava a vespod, pod kladivy je stříbrný měsíční roh doprava. Zpoza zdi vynikají dvě stříbrné kvádrové věže, každá s cimbuřím o čtyřech stínkách a s červenou jehlanovou střechou. Každá věž je prolomena černým oknem. Mezi věžemi je stříbrný štítek, v němž roste na zeleném trojvrší bříza přirozených barev. Na štítě je postavena hradební koruna. Štít drží z obou stran dva horníci. Jsou svátečně oblečeni v bílých přiléhavých kalhotách, černých střevících a černých kabátech s "flekem". Na hlavách mají černé válcové čapky se stříbrnými zkříženými hornickými kladivy nad čelem. Pravý je vousatý, levý má jen knír. Každý drží ve volné ruce přes rameno hornické kladivo přirozených barev (pravý drží mlátek, levý želižko). Vše je postaveno na zlaté arabesce.

Po listopadu 1989 vystoupil znovu s myšlenkou na úpravu městského znaku tehdejší ředitel okresního archivu PhDr. St. Polák, který byl v roce 1990 zvolen do městské rady. Při této úpravě bylo přáním pánů radních, aby se v nové úpravě pamatovalo na občany Březových Hor a jejich město bylo zastoupeno v novém znaku. Nejprve se do znaku vrátily křížky a zároveň bylo započato jednání o znaku novém.

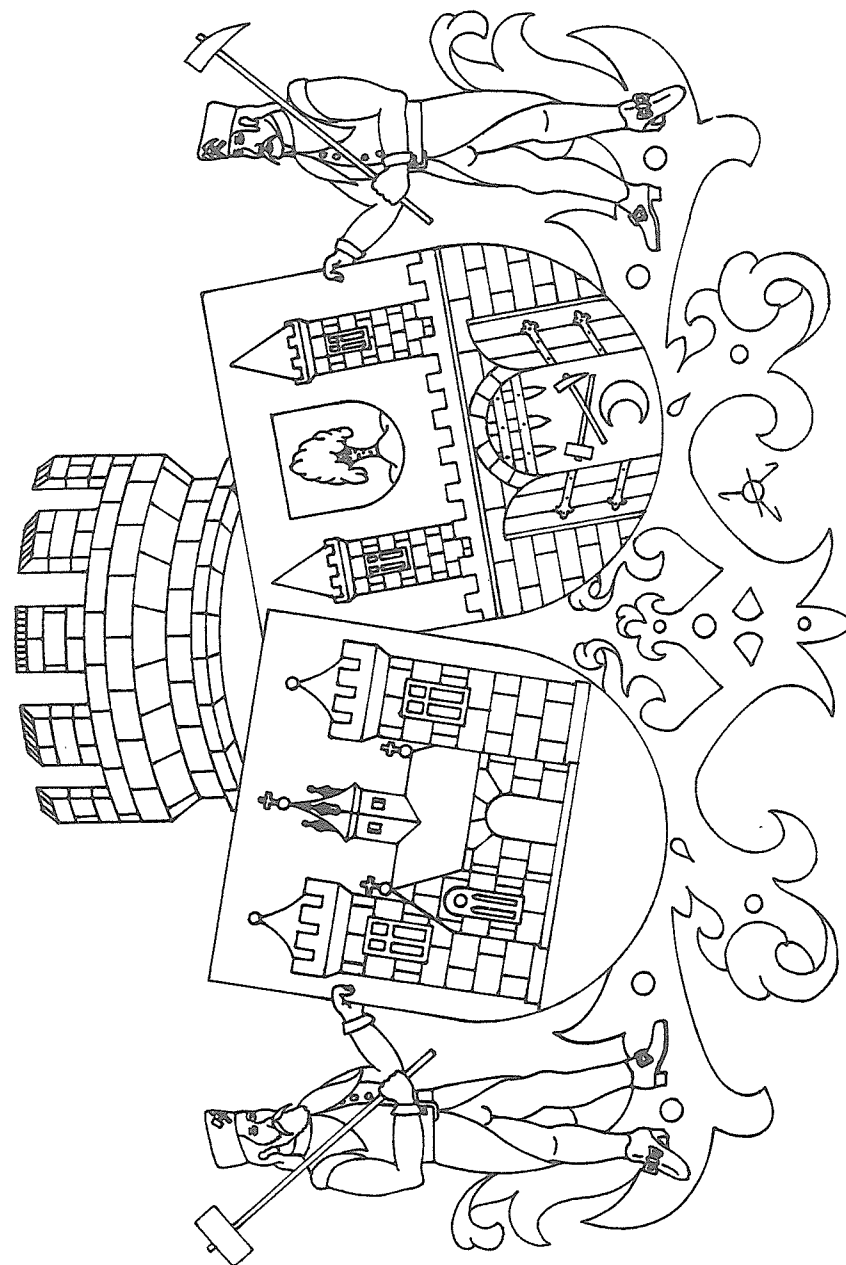
V této době se podařilo zabránit neuváženému rozhodnutí o podobě městského znaku, neboť jsem inicioval jednání s Heraldickou společností v Praze (dále HSP). Následně vznikl autorský kolektiv (ve složení PhDr. Michal Fiala, PhDr. Jakub Hrdlička a Mgr. Daniel Doležal), který předložil městskému zastupitelstvu v Příbrami návrh možných řešení podoby městského znaku města Příbramě. /3/

První možností bylo využití obvyklého čtvrcení znaku, jako je tomu např. u Bran-dýsa a Staré Boleslavi, které prosazovali odborníci HSP. Tento návrh však nepřijaly ani městské zastupitelstvo ani okresní archiv, které argumentovaly neplnoprávným posta-vením Březových Hor a paralelou s tahanicemi okolo státního znaku. Návrh okresního archivu zněl na použití horníků z pečeti hornického bratrstva z roku 1536 /4/ coby štítonošů starého příbramského znaku. Vyřešily by se tím problémy s oblečením bře-zohorských štítonošů ze znaku Březových Hor, které se místním badatelům zdá být etnograficky chybné. Jedná se zejména o názor Jana Čáky, místního malíře a grafika, který se mj. amatérsky heraldikou zabývá a je v regionu značně uznáván. Jeho výtky se týkaly privilegia pro Březové Hory, kde jsou

Nepřijatá varianta společného znaku

Na štítě je znak Příbramě. Štít drží dva horníci v renesančním oděvu dle pečeti z r. 1536. Každý z horníků má u pasu meč a na ramenu kápi. Pravý horník má kápi na hlavě, levý ji má spuštěnou na zádech. Pravý horník drží v pravé ruce mláték, levý drží v pravé ruce železko. Vše stojí na podstavci.

Nový znak Příbramě

Dva k sobě přivrácené štíty. Pravý nese znak Příbramě, levý znak Březových Hor. Štíty stojí pod společnou hradební korunou. Allanci drží horníci z Březovohorského znaku. Vše spočívá na zlaté arabesce.

horníci oděni od pasu výše do kroje z devatenáctého století a kalhoty pak mají ze století čtrnáctého, což pan Čáka ve svém zpracování vždy upravoval do podoby skutečné havířské uniformy z minulého století. Navíc v tomto ztvárnění ignoroval zlatou arabesku, na které horníci stojí, což je zásah zcela proti duchu heraldických pravidel. Návrh okresního archivu však odborníci HSP nedoporučili s tím, že je heraldicky nesprávný. Třetí, v podstatě kompromisní variantou bylo alianční spojení obou znaků, přičemž starý příbramský znak byl umístěn na čestnějším místě. Tuto variantu nakonec akceptovaly všechny strany (kromě pana Čáky, který po schválení znaku marně protestoval na městském úřadě) s tím, že bude za-vedeno užívání malého znaku pro běžnou potřebu.

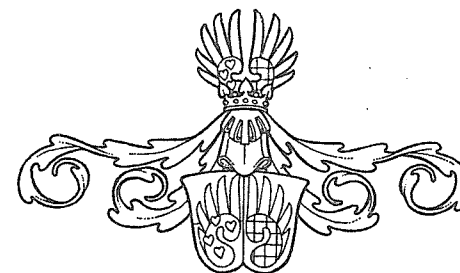
Legislativně byl celý problém vyřešen po vzoru hlavního města Prahy - a to vyhláškou. (V květnu 1992 byla ještě v tisku.) Její znění bylo schváleno městským zastupitelstvem 19. prosince 1991. Tato vyhláška stanoví podobu a podmínky pro užívání tří městských znaků a vlajky města Příbramě. Velký znak má podobu aliance znaků Příbramě a Březových Hor, kterou drží březohorští štitonoši. Malý znak tvoří štít s historickým znakem města Příbramě. Zároveň vyhláška potvrzuje podobu znaku městské části Březové Hory podle privilegia Františka Josefa I. ze dne 10. ledna 1897, /5/ včetně etnografických chyb (viz výše). V historickém znaku města Příbramě ještě došlo k vypuštění schodů u vchodu do kostela, které se objevily pouze v listině z roku 1949 a nemají historické opodstatnění.

Také městská vlajka byla mírně upravena. Na rozdíl od roku 1949 byl zúžen modrý pruh na 1/7 celkové šíře, a to zejména z důvodu možné změny s vlajkou Slovenska a Ruska. Modrá barva je barvou vedlejší a tak tato změna není na překážku vexikologickým zásadám. Navíc příbramská vlajka nikdy nevešla do obecného povědomí, takže se vlastně nachází neustále ve stádiu zrodu.

Poznámky, prameny, literatura:

- /1/ Okresní archiv Příbram, fond MěstNV Příbram, spis zn. 71 /10-28/7-1949-I/3, bez signatury.
- /2/ Jiří Čarek, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985, s. 326.
- /3/ Okresní archiv Příbram, fond OA Příbram, bez sign., datováno 11. 8. 1991.
- /4/ Okresní archiv Příbram, fond AM Březové Hory, inv. č. 911.
- /5/ Okresní archiv Příbram, fond AM Březové Hory, inv. č. 2.

Kresby: Michal Fiala

Zprávy Heraldické společnosti v Praze

Členské schůze Heraldické společnosti v Praze se konaly v badatelně Archivu hlavního města Prahy, Husova 20, Praha 1- Staré Město. Účastníci měli možnost vyslechnout následující přednášky:

22. 1. 1991	ing. Jan Oulík: Gottfried sv. p. von Wunschwitz.
5. 2. 1991	Emil Konopásek: Heraldika na portrétech.
19. 2. 1991	PhDr. Milan Buben: Heraldika a její projevy v období baroka.
5. 3. 1991	PhDr. Pavel R. Pokorný: Znaky řádů a kongregací.
19. 3. 1991	ing. Mojmír Chromý: K názorovému vývoji české šlechty v průběhu 1. poloviny 20. století.
9. 4. 1991	Jaroslav Jásek: Symbolika knihařského řemesla.
23. 4. 1991	ing. Jan Oulík: K heraldické topografii Říčanska.
7. 5. 1991	Milan Hlinomaz: Z heraldikových poznámek.
21. 5. 1991	PhDr. Stanislav Hošíálek: Heraldika maltézských rytířů u Panny Marie Vítězné.
4. 6. 1991	PhDr. Jakub Hrdlička - Jaroslav Jásek: Erbovní listiny pro pražské cechy.
17. 9. 1991	Adolf F. J. Karlovský: Má heraldická působení v exilu.
1. 10. 1991	PhDr. Michal Fiala: Znaky měšťanů Starého Města pražského v 16. století.
15. 10. 1991	PhDr. Milan Buben: Změna na norském trůně.
29. 10. 1991	PhDr. Milan Buben: Peripetie české šlechty po zániku rakousko-uherské monarchie.
12. 11. 1991	PhDr. Jakub Hrdlička: Příspěvky k heraldice pražských měst a městských čtvrtí.
26. 12. 1991	Mgr. Daniel Doležal: Manská soustava trutnovská.
10. 12. 1991	Mgr. Marek Laštovka: Dějiny křivoklátského manství.

Zápis

z Valné hromady Heraldické společnosti v Praze konané dne 9. června 1992 od 17.30 hod. v badatelně Archivu hl. m. Prahy v Praze 1, Husova 20.

Přítomno 15 osob dle presenční listiny.

Valnou hromadu zahájil PhDr. Milan Buben, který hned po uvítání přítomných přednesl zprávu o činnosti společnosti za rok 1991-1992. Prohlásil, že společnost pokračovala i v uplynulém období ve své skromné činnosti, která byla limitována jejími finančními možnostmi. Podařilo se vydat další Heraldickou ročenku a díky pečlivému hospodaření jsou připravené prostředky i na další. Rovněž se zdařilo pořádání pravidelných schůzek, vždy obohacených odbornými přednáškami. Navíc společnost uspořádala i jeden tématický výlet na Konopiště a okolí za poznáním heraldických památek. Společnost rovněž vytvořila návrhy na nové znaky pro obce Praha-Petrovice, Praha-Dubeč, Šestajovice, Benecko a Krty, což nejen poněkud přispělo k prestiži společnosti, ale i k jejímu finančnímu povznesení. Milým překvapením byly dary laskavých donátorů ve prospěch společnosti MUDr. Františka prince z Lobkowicz a MUDr. Emanuela sv. p. Bechinie z Lažan. Společnost je oběma dárcům vděčna a zavázána. I pro další funkční období si výbor neklade vyšší cíle, protože se bude držet reálných možností.

Po předsedovi přednesl zprávu o hospodaření PhDr. Michal Fiala (viz dále) a po něm předseda revizní komise Vladimír Tomek konstatoval, že revizní komise neshledala v činnosti a hospodaření společnosti žádných závad. Po těchto zprávách výbor odstoupil a řízení Valné hromady se ujal Jaroslav Jásek.

Je-liž nebyly žádné připomínky k činnosti výboru, dali přítomní odstupujícímu výboru absolutorium. Řídící schůze přednesl pak návrh na složení nového výboru a revizní komise. Návrhy byly jednomyslně schváleny.

Výsledky voleb výboru Heraldické společnosti:

Předseda: PhDr. Milan Buben

Místopředseda: PhDr. Stanislav Hošíálek

Jednatel: PhDr. Jakub Hrdlička

Matrikář: ing. František Kučera

Redaktor: Jaroslav Jásek

Pokladník: PhDr. Michal Fiala

Archivář: PhDr. Pavel R. Pokorný

Výsledky voleb revizní komise:

Předseda: Vladivoj Tomek

Členové: ing. Mojmír Chromý

Emil Konopásek.

Další část Valné hromady řídil nově zvolený předseda. Na jeho podnět schválili přítomní roční členský příspěvek i na další období v nezměněné výši, tj. 50 Kčs. Hovořil rovněž o plánovaném výletu do Rakouska (Hardegga a Mailberg) a na jiho-moravské pomezí. Závěrem byl také schválen program přednášek na podzimní cyklus schůzek.

Valná hromada Heraldické společnosti v Praze byla ukončena v 18.55 hod.

Zapsal: PhDr. Milan Buben

Zpráva

o hospodaření Heraldické společnosti v Praze za období od 19. června 1991 do 9. června 1992.

Stav konta ke dni 18. června 1991 činil 6 232,20 Kčs. Od té doby činí celková suma příjmů 25 455,20 Kčs. Hlavním zdrojem příjmů byly úhrady za návrhy obecních znaků pro městské části Praha-Petřovice a Praha-Dubč, a to po 2 000 Kčs, dar 500 Kčs od MUDr. Františka prince Lobkowicze a dar 1 000 Kčs od MUDr. Emanuela sv. p. Bechinie z Lažan a v neposlední řadě úhrady členských příspěvků od organizací a od osob, vč. prodeje zásob starších heraldických ročenek. Zbytek příjmů činí příjmy administrativní.

Celková suma výdajů za dané období činí 12 346,60 Kčs. Hlavní položkou byla úhrada za vydání Heraldické ročenky 1991, a to 9 960 Kčs, dále zaplacení složenek ve výši 350 Kčs a poplatek za přidělení identifikačního čísla organizace ve výši 200 Kčs.

Čistý zisk za období činí 13 108,60 Kčs. Společně se zůstatkem z minulého období je celkový stav konta 19 340,80 Kčs. Stav hotovosti v pokladně k 9. červnu 1992 činí 1 515,55 Kčs (příjmy 1 020 Kčs - úhrada členských příspěvků, výdaje 658 Kčs - poštovné, převod z minulého období 1 153,55 Kčs).

Celkový stav spolkového jmění činí 20 856,35 Kčs.

Vzhledem k tomu, že čistý zisk za finanční rok 1991 nepřesáhl 500 000 Kčs, bylo, dle znění zákona č. 157/1989 Sb. ve znění zákona č. 108/1990 Sb. a vyhlášky Federálního ministerstva financí č. 193/1989 Sb., podáno dne 26. ledna 1992 nulové daňové přiznání.

PhDr. Michal Fiala - pokladník

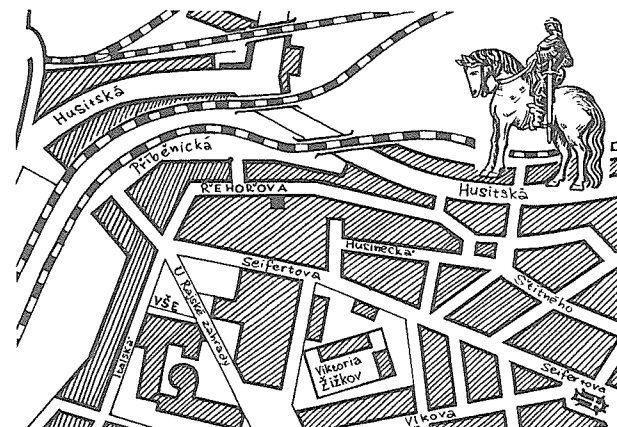
Kontaktní adresa:

HERALDICKÁ SPOLEČNOST
KYJEVSKÁ 11
160 00 PRAHA 6

ANTIKVARIÁT Řehořova 20 Praha 3 Žižkov

OTEVŘENO PO - PÁ 10 - 18 hod.

- historie - místopis -
- heraldika - genealogie -
- beletrie - pragensie -

OBSAH

Jaroslav Jásek: Vážené dámy, vážení pánové!	3
Poděkování	4
Jakub Hrdlička: Páni dvořané Petra Voka z Rožmberka a dvořanská světnice Třeboňského zámku (dokončení)	5
Jaroslav Jásek: <i>K symbolu boty prostřelené šípem</i>	38
Milan Hlinomaz: <i>Zbytek Svoboda: Československá státní a vojenská symbolika</i>	40
-PRP-: Strahovský chrám bazilikou	41
-PRP-: Jiří Čmiel—Jan Bednařík: <i>Dějiny zkřížených klíčů</i>	42
Michal Fiala: <i>Friedrich Materna: Die Materna von Kwietnitz Saga</i>	42
Michal Fiala: Erbovní a nobilitační listiny svobodných pánů Hildprandtů z Ottenhausenu . . .	45
Pavel R. Pokorný: Znaky farních úřadů	57
Jaroslav Jásek: Cechovní mistři vápna a kamene	60
Michal Fiala: Ještě jednou k palatinátu hrabat Slavatů z Chlumu a Košumberka	65
Daniel Doležal: Nový znak města Příbramě	68
Zprávy Heraldické společnosti v Praze	73

Kresby: Michal Fiala, Zdirad Čech

Foto: Jaroslav Beneš, SOA Třeboň

Německé resumé: Cecilie Durdílová, Michal Fiala